

ਪਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਦਿਮਾ

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ ਏ (ਮੁਖ ਸੰਪਾਦਕ)

www.pardesimes.com ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ pardestimes

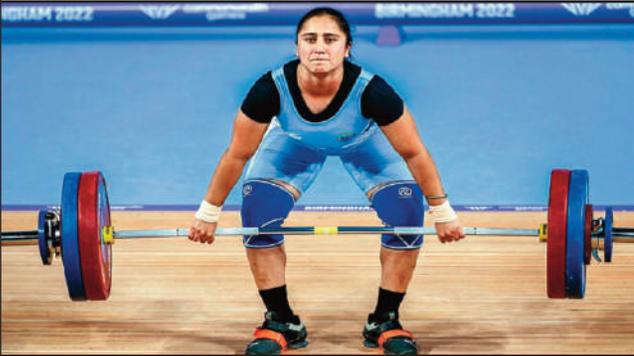
ਰਣਜੀਤ ਕੰਦੋਲਾ ਐਮ. ਬੀ. ਏ. ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ

VOL- 16 No. 403 August 3, 2022 E-mail : info@pardesimes.com Ph 510-938-7771, 510-516-3536

ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਜਿੱਤਿਆ ਕਾਂਸੀ ਦਾ ਤਗਮਾ

ਬਰਮਿੰਘਮ- ਵੇਟਲਿਫਟਰ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਵੇਟਲਿਫਟਿੰਗ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਨਦਾਰ ਸਫਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸੋਮਵਾਰ ਰਾਤ ਇੱਥੇ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੇ 71 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਭਾਰ ਵਰਗ ਵਿਚ ਕਾਂਸੀ ਦਾ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਭਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਹਰਜਿੰਦਰ ਨੇ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੇ 71 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਭਾਰ ਵਰਗ ਵਿਚ ਨਾਟਕੀ ਅੰਦਾਜ਼ 'ਚ ਕਾਂਸੀ ਦਾ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤਿਆ।

ਨਾਇਜੀਰੀਆ ਦੀ ਸੋਨ ਤਗਮੇ ਦੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਜੋਏ ਇਜੇ ਕਲੀਨ

ਐਂਡ ਜਰਕ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਯਤਨਾਂ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਰਜਿੰਦਰ ਦਾ ਕਾਂਸੀ ਦਾ ਤਗਮਾ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਰਜਿੰਦਰ ਨੇ ਕੁੱਲ 212 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਭਾਰ ਚੁੱਕਿਆ (93 ਕਿਲੋ ਸਨੈਚ ਤੋਂ 119 ਕਿਲੋ ਕਲੀਨ ਐਂਡ ਜਰਕ)। ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਸਾਰਾਹ ਡੇਵਿਸ ਨੇ ਸੋਨ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕੁੱਲ 229 ਕਿਲੋ ਭਾਰ ਚੁੱਕਿਆ। ਜਦਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਵੇਟਲਿਫਟਰ 214 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਵਜ਼ਨ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਰਹੀ ਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਤਗਮਾ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਕੀਤਾ। ਹਰਜਿੰਦਰ ਦੇ ਕਾਂਸੀ ਦਾ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੱਦੀ ਨਿਵਾਸ ਉੱਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਰਜਿੰਦਰ ਨੂੰ 40 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਨਗਦ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਟਵੀਟ ਕੀਤਾ, 'ਨਾਭਾ ਨੇੜਲੇ ਮੈਗਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤਣ 'ਤੇ ਵਧਾਈ। ਹਰਜਿੰਦਰ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਰੋਤ ਬਣੋ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੇ ਟਰੇਨਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਧਾਈ।' ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਰੋਦਪੀ ਮੁਰਮੂ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਵੇਟਲਿਫਟਰ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਸੀ ਦਾ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤਣ 'ਤੇ ਅੱਜ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਵੇਟਲਿਫਟਰਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਬੇਮਿਸਾਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮੁਰਮੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਈ ਅਭਿਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਮੁਕਾਮ ਉੱਤੇ ਪੁੱਜੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਮੁਰਮੂ ਨੇ ਟਵੀਟ ਕੀਤਾ, 'ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਸੀ ਦਾ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤਣ 'ਤੇ ਵਧਾਈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਈ ਅਭਿਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਮੁਕਾਮ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚੀ।' ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾਦਾਇਕ ਕਹਾਣੀ ਹੈ।

ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਸਿਰਦਰਦੀ ਬਣੇ ਅਪਰਾਧੀ ਅਤੇ ਨਸ਼ਾ ਸਮਗਲਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ- ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 5 ਜੁਲਾਈ, 2022 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ 260 ਵੱਡੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਸਮੇਤ 2205 ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕੁੱਲ 1730 ਐਫਆਈਆਰਜ਼ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 145 ਵਪਾਰਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।

ਆਪਣੀ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਥੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ (ਆਈਜੀਪੀ) ਹੈਂਡਕੁਆਰਟਰ ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚੋਂ 48,95 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਡਰੱਗ ਮਨੀ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ 99 ਭਗੌੜਿਆਂ ਅਤੇ ਐਨਫੀਪੀਐਸ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਬਾਰੇ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਅਪਡੇਟਸ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਆਈਜੀਪੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 30 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਹੈਰੋਇਨ, 75

ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਅਫੀਮ, 69 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਗਾਂਜਾ ਅਤੇ 185 ਕੁਇੰਟਲ ਭੁੱਕੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੂਬੇ ਭਰ ਵਿੱਚ ਫਾਰਮਾ ਓਪੀਓਡਜ਼ ਦੀਆਂ 12,56 ਲੱਖ ਗੋਲੀਆਂ/ਕੈਪਸੂਲ/ਟੀਕ/ ਸੀਸ਼ੀਆਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਸੂਬੇ ਭਰ ਦੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਰਸਤਿਆਂ 'ਤੇ ਨਾਕੇ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਸ਼ਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 329 ਐਫ ਆਈ ਆਰ ਦਰਜ ਕਰਦਿਆਂ 453 ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ 8,4 ਕਿਲੋ ਹੈਰੋਇਨ, 10 ਕਿਲੋ ਅਫੀਮ, 2 ਕਿਲੋ ਗਾਂਜਾ ਅਤੇ 21 ਕੁਇੰਟਲ ਭੁੱਕੀ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 10146 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਡਰੱਗ ਮਨੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਆਈਜੀਪੀ ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ

ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਡਰੱਗ ਮਨੀ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ, ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਤਸਕਰਾਂ ਅਤੇ ਭਗੌੜੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਚੋਟੀ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨੋਂ ਸਿਖਰਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ (ਡੀਜੀਪੀ) ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਵ ਯਾਦਵ ਵੱਲੋਂ ਵਰਦੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਲੀ ਭੇਡ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਆਈਜੀਪੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਲਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਾਏ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਇੱਕ ਡੀਐਸਪੀ ਸਮੇਤ ਛੇ ਅਜਿਹੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਡੀਜੀਪੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੇ ਸੀਪੀਜ਼/ਐਸਐਸਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਨਾਮੀ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਵਾਲੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਸਨਾਖਤ ਕਰਕੇ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ 'ਤੇ ਨਕਲ ਕੱਸਣ ਅਤੇ ਨਸ਼ਾ ਵੇਚਣ/ਤਸਕਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਤਲਾਸ਼ੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਉਹਨਾਂ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਫਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਨਜਾਇਜ਼ ਰਾਸ਼ੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

MK
Driving School
Union City
Student Driver
Sukhi Kaur
sukhi@mkdrivingschool.net
www.mkdrivingschool.net
510-461-6541
ਡਰਾਇਵਿੰਗ ਸਿਖਾਉਣ ਦਾ ਲੰਮਾ ਤਜਰਬਾ, ਆਸਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ

Certified Insurance Agent
Global Green
INSURANCE AGENCY
ਹੈਲਥ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਫੋਨ: 510-487-1000
MANN@GGIABA.COM
Mann Insurance Brokers Inc.
4123 Dyer St., #230, Union City, CA 94587

ਜਸਪਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਅਟਾਰਨੀ ਐਂਡ ਲਾਅ, ਨਿਊਯਾਰਕ ਤੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ
ਰਵਿਊਜੀ ਸਟੇਅ, ਬੱਚਾ ਗੋਦ ਲੈਣਾ, ਡਿਪੋਰਟੇਸ਼ਨ, ਵਿਆਹ, ਐਚ ਵਨ, ਐਲ ਵਨ, ਲੇਬਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੁਫਤ ਸਲਾਹ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦਫਤਰ ਨਿਊਯਾਰਕ ਦਫਤਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਦਫਤਰ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਦਫਤਰ
44808 S. Grimmer Blvd # 208 Fremont, CA 94538 510-657-6444
37-18-73rd ST. Ste 401 Jackson Height, NY 11372 718-533-8444
2945 W. Capitol Ave. West Sacramento CA-95691 916-372-448
4491 w. Shaw Ave # 300B Near Costco Fresno, CA 93722 phone 559-271-5511

See me today and get the discounts and service you deserve
Gurbinder S Mavi
Insurance Lic# OF22244
Bus: 650-326-0660, Cell : 408-829-6284
988 El Monte Ave Mountain View, CA 94040
Like a Good Neighbor, State Farm is There www.gmavi.com
State farm mutual Automobile Insurance Company, State Farm Indemnity Company Bloomington, IL

Allstate
You're in good hands.
Avninder Singh
Insurance Specialist, CA Lic. # 0822501
Auto - Home - Life - Health - Business - Commercial
PH.(510) 441-7490
Toll free (877) 441-7490
30042 MISSION BLVD. SUITE 221 HAYWARD, CA 94544

Raj Budwal
(Investment and Financial Advisor)
408-972-8000,
408-835-0202 (Cell)
Budwal and Associates
329 Piercy Road, San Jose, CA 95138
8350202@gmail.com

ਰੂਸ-ਯੂਕਰੇਨ ਜੰਗ ਦਾ ਅਸਲੀ ਨਕਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ!

ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਯੂਕਰੇਨ ਦੇ ਨਕਸ਼ਾ ਗਹਿਰੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਰੂਸ ਨੂੰ ਨਾ ਗਿਣਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਯੂਕਰੇਨ ਯੂਰਪ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੁਲਕ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇਤਰਫਲ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਉੱਝ, ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਭਰਮ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਪੈਦਾਵਾਰ (ਜੀਡੀਪੀ) ਭਾਰਤ ਦੀ ਜੀਡੀਪੀ ਦੇ ਵੀਹਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ ਸ਼ੀਲੰਕਾ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਨਾਲੋਂ ਦੁੱਗਣੀ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਰੂਸ ਵਰਗੀ ਮਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀ (ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਤਾਕਤ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਮਾਂਦ ਪੈ ਗਈ ਹੋਵੇ) ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਯੂਕਰੇਨ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਖੁੰਘਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਇਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਪੰਜ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਡਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਕੁਝ ਇਲਾਕੇ ਗੁਆ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰੂਸ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਡੱਕੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਇਮਦਾਦ ਦੇ ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ ਯੂਕਰੇਨੀਆ ਦੇ ਲੜਾਕੂ ਜਜ਼ਬੇ ਅਤੇ ਸਦਾਕਤ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਵੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਬੈਂਕ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਯੂਕਰੇਨ ਦੀ ਜੀਡੀਪੀ ਇਸ ਸਾਲ ਤੱਕ 45 ਫੀਸਦ ਸੁੰਗੜ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੱਜਰੇ ਅਨੁਮਾਨ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਤਿਹਾਈ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਰਾਵਟ ਆਵੇਗੀ। ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਨਾਂ ਦੇ ਹਰਜੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਜੂਝ ਰਹੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ (ਜ਼ੈਲੈਂਸਕੀ) ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਮੁੜ ਉਸਾਰੀ ਲਈ 750 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦਾ ਖਰਚ ਆਵੇਗਾ। ਇਹ ਖਰਚਾ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਜੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਜੀਡੀਪੀ ਨਾਲੋਂ ਪੰਜ ਗੁਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਜੰਗ ਲੰਮੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਇਹ ਖਰਚਾ ਵੀ ਵਧਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਰਥਿਕ ਦਿੱਕਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਇਸ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜੰਗ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਸਾਹਮਣੇ ਤੱਕ ਰਹੇ ਹਾਂ- ਭਾਵ ਇਰਾਕ ਤੇ ਸੀਰੀਆ ਵਾਂਗ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸਟੇਟ/ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਲਗਭਗ ਬਰਬਾਦੀ।

ਰੂਸ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤਾਰਨੀ ਪਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥਚਾਰਾ 10 ਫੀਸਦ ਤੱਕ ਸੁੰਗੜ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੀ ਕਰੰਸੀ ਵਿਚ ਤਿੱਖੇ ਉਤਰਾਅ ਚੜ੍ਹਾਅ ਆਏ ਹਨ, ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਦਰ 15 ਫੀਸਦ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਲਾਈਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਉਤਪਾਦਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ

ਵੀ ਵਲਾਦੀਮੀਰ ਪੂਤਿਨ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵੀ ਜੀਡੀਪੀ ਦਾ ਵੀਹ ਕੁ ਫੀਸਦ ਤੱਕ ਹੈ ਜਦਕਿ (ਭਾਰਤ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ਾ ਇਸ ਦੀ ਜੀਡੀਪੀ ਦੇ 85 ਫੀਸਦ ਹਿੱਸੇ ਤੱਕ ਅੱਖੜ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ) ਅਤੇ ਤੇਲ ਤੇ ਗੈਸ ਦੀਆਂ

ਉੱਚੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਆਮਦ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਯਕੀਨਨ, ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਅਸਰ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਫੌਜੀ ਖਰਚਾ ਸਹਿ ਸਕਣ ਦੀ ਸਮੱਰਥਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਆਵੇਗੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪੂਤਿਨ ਨੇ ਬੇਫ਼ਿਕਰੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਿਲਹਾਲ ਉਹ ਲੰਘੀ 24 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਵਿੱਚੇ 'ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੌਜੀ ਅਪਰੇਸ਼ਨ' ਦੇ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਜੰਗ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਾਰਨਾਂ 'ਤੇ ਝਾਤ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਾਤੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਵੱਜਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਕਸਰ ਇਹ ਕਦੀਮੀ ਯੂਨਾਨੀ ਦੁਖਾਂਤ ਦੀ ਲਗਭਗ ਅਟੱਲਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਹਸਤੀ ਦੇ ਪਤਨ ਦੇ ਸਬੱਬ ਵੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਯੂਕਰੇਨ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾ ਕੇ ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ ਦੇ ਪਤਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਤੱਕ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੱਧ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਯੂਰਪ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ

ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਨਿਰੰਕੁਸ਼ਸ਼ਾਹੀ ਵੱਲ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਅਤੀਤ ਵਾਲੇ ਰੂਸ ਨਾਲੋਂ ਲੋਕਰਾਜੀ ਪੱਛਮ ਅਤੇ ਦੌਲਤਮੰਦ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਦਿਲਕਸ਼ ਹੈ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਨਾਟੇ

'ਤਨ ਰੂਸੀ ਭੂ-ਗੋਲਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿੱਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਪੱਛਮ ਰੂਸੀ ਖ਼ਤਰੇ ਨੂੰ (ਇਸੇ ਨੂੰ ਹਕੀਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਮਿਥ ਕੇ ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਨਾ ਵੀ ਹੋਵੇ) ਇਕੋ ਹੱਲੇ ਨੇ ਸਤਨਾ ਬੂ ਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਜੰਗ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਜੇਤੂ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੇਗਾ। ਅਖੀਰ ਰੂਸ 'ਤੇ ਲਾਈਆਂ ਲਾਮਿਸਾਲ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੋਵੀਂ ਪਾਸੀਂ ਮਾਰ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਯੂਰੋਪ, ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਕੀਮਤ ਤਾਰਨੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਯੂਰੋਪ ਲਈ ਇਹ ਕੀਮਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਗੈਸ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਰਥਚਾਰੇ ਮੰਦੀ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਚਤਮ ਪੱਧਰ ਛੂਹ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕਰਾਜੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਟੀਮੈਨ ਨੈਨਾਨ

ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੂਰਪੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਲਈ ਤਾਂ 'ਇਕ ਪਾਸੇ ਖੂਹ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਖਾਈ' ਦੀ ਨੋਬਤ ਬਣੀ ਪਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਊਰਜਾ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਹੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਧੋਣੇ ਪਏ ਸਗੋਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਅਰਥਚਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਫੌਜੀ ਖਰਚੇ ਦਾ ਬੋਝ ਵੀ ਲੱਦਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਯੂਕਰੇਨ ਦੀ ਫੌਜੀ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਆਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸ ਪਤਾ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਫੌਜੀ ਗੱਠਜੋੜ ਤਿੜਕੇਗਾ? ਜੇ ਇਵੇਂ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸਲ ਮਨੋਰਥ ਰੂਸੀ ਖ਼ਤਰੇ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਯੂਕਰੇਨ ਲਈ ਬੱਸ ਇੰਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਖੈਰ ਕਰੇ।

ਗਰਮੀ ਦੀ ਮਾਰ ਅਤੇ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਮੌਸਮੀ ਚੱਕਰ

ਸਪੇਨ ਅਤੇ ਪੂਰਤਗਾਲ ਵਿਚ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 1000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੌਤਾਂ ਦਰਜ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਉਥੇ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਗਰਮੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਨੂੰ ਇਸ ਅਣਕਿਆਸੀ ਭਾਰੀ ਗਰਮੀ ਕਾਰਨ ਕੌਮੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਉਥੇ ਤਾਪਮਾਨ 40 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਤੋਂ ਵੀ ਟੱਪ ਗਿਆ (40.3) ਜੋ ਉਥੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਤਾਪਮਾਨ ਦਾ ਸਿਖਰਲਾ ਪੱਧਰ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ (ਯੂਐਨ) ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਅੰਤੋਨੀਓ ਗੁਟੇਰੇਜ਼ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ੱਦ ਵਿਚ ਲੈ ਚੁੱਕੀ 'ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਦੇਣ ਵਾਲੀ' ਗਰਮੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਸਾਂਝੀ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ' ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ 40 ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤਬਦੀਲੀ ਬਾਬਤ ਬਰਲਿਨ ਵਿਚ ਦੋ ਰੋਜ਼ਾ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਸੀ ਗੁਟੇਰੇਜ਼ ਨੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ: "ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਇਨਸਾਨੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਹੜ੍ਹਾਂ, ਸੌਕੇ, ਭਿਆਨਕ ਝੂਠਾਨਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਅੱਗਾਂ ਵਰਗੇ ਭਾਰੀ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਲਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ਤਰੇ ਤੋਂ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਖਣਿਜ ਤੇਲ (ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਰਹੇ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਬਦਲ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਂਝੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਕੇ ਬਚ ਜਾਈਏ, ਜਾਂ ਸਾਂਝੀ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈਏ।"

ਇਹ ਚਿਤਾਵਨੀ ਉਸ ਮੌਕੇ ਆਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅੰਤਾਂ ਦੇ ਕਹਿਰਵਾਨ ਮੌਸਮ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤਬਾਹੀ ਵੱਲ ਲਿਜਾਂਦੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਸਮੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਹੁਣ 'ਮੌਸਮੀ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ' ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਯੂਰੋਪ ਅਤੇ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲੀਆਂ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗਲੀ ਅੱਗਾਂ, ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਗਰਮੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ, ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਗਰਮੀ ਦੀ ਲਹਿਰ, ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਖੁਰ ਤੇ ਸੁੰਗੜ ਰਹੇ ਆਰਕਟਿਕ ਤੇ ਅੰਟਾਰਕਟਿਕ ਦੇ ਬਰਫ ਦੇ ਭੰਡਾਰਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੌਕਾ ਆਦਿ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਲਮੀ ਮੌਸਮੀ ਚੱਕਰ ਜਿਵੇਂ ਅਚਾਨਕ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੌਸਮੀ ਤਬਦੀਲੀ ਕਾਰਨ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਕਹਿਰ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਭਿਆਨਕ ਤਬਾਹੀ ਵਾਪਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਬਿਪਤਾ ਅੰਦਾਜ਼ਿਆਂ ਨਾਲੋਂ

ਕਿਤੇ ਛੇਤੀ ਆਣ ਪਈ ਹੈ। ਉਹਾਈਓ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਗਣਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਪ੍ਰੋ. ਇਲੀਅਟ ਜੈਕਬਸਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਲੌਗ 'ਵਾਚਿੰਗ ਦਾ ਵਰਲਡ ਗੋ ਬਾਏ' (ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਰੁਖ਼ਸਤ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖਦਿਆਂ) ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: "ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸਕਿੰਟ 1313 ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ

ਦਵਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ

ਤੇ ਕਰਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹਨ। ਸਾਫ਼ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਝੂਠ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ।" ਉਹ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਸਮੀ ਤਬਦੀਲੀ ਬਾਰੇ ਅੰਤਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਨਲ (ਫਿਫਫ) ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਦੀ ਦੌਰਾਨ ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨੂੰ 115 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਦੀ

ਸੰਕਟ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰ ਲੈਣਗੀਆਂ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਅਣਗਿਣਤ ਲੋਕ ਨਸ਼ਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਲੋਕ ਤਾਂ ਆਲਮੀ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਗ਼ੈਰ-ਮਾਮੂਲੀ ਵਾਧੇ ਦਾ ਮੌਸਮੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੋਣ ਤੋਂ ਹੀ ਇਨਕਾਰੀ ਹਨ; ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਮਾਲੀ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਤੱਕ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਯਕੀਨਨ ਉਸ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਸੰਕਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਖਣਿਜ ਤੇਲ (ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਸਰਦਾਰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਧਾਰਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਅਰਥ ਸ਼ਾ-ਸਤਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੀਆਂ। ਅਜਿਹੀ ਇਕ ਆਵਾਜ਼ ਬਰਤਾਨਵੀ ਮੰਤਰੀ ਜੈਕ ਗੋਲਡਸਮਿਥ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਟਵੀਟ ਕੀਤਾ ਹੈ: "ਜਿਵੇਂ ਯੂਰਪ ਤੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਅੱਗਾਂ ਲੱਗ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲਗਭਗ ਹਰ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਗਰਮੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਜੰਗਲਾਂ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।।। ਇਹ ਗੱਲ ਗ਼ੈਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਚੁਣੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਲਾਗਤ ਪੱਖੋਂ ਕਿਫਾਇਤੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਮਹਿੰਗਾ ਕੰਮ ਹੈ।"

(ਉੱਤੇ ਸੁੱਟੇ ਗਏ) ਪਰਮਾਣੂ ਬੰਬਾਂ ਜਿੰਨੀ ਗਰਮੀ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਗਰਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਾਂ 11150 ਲੱਖ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਪਰਮਾਣੂ ਬੰਬਾਂ ਜਿੰਨੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਗਰਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਹਿਸਾਬ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਮੁੰਦਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਕਿੰਟ 12 ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਪਰਮਾਣੂ ਬੰਬਾਂ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਗਰਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਹ ਬੜਾ ਡਰਾਉਣਾ ਮੰਜ਼ਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਸੀਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਕੋਈ ਸਾਂਝਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਜ਼ਾਹਿਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਿੰਤਤ ਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਯੂਐਨ ਮੁਖੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਸੀ: "ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਆਗੂ ਕਹਿੰਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹਨ

ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੱਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਗਰੀਨ-ਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ ਦਾ ਸਿਖਰ ਨਿਕਾਸ, 2022 ਵਾਲਾ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਵਕਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੱਥੋਂ ਖਿਸਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਾਰ ਵਾਰ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ, ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ, ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ, ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡਾਢਾ ਅਸਰ ਛੱਡਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਇਹੋ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਨ ਬਾਰੇ ਬੇਲੋੜੇ ਘਬਰਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਨਵੀਆਂ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਮੌਸਮੀ

ਯੂਐਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਬਾਨ ਕੀ-ਮੂਨ ਨੇ ਆਲਮੀ ਆਰਥਿਕ ਫੋਰਮ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਮੌਜੂਦਾ ਆਰਥਿਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕੇ, ਇਹ ਆਰਥਿਕ ਢਾਂਚਾ ਸਾਨੂੰ ਮੌਸਮੀ ਤਬਾਹੀ ਵੱਲ ਲਿਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਮੌਸਮੀ ਸੰਕਟ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਇਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਡਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਾਂਚੇ ਵਜੋਂ ਜੀਡੀਪੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜਨੂਨ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਮੀਦ ਦੀ ਕੋਈ ਕਿਰਨ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਅਸੀਂ ਮੰਨੀਏ ਭਾਵੇਂ ਨਾ, ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਡਾ ਆਰਥਿਕ ਢਾਂਚਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਵਿਚ ਇਜ਼ਾਫ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 23 'ਤੇ)

ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਸਤੌਜ ਪਹੁੰਚੇ

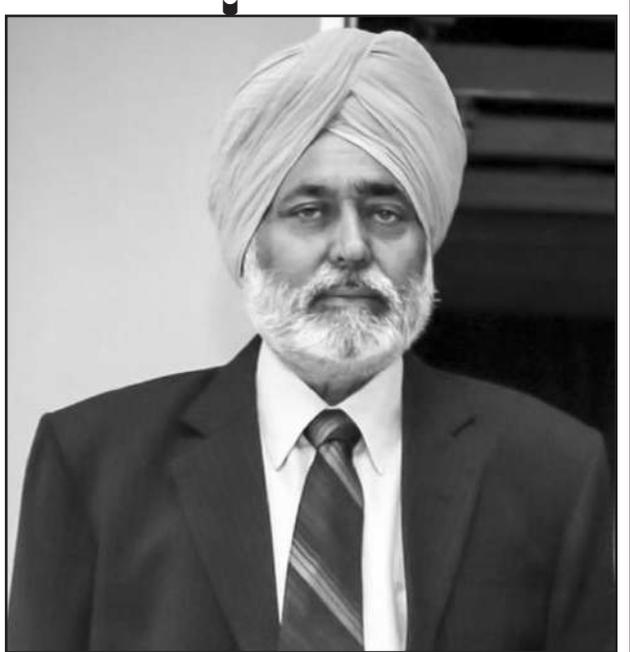
ਸੰਗਰੂਰ - ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਿੰਡ ਸਤੌਜ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿੱਥੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਿੱਘਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਵੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਵਿਆਹ ਸਮਾਗਮਾਂ ਚ ਜਿਆਦਾ ਖਰਚ ਨਾ ਕਰਨ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਰਜ਼ਾ ਅਦਾ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ ਹੱਸਦਾ ਖੇਡਦਾ ਪੰਜਾਬ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਖੇਡਾਂ ਚ ਰੁਚੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨ ਅੱਗੇ

ਆਉਣ। ਉਹਨਾਂ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਰਿਸ਼ ਦਾ ਮੌਸਮ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਪਿੰਡ ਨਾਲ ਲਗਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਨੂੰ 18 ਫੁੱਟ ਚੌੜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਆਉਣਗੇ

ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਸਤੌਜ ਤੋਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਉੱਤੇ ਖੜਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੇ ਵਪਾਰ ਦਾ ਮਿਆਰ ਵੀ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਯੋਗ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੰਦ ਪਏ ਰੂਟਾਂ ਉੱਤੇ ਜਲਦ ਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਸਾਂ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਹਰ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਮੁਹੱਲਾ ਕਲੀਨਿਕ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲੈਣ ਲਈ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਬਲਕਿ ਬੈਂਕ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਆਪ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਵੰਡਣਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ ਵਾਲਾ ਆਟਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਇਸ ਲਈ ਆਟਾ ਪੀਸਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਉਹ ਖੁਦ ਦੌਰਾ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਓਗਨ ਸੰਸਾਰਕ ਯਾਤਰਾ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ

ਸ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਓਗਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ 29 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ 74 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਬੋਝੀ ਜਿਹੀ ਬਿਮਾਰੀ ਮਗਰੋਂ ਆਪਣੀ ਸੰਸਾਰਕ ਯਾਤਰਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤਮ ਸਸਕਾਰ ਅਗਸਤ 9, 2022 ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 'ਚੈਪਲ ਆਫ ਚਾਈਮ' ਮਿਸ਼ਨ ਬੁਲੇਵਾਰਡ, ਹੇਵਰਡ (Chappel of the Chimes, 32992 Mission BLVD, Hayward) ਹੇਵਰਡ ਵਿਖੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਮਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਸਵੇਰੇ 8.30 ਤੋਂ 10.30 ਵਜੇ ਤੱਕ। ਮਗਰੋਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਫਰੀਮਾਂਟ 'ਚ ਉਹਨਾਂ ਨਮਿਤ ਰੱਖੇ ਗਏ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 11 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਫਰੀਮਾਂਟ (Gurdwara Sahib, 300 Gurdwara Road, Fremont, CA 94538) ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਫਸੋਸ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਨਾਲ 510-480-6551 ਜਾਂ ਸਪੁੱਤਰ (ਪ੍ਰਿੰਸ) ਨਾਲ 510-396-7774 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਦੋ ਪੋਤਰੀਆਂ, ਦੋਹਤਰੇ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਧੀਆਂ, ਸਪੁੱਤਰ ਤੇ ਸੁਪਤਨੀ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਖਸ਼ੇ।
- ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਏ.

ਅਕਾਲੀ ਦਲ 'ਚ ਬਗਾਵਤ ਦੇ ਆਸਾਰ: ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਭੇਗ!

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ - ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ, ਕੋਰ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਵਿੰਗ ਵੀ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿੱਚ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਧ ਰਹੀ ਬਗਾਵਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਧਾਇਕ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਇਆਲੀ ਨੇ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ 'ਤੇ ਉਠਾਏ ਸਵਾਲ ਸਨ। ਹੁਣ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਤੇ ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਵੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਝੁੰਦਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਰੱਖਣ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਕੱਲ੍ਹ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਗਏ ਸਨ। ਪਰ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਦੇਖਕੇ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਗਾਵਤ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਭਾਂਪਦਿਆਂ ਦੇਰ ਰਾਤ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਕਰਾਰੀ ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ

ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਵਿੱਚ ਬਗਾਵਤ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕੱਲ੍ਹ ਹੋਈ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਝੁੰਦਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਕਨਵੀਨਰ ਬਲਵਿੰਦਰ ਭੁੰਦਰ ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਝੁੰਦਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਗੌਰ ਕਰੋ। ਫਿਰ ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਬਣਾ ਕੇ ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਰਿਪੋਰਟ ਸਿੱਧੇ ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ। ਮੈਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਸਿੱਧੇ ਉੱਥੇ ਕਿਉਂ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ। ਕੱਲ੍ਹ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਕੁੱਝ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਭੋਗ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਉੱਥੇ ਭੋਗ ਲਈ ਜਾਣਾ ਪਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ

ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂ ਵਿਧਾਇਕ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਇਆਲੀ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿੱਚ ਬਗਾਵਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭਾਜਪਾ ਸਮਰਥਿਤ ਐਨਡੀਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦ੍ਰੋਪਦੀ ਮੁਰਮੂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਨਹੀਂ ਪਾਈ। ਇਆਲੀ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੋਣ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਆਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਮਰਥਨ ਸਿੱਖ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਪਰਸੋਂ ਹੋਈ ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਝੁੰਦਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਿੱਧੇ ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮੀਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਵਲਟੋਹਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਹਰ ਗੱਲ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲਈ ਗਈ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕੀ ਹਮਲੇ 'ਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਅਯਮਨ ਅਲ-ਜ਼ਵਾਹਿਰੀ

ਅਮਰੀਕਾ - ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਨੇ ਕਾਬੁਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡਰੋਨ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਮੁਖੀ ਅਯਮਨ ਅਲ-ਜ਼ਵਾਹਿਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੋਆ ਬਿਡੇਨ ਨੇ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਬਾਇਡਨ ਨੇ ਇੱਕ ਮੀਡੀਆ ਬ੍ਰੀਫਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, "ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ, ਮੇਰੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਨੇ ਕਾਬੁਲ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ-ਪੂਰਵਕ ਇੱਕ ਹਵਾਈ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਦੇ ਅਮੀਰ ਅਯਮਨ ਅਲ-ਜ਼ਵਾਹਿਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।" ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਵੀ ਛੁਪੇ ਹੋ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਖਤਰਾ ਹੋ, ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਵੇਗਾ। 71 ਸਾਲਾ ਅਲ-ਜ਼ਵਾਹਿਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਅਤੇ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਓਸਾਮਾ ਬਿਨ ਲਾਦੇਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ 11 ਸਤੰਬਰ 2001 ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਜ਼ਵਾਹਿਰੀ ਅਤੇ ਬਿਨ ਲਾਦੇਨ ਦੋਵੇਂ 2001 ਵਿੱਚ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਅਮਰੀਕੀ ਬਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜ਼ਵਾਹਿਰੀ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਵੀ ਰਹੱਸ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅਗਸਤ 'ਚ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਵਾਹਿਰੀ ਖਿਲਾਫ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਅੱਤਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਹਮਲਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਾਹਰਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਹਮਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਇੱਥੇ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਓਪਰੇਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਵ੍ਹਾਈਟ ਹਾਊਸ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਨੇ ਜੁਲਾਈ ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਰਾਕ ਅਤੇ ਸੀਰੀਆ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਈਐਸਆਈਐਸ ਨੈਟਵਰਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਟੇਟ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਮਹੇਰ ਅਲ-ਅਗਲ, ਉੱਤਰ ਪੱਛਮੀ ਸੀਰੀਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ

ਅਮਰੀਕੀ ਡਰੋਨ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਇਡਨ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਖਤਰਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲੜਾਈ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਯੂਐਸ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੋ ਬਾਇਡਨ ਨੇ ਫਰਵਰੀ ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਯੂਐਸ ਸਪੈਸ਼ਲ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਾਂ ਨੇ ਸੀਰੀਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੱਤਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚਲਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਟੇਟ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸਮੂਹ ਦੇ ਨੇਤਾ ਅਬੂ ਇਬਰਾਹਿਮ ਅਲ-ਹਾਸ਼ਿਮੀ ਅਲ-ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਥਾਨਕ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਛੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਚਾਰ ਔਰਤਾਂ ਸਮੇਤ 13 ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਬਾਇਡਨ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਨੇ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਪੈਂਟਾਗਨ ਦੇ ਪ੍ਰੈਸ ਸਕੱਤਰ ਜੌਨ ਕਿਰਬੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਮਲੇ 'ਚ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਦਾ ਇੱਕ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬੱਚਾ ਵੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ।

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਾਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸੀਰੀਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਟੇਟ ਕਮਾਂਡਰ ਅਬੂ ਬਕਰ ਅਲ-ਬਗਦਾਦੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 26 ਅਕਤੂਬਰ, 2019 ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਾਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਹੈਲੀਕਾਪਟਰਾਂ ਨੇ ਉੱਤਰੀ ਪੱਛਮੀ ਸੀਰੀਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਹਾਤੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਯੂਐਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੀਮ ਭੇਜੀ। ਟਰੰਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਗਦਾਦੀ ਇੱਕ "ਡੈੱਡ-ਐਂਡ ਸੁਰਗ" ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਧਮਾਕਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

To buy Home, business or any kind of property
Please consult before finalizing
your deal or decision

To get polite
and best service
call
Gurjeet Rai
DRE 02149422
408-802-5303

Address -
**2221 Oakland Road ,
Suite 268 San Jose 95131**

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰਾਲਾ

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਹਨ, ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰਾਲਾ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਤਾਂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਹੀ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਰੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਮਾਡਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮੁਹੱਲਾ ਕਲੀਨਿਕਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਾਂਗ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਮੁਹੱਲਾ ਕਲੀਨਿਕਾਂ ਕੀ ਨੇ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿਹਾਤੀ ਖੇਤਰਾਂ, ਗਲੀ-ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਸਥਾਪਤ ਹਨ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ ਹੈ, ਨਾ ਨਰਸ, ਨਾ ਕੋਈ ਬੈਡ, ਬਹੁਤ ਚੋਣਵੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰੀ ਟੀਕਾਕਰਨ, ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਅੰਕੜੇ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ਰੀਆ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਲੀਨਿਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਬਠਿੰਡੇ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪਟਿਆਲੇ ਵੱਡੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਜੇਕਰ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਟਾਫ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੁਹੱਲਾ ਕਲੀਨਿਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚੋਣ ਮੁੱਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਥਾਪਤ ਅਤੇ ਬੰਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸੁਵਿਧਾ ਕੇਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਲਾ ਕਲੀਨਿਕਾਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਿਹਤ ਮੰਤਰਾਲਾ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਦੋਂ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਵਾਂ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਵਿਜੇ ਸਿੰਗਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ ਸਨ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਫਸਰਾਂ ਤੋਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕਾਇਆ ਵੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰਾਲਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਪਰ ਵਿਚਕਾਰ ਮੁਹੱਲਾ ਕਲੀਨਿਕਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ।

ਆਖਿਰ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰਾਲਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿਧਾਇਕ ਬਣੇ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਵਾਰ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਚੇਤਨ ਸਿੰਘ ਜੋਤਾਮਾਜਰਾ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਆਪਣੇ ਅਤੀਅਲ ਸਭਾਅ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਪਰੇ ਮਿਲੀ ਅਚਾਨਕ ਵੱਡੀ ਸਫਲਤਾ ਨੇ ਨਵੇਂ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਵੀ ਸੱਤਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਇਕ ਚੰਗਾ ਕਦਮ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਆਪਣੇ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਧਰਾਤਲ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਹੋਇਆ ਕੁਝ ਅਜੀਬ ਹੀ। ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਅਤੇ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਤਾਂ ਬਣਾਈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ, ਪਰ ਬਦਲੀਆਂ ਦੀ ਰੋਲ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਡਾਕਟਰਾਂ, ਨਰਸਾਂ ਅਤੇ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਬਦਲਣਾ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਹੜਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਤਬਾਦਲੇ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀ ਤਕਲੀਫ ਦੱਸਣ ਜਾਂਦਾ, ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਘੁਰੀਆਂ ਵੱਟ ਕੇ ਭਜਾ ਦਿੰਦਾ। ਇਸੇ ਲੜੀ ਤਹਿਤ ਨਵਾਂ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਮੈਡੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਰਾਜ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਗੰਢੇ ਜਿਹੇ ਬੈਡ ਤੇ ਲਿਟਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਪਮਾਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਨਵਾਂ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਪਹਾੜ ਹੇਠ ਆ ਗਿਆ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ, ਮੈਡੀਕਲ ਸਟਾਫ, ਡਾਕਟਰ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕੀ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਗਏ। ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰੱਜ ਕੇ ਥੂ-ਥੂ ਹੋਈ। ਕਿਸੇ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ 1 ਵੀ ਗੱਦਾ ਜਾਂ ਬੈਡ ਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ ਨਹੀਂ, ਉਲਟਾ ਹਸਪਤਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਲਈ ਤਾੜਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਨਵਾਂ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਹੁਣ ਬੈਕਫੁੱਟ ਤੇ ਹੈ, ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਇੱਧਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਧੜਾਧੜ ਡਾਕਟਰ ਅਸਤੀਫੇ ਦਾਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਅਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰਾਲਾ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਘਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਲਹਾਲ ਸਥਿਤੀ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰਾਲਾ ਕੋਈ ਉਸਾਰੂ ਕਦਮ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਟੋਰਦਾ ਰਹੇਗਾ।

-ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ ਏ

Balbir Singh M.A.
Editor in Chief & Publisher
e-mail: bsma54@gmail.com
Tel : 510-938-7771

36415 RUSCHIN DR. NEWARK, CA 94560

Ranjit Kandola ,Managing Editor
email-Kandola@macloans.net

Buta Ram joshi Staff Reporter, Fresno 559-803-0055

Sanjeev Garg Kali, Reporter Malwa Area, 96713-53789

RAJ BUDWAL
MEDIA PARTNER / REPRESENTATIVE
8350202@gmail.com 408-835-0202

Web designed www.pardesitimes.com
by Aman Bansil 510-589-2245

The Pardes Times And People Associated With It Are Not Responsible For Any Claims Made By The Advertisers And Don't Endorse Any Product Or Services Advertised In The Pardes Times. Please Consult Your Attorney Before , Buying/Hiring Contracting Through The Ads Published In The News Paper. The Pardes Times Is In Business Of Selling Spaces And Claims Made By Advertisers Are Not Tested/Confirmed By An Independent Source.

ਰੇਤ-ਬਜ਼ਰੀ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ

ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਨੂਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਤਾਉੜੂ ਵਿਚ ਪੁਲੀਸ ਉਪ ਕਪਤਾਨ (ਡੀਐੱਸਪੀ) ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਤਲ ਨਾਲ ਗਊ ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੇ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਉਤੇ ਛਾਈ ਧੁੰਦ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਮੇਵਾੜ ਵਿਚ ਇਕ ਪਹਾੜੀ 'ਤੇ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ ਡੰਪਰ ਹੇਠ ਦਰੜ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੁਲੀਸ ਅਫਸਰ ਉਥੇ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਣਨ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡੰਪਰ ਦੇ ਕਲੀਨਰ ਇੱਕਰ ਨੂੰ ਡੌਰੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਮਿੰਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ। ਇੱਕ ਇਮਾਨਦਾਰ ਪੁਲੀਸ ਅਫਸਰ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਗ੍ਰੰਡਿਆਂ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵਿਚ ਸਨਸਨੀਖੇਜ਼ ਸੰਸਕਾਰੀ ਕੇਸ ਜੋ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਬਹੁ-ਪਰਤੀ ਕੇਸ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਊ ਮੁਸਲਿਮ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਪਿੱਛੇ ਕਈ ਵੱਡੇ ਅਪਰਾਧੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇੱਕਰ ਅਤੇ ਮਿੰਤਰ ਤਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਦੋ ਗ਼ਰੀਬ ਮੁਕਾਮੀ ਬਾਸ਼ਿਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਕ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਤੱਕ ਡੰਪਰ ਚਲਾ ਕੇ ਲਿਜਾਣ ਦੇ ਕੰਮ ਉਤੇ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਅਸਲ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਨੌਕਰੀ ਉਤੇ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਣਨ ਦੀਆਂ ਖੱਡਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗਲੇ ਸਟੋਨ-ਕਰੱਸਰਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਥੋਂ ਕੁਝ ਦੂਰ ਸਥਿਤ ਉਸਾਰੀ ਵਾਲੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਬਦਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਜਰਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੇਸ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪੱਥਰ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਣਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੇਸ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਟੋਨ-ਕਰੱਸਰ ਯੂਨਿਟਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ 'ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਨੇ ਗਊ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵੱਲ ਉਂਗਲ ਉਠਾਈ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਗਊ ਸੇਵਾ ਆਯੋਗ ਦਾ ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਰਾਵਲੀ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਸਟੋਨ-ਕਰੱਸਰ ਯੂਨਿਟ ਦਾ ਵੀ ਮਾਲਕ ਹੈ ਜੋ ਖਣਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਵਾਲਾ ਖੇਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਗਊ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਮਲੇ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗਊ ਰੱਖਿਆ ਨੇ ਆਪਣਾ ਦਬਦਬਾ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹੀ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੇ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕਰ ਅਤੇ ਮਿੰਤਰ ਵਰਗੇ ਦਬਾਏ ਹੋਏ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ ਗਊ ਹੱਤਿਆ ਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਕਾਰਨ ਦਹਿਸ਼ਤ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵਪਾਰੀ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਊ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨੌਕਰ ਅਤੇ ਪਾਲੇ ਹੋਏ ਗੁੰਡੇ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਪਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬੇਰੋਕ-ਟੋਕ ਜਾਰੀ ਹੈ; ਯਕੀਨਨ ਕੁਝ ਮੁਕਾਮੀ ਰਸੂਖਵਾਨ ਮਿਊ ਮੁਸਲਿਮ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅੱਜ ਸਵਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਰਾਵਲੀ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾਮੀ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਮਿਊ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ, ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਰਬੜ-ਮਾਲਾ ਵਿਚ ਰੇਤ ਅਤੇ ਪੱਥਰ ਦਾ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਣਨ ਰੋਕਿਆ ਕਿਵੇਂ ਜਾਵੇ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 2002 ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਖਣਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਕੰਮ ਹਾਲੇ ਵੀ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮਨਪਸੰਦ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਫੜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇੱਕਰਾਂ ਤੇ ਮਿੰਤਰਾਂ ਉਤੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਖਾਣ ਅਤੇ ਭੂ-ਵਿਗਿਆਨ ਮੰਤਰੀ ਫੂਲ ਚੰਦ ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ ਖਣਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਸਟੋਨ-ਕਰੱਸਰ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਗ਼ਲਤ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਮੁੜ ਦਖ਼ਲ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਖਣਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਟੋਨ-ਕਰੱਸਰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣਾ ਵੀ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਵਾਜਿਬ ਬਣਾਉਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਸਟੋਨ-ਕਰੱਸਰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਾਉ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਣ ਵਿਚ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਰੀਬ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਕਿ ਖਣਨ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਸ ਥਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤਹਿਤ ਖਣਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਟੋਨ-ਕਰੱਸਰ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ; ਇਹ ਤਾਂ ਇੰਝ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖੇ ਜੰਗਲ

ਵਿਚ ਲੱਕੜ ਦਾ ਆਰਾ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਰੱਖ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਰਗਾਹ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੋਵੇ।

ਅਰਾਵਲੀ ਪਹਾੜ ਪੱਧਰ ਕਰ ਦੇਣ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦੋਸ਼ ਸਿਰਫ ਗਊ ਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਬਣੇ ਕੁਝ ਕੁ ਲੋਕਾਂ ਸਿਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਟੋਨ-ਕਰੱਸਰ ਮਾਲਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਅਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਮੁੱਖ ਸੜਕ ਉਤੇ ਜਾਂਦਾ ਪੱਥਰਾਂ ਦਾ ਲੱਦਿਆ ਟਰੱਕ ਅਦਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ

ਅਤੇ ਇਹ ਪੁਲੀਸ ਨਾਕਿਆਂ ਉਤੇ ਵਰਦੀਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਗਰਮ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਗਾਂਹ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਨਾਕੇ ਅਕਸਰ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਪੈਸੇ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਗਰਾਹੀ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਣਨ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੌਖਾ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਬੇਰੋਕ ਚੱਲਣ ਦੇਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਗਰਮ ਮੁੱਠੀ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਮਾਲਕ ਅੰ-ਜਹੀਆਂ ਹੀ ਹੋਰ ਕਮਾਉ ਤਾਇਨਾਤੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮਿਲਜੁਲ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਸਕਣ।

ਅੱਜ ਸਿਰਫ ਅਰਾਵਲੀ ਪਹਾੜ ਹੀ ਖੁੜਤੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਰ ਪਹਾੜੀ ਅਤੇ ਹਰ ਨਦੀ-ਦਰਿਆ ਦਾ ਤਲ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ-ਠੋਕੇ ਬਣੇ ਪੁਲੀਸ ਅਫਸਰਾਂ ਲਈ ਅਸੀਮ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੰਨਿਆਕੁਮਾਰੀ ਤੱਕ ਰੇਤ ਅਤੇ ਬਜ਼ਰੀ ਦਾ ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਮਲੀਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੀ ਕੋਈ ਮਾੜਾ-ਮੋਟਾ ਫ਼ਰਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਖਣਨ ਨੂੰ ਪਾਰਦਰਸ਼ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਮਿਲੋਨੀਅਮ ਸ਼ਹਿਰ ਗੁੜਗਾਉ

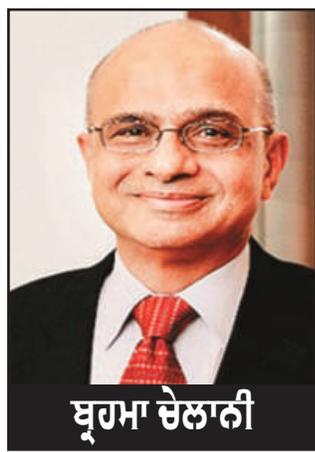
(ਗੁਰੂਗ੍ਰਾਮ) ਨੂੰ ਹੀ ਲੈ ਲਵੋ ਜਿਥੇ ਹਰ ਸਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟਸ ਅਤੇ ਦਫਤਰ ਉਸਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਉਸਾਰੀਆਂ ਹਰਗਿਜ਼ ਰੇਤਾ ਬਜ਼ਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਪੱਥਰ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ। ਫਿਰ ਇਹ ਰੇਤ ਤੇ ਪੱਥਰ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਰੋਤ ਗੁਰੂਗ੍ਰਾਮ-ਅਲਵਰ ਪੱਟੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿੱਥੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ?

ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵਧੀਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਡੀ-ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਲਾਟਾਂ ਨੂੰ ਖਣਨ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਬੋਲੀ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਗਿਆਨੀ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਕਾਰਕੁਨ, ਸਿਆਸਤਦਾਨ, ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹ ਆਦਿ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰ ਕੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪੱਖੋਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾਜ਼ੁਕ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਨਾਖ਼ਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਪੱਖੋਂ ਖਣਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਅਰਾਵਲੀ ਦੀ ਖਣਨ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਖੱਡਾਂ/ਖਾਣਾਂ, ਪਾਰਦਰਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਣਨ ਅਤੇ ਉਦਮੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਰਚੁਨ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਣਨ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਸਭ ਤੋਂ ਭਖਵੇਂ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖਣਨ ਆਦਿ ਉਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਹਿ ਨਾਲ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਨਦੀਆਂ-ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੇ ਭੱਤਿਆਂ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦੇ ਬਦਲੇ ਇਨਾਮ ਜਾਂ ਬੋਨਸ ਅੰਕਾਂ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਚਹੇਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਰੁਕ ਕੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: ਕੀ ਉਹ ਸਥਾਨਕ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਦਰਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਰੇਤ ਚੁਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪੁਲਾਂ ਨੂੰ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਧਮਾਕਿਆਂ ਨਾਲ ਤੋੜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢਿੱਗਾਂ ਖਿਸਕਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਉਹੋ ਛੇਤੀ ਹੀ ਵਿਧਾਇਕ ਜਾਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨਗੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਜ਼ੀਰ ਤੇ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਤਾਕਤਵਰ ਬਣ ਜਾਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਕੌਮੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਠੱਗਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਅਪਰਾਧੀਕਰਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧੀਕਰਨ ਰੇਤ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਤਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

'ਪਰਦੇਸ ਟਾਇਮਜ਼' ਦੇ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ

(1) ਸ. ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ	(10) ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਪਲ	(19) ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਧੁੰਗਾ	(28) ਹੈਰੀ ਸਿੱਧੂ
(2) ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤਾ	(11) ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ	(20) ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ	(29) ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ
(3) ਗੈਰੀ ਬਸਰਾਏ	(12) ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ	(21) ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ	(30) ਰਾਜ ਬਡਵਾਲ
(4) ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਢਾਡਲੀ	(13) ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਜਸਵਾਲ	(22) ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਾਨ	(31) ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
(5) ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ	(14) ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਵੀ	(23) ਸ੍ਰੀ ਸੁੱਚਾ ਰਾਮ ਜੀ	(32) ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਭੰਡਾਰੀ
(6) ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪੰਮਾ	(15) ਡਾ ਦਲਵੀਰ ਪੰਨੂ	(24) ਜੌਹਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ	(33) ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਮੱਲੀ
(7) ਦਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ	(16) ਡਾ. ਹਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ	(25) ਉੱਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ	(34) ਹਰਜੀਤ ਗਿੱਲ
(8) ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ	(17) ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਨੋਆ	(26) ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਿਜਰ	(35) ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਬੀ
(9) ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ	(18) ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰੀ	(27) ਸੁਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨਿਜਰ	(36) ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤਾ (ਡੀਪੀਈ)

ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਦੁਰਗਤੀ ਤੋਂ ਸਬਕ ਸਿੱਖੇ ਦੁਨੀਆ

ਬ੍ਰਹਮਾ ਚੇਲਾਨੀ

ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਬਦਹਾਲੀ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਹੀ ਮੁੱਖ ਖਲਨਾਇਕ ਸਾਬਿਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ, ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਦੇ ਤੰਦੂਆਜਾਲ ਨੇ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਨੂੰ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਜਕੜੀ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਰਾਜਪਕਸ਼ੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਚਾਰ ਭਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਟਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਮਾਨ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੈ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਰਾਜਪਕਸ਼ੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬਹੁ-ਸੰਖਿਅਕਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾਤ ਕਰ ਕੇ ਸੱਤਾ ਦਾ ਸੁੱਖ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਖੁਦ ਹੀ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ਼ੈਰ-ਵਿਵਹਾਰਕ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਲਈ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਆਰਥਿਕ ਪਤਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਿਆ। ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਤਕ ਸਿਆਸੀ ਮੁਹਾਂਦਰੇ 'ਤੇ ਛਾਏ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਬੋਰੀ-ਬਿਸਤਰਾ ਗੋਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਈਧਨ, ਖੁਰਾਕੀ ਵਸਤਾਂ, ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਕਾਰਨ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਜਨਤਾ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਫ਼ਾ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅਣਕਿਆਸੇ ਵਿਰੋਧ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਗੋਟਾਬਾਯਾ ਰਾਜਪਕਸ਼ੇ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜਣ 'ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪੈਲੇਸ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਜਨਤਾ ਦੀ ਉਸ ਤਾਕਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਖਾਨਦਾਨ ਨੂੰ ਖਦੇਤ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ, ਭਾਈ-ਭਤੀਜਾਵਾਦ ਅਤੇ ਆਕੜ ਨੇ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਨੂੰ ਅੰਤਹੀਣ ਆਰਥਿਕ ਚੱਕਰਵਿਉ ਵਿੱਚ ਫਸਾ ਕੇ ਗੋਡਣੀਆਂ ਲੁਆ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਰਾਜਪਕਸ਼ੇ ਪਰਿਵਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਿਰੰਤਰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ 2020 ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਨ ਵਿੱਚ ਤਰਮੀਮ ਤਕ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਗਰਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਰੱਜ ਕੇ ਦਮਨ ਕੀਤਾ। ਚੀਨ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਗੰਢ ਕੇ ਭਰਪੂਰ ਲਾਹਾ ਲਿਆ। ਇੰਨਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜਪਕਸ਼ੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦਾ ਨਾਟਕੀ ਪਤਨ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਸੀ ਵੰਸ਼ਵਾਦੀਆਂ ਲਈ ਚਿਤਾਵਨੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਤ ਹੈ ਪਰ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਸੁਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਏਸ਼ੀਆ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਲਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਤਮਾਮ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਾਮਲਾ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਗੀਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜਪਕਸ਼ੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਮਹਿੰਦਾ ਰਾਜਪਕਸ਼ੇ ਉਸ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਸੂਤਰਧਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਤਕ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਏ। ਮਹਿੰਦਾ 2015 ਦੀ ਚੋਣ ਮਾਮੂਲੀ ਅੰਤਰ ਨਾਲ ਹਾਰ ਗਏ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਬੇਦਖਲ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ

ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਹਿੰਦਾ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ ਗੋਟਾਬਾਯਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ। ਸੰਨ 2019 ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣਨ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਗੋਟਾਬਾਯਾ ਨੇ ਮਹਿੰਦਾ ਰਾਜਪਕਸ਼ੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਮਹਿੰਦਾ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦੋ ਬੇਟਿਆਂ, ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਭਰਾ ਦੇ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਜਗ੍ਹਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ 'ਅੰਨ੍ਹਾ ਵੰਡੇ ਸ਼ੀਰਣੀਆਂ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਆ-

ਪਣਿਆਂ ਨੂੰ' ਵਰਗਾ ਵਰਤਾਰਾ ਸੀ। ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਹੋਈ ਚੜ੍ਹਤ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜਪਕਸ਼ੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਨਸਲੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਉਹ ਖੁਦ ਨੂੰ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਸਿੰਹਾਲੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਰਾਖੇ ਦੱਸਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਵਿੱਚ 26 ਸਾਲ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਖ਼ਾਨਾਜੰਗੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾਕੁਨ ਪਰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਦਮਨ ਕੀਤਾ। ਉਦੋਂ ਮਹਿੰਦਾ ਰਾਜਪਕਸ਼ੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤੇ ਗੋਟਾਬਾਯਾ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜੰਗੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦੋਨੋਂ ਸਿੰਹਾਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਇਕ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰੇ। ਮਹਿੰਦਾ ਨੇ ਹੀ ਲਿੱਟੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅੰਤਿਮ ਹਮਲਾਵਰ ਮੁਹਿੰਮ ਛੇੜੀ ਸੀ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੋਟਾਬਾਯਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਗੋਟਾਬਾਯਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਲੰਫੋਰਨੀਆ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕਥਿਤ ਜੰਗੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮਾਮਲੇ ਚੱਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਖ਼ਾਨਾਜੰਗੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਮਾਪਤ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ

ਕਾਰਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਮੌਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਮਾੜੇ ਨਤੀਜੇ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। ਹਿੰਦੂ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਤਾਮਿਲ ਭਾਈਚਾਰਾ ਖੁਦ ਨੂੰ ਹਾਸੀਏ 'ਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਸਿੰਹਾਲੀ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚਾਲੇ ਪਾਟੋਧਾਤ ਦਾ ਖੱਪਾ ਹੋਰ ਚੌੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਵਿੱਚ ਆਬਾਦੀ ਵਿੱਚ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਥੇ ਇਸਲਾਮਿਕ ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜੇ ਗਏ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ 2019 ਵਿੱਚ ਈਸਟਰ 'ਤੇ

ਅਤੇ ਖ਼ਾਹਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਸੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਲਾਹਾ ਚੁੱਕਿਆ। ਚੀਨ ਜੰਗੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਰਾਜਪਕਸ਼ੇ ਦੀ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਚਾਲ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੀਨ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਰਜ਼ਾ ਦਾਤਾ ਬਣਿਆ। ਇਸੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਰਾਜਪਕਸ਼ੇ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਨਪਦ ਹੰਬਨੋਟੋਟਾ ਨੂੰ ਚਮਕਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਉਥੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਜੋ ਵੀਰਾਨ ਹੀ ਪਿਆ ਰਿਹਾ। ਕ੍ਰਿਕਟ ਸਟੇਡੀਅਮ ਬਣਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਥੋਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀਟਾਂ ਸਨ। 140 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਬੰਦਰਗਾਹ ਬਣਾਈ ਜੋ ਚੀਨ ਨੂੰ 99 ਸਾਲ ਲਈ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦੇਣ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬੇਕਾਰ ਹੀ ਪਈ ਰਹੀ। ਚੀਨੀ ਕਰਜ਼ੇ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗਾ 13 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦਾ ਪੋਰਟ ਸਿਟੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਹੈ ਜੋ ਕੋਲੰਬੋ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ।

ਰਾਜਪਕਸ਼ੇ ਪਰਿਵਾਰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਟਪਲਾ ਖਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਤਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕੋਵਿਡ ਮਹਾਮਾਰੀ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਟੈਕਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕਟੌਤੀ ਨਾਲ ਮਾਲੀਆ ਇਕ ਤਿਹਾਈ ਤਕ ਘਟ ਗਿਆ। ਮਹਾਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਸਰੋਤਾਂ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਤੇ ਬਸਤਰ ਨਿਰਯਾਤ ਦੀ ਕਮਰ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਯੂਕਰੇਨ 'ਤੇ ਰੂਸ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਉਰਜਾ ਸੋਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਤਾਬੂਤ ਵਿੱਚ ਆਖ਼ਰੀ ਕਿੱਲ ਸਾਬਿਤ ਹੋਈਆਂ। ਜਦ ਮਦਦ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ ਤਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਫਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਚੀਨ ਨੇ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਹੀ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਕੰਮ ਆਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਰ ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪਹੁੰਚਾਈ ਹੈ। ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਬਦਹਾਲੀ ਅਤੇ ਰਾਜਪਕਸ਼ੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹਾਰ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਲਈ ਸਬਕ ਛਿੱਪੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹੀ ਕਿ ਕੋਈ ਪਰਿਵਾਰ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਤਾਕਤਵਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਦ ਪਤਨ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬਚਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਇਹ ਕਿ ਭਾਰੀ ਕਰਜ਼ੇ ਨਾਲ ਲੱਢੇ ਦੇਸ਼ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਲੀਆ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਕਿੱਲਤ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੂੰ ਬੇਕਾਬੂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਹੱਥ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ

ਇਹ ਬੇਹੱਦ ਅਫ਼ਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁਰਾਹੇ ਪੈ ਕੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਲੜ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਜਾਂ ਉਹ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਦੇ ਮੱਕੜਜਾਲ 'ਚ ਫਸ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਮੰਦਭਾਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀਆਂ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵੀ ਰਾਹ ਤੋਂ ਭਟਕ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਮਹਾਨਗਰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਲਾਗਲੇ ਦਿਹਾਤੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਹਸਲਰ 'ਚ 'ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਕੀਪਰਜ਼' ਗਿਰੋਹ ਦੇ 29 ਸਾਲਾ ਮੈਂਬਰ ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕਤਲ ਗੈਂਗਵਾਦ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹਨ। ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਹਰਬ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦਾ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 'ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਕੀਪਰਜ਼' ਉਹੀ ਗਿਰੋਹ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਲ 2019 'ਚ ਯੂ-ਟਿਊਬ 'ਤੇ ਗੀਤ ਰਾਹੀਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇਣ ਦੀ ਪਿਰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਰੀ ਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਹੁਣ ਤਕ ਸੈਂਕੜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਕ ਗਿਰੋਹਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਹਿੰਸਕ ਜੰਗ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਓਸ ਜੰਗ ਦਾ ਸੇਕ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤਕ ਵੀ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ। ਓਧਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਭਾਣਾ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਥਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ 'ਚ ਸੱਥਰ ਵਿੱਛ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੁਫੇਰੇ ਸੋਗ ਪਸਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀਆਂ, ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਮਿਹਨਤ-ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰ ਕੇ ਵੱਡੀਆਂ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਿਹੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਰਿਸ਼ੀ ਸੁਨਕ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਤਕ ਦੇ ਆਸਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਹੋਰਨਾਂ ਮੂਲਕਾਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਗਿਰੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਦੇਖੀ ਇਹ ਲਾਗ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ 'ਚ ਵੀ ਫੈਲੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਿਰੋਹਾਂ 'ਚ ਦਰਅਸਲ ਨਸ਼ਿਆਂ, ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੇ ਧਨ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਡਾਢੀ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਜੋਸ਼ 'ਚ ਇਸ ਸਭ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਨੂੰ ਇਕ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਸਿੰਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਕਤਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅਪਰਾਧਕ ਗਿਰੋਹਾਂ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਖ਼ਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਭਕਨਾ ਕਲਾਂ 'ਚ ਦੋ ਗੈਂਗਸਟਰ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਹੋਏ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ

ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਿਰੋਹਾਂ ਦਾ ਜਾਲ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰੋਂ-ਦੂਰੋਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਗੋਲੀ-ਸਿੱਕੇ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਵੱਕ-ਦੁਹੜੇ ਗਰੁੱਪ, ਧਾਲੀਵਾਲ ਗਰੁੱਪ, ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਟ ਸੋਲਜ਼ਰਜ਼ ਗਰੁੱਪ, ਕੰਗ ਗਰੁੱਪ, ਮਾਲੀ-ਬੁੱਟਰ ਗਰੁੱਪ, ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਫ਼ੀਆ, ਸੰਘੋੜਾ ਗਰੁੱਪ ਜਿਹੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੈਂਗ ਭਾਵ ਅਪਰਾਧਕ ਗਿਰੋਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੈਂਬਰ ਪੰਜਾਬੀ ਹਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਝ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੂਲਕ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਾਨ ਵਧਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ- ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪਿੜ-ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦੀ। ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀਆਂ, ਸਰਕਾਰਾਂ, ਉੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਅਪਰਾਧ ਜਗਤ ਵੱਲ ਵਧੇਰੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ 'ਤੇ ਸੱਟ ਮਾਰਨ ਲਈ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਵਾਗਤਯੋਗ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੀ ਸਾਬਕਾ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ ਕਈ ਨੇਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕੱਸਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਈ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਘਪਲੇ-ਘੁਟਾਲੇ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖ਼ੂਬ ਚਰਚਾ ਵੀ ਰਹੀ। ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੰਗਲਾਤ ਮਹਿਕਮੇ, ਰੇਤ ਖਣਨ, ਵਜ਼ੀਫ਼ਾ ਘੁਟਾਲੇ ਵਿੱਚ ਕਈ ਰਸੂਖ਼ਦਾਰ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਉੱਗਲੀ ਉੱਠਦੀ ਰਹੀ ਪਰ ਉਦੋਂ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨੇਤਾ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਘੁਟਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕੜੀ ਵਿੱਚ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਜੰਗਲਾਤ ਮੰਤਰੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਧਰਮਸੇਤ ਤਾਂ ਸਲਾਖਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਮੰਤਰੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਗਿਲਜੀਆਂ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਵਣ ਘੁਟਾਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਗ਼ਲਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਣੀ ਹੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਨਤਾ ਦੇ ਪੈਸਿਆਂ 'ਤੇ ਡਾਕਾ ਮਾਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਿਆਸੀ ਮੰਦਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੇਲੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਨਾਜ-ਇਜ਼ ਪਰਚੇ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਮਹਾਨ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 'ਬਦਲੀਆਂ ਤੇ ਬਦਲੇ' ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ-ਬਦਨੀਤੀਆਂ

ਤੋਂ ਅੱਕ ਕੇ ਹੀ ਇਸ ਸਾਲ ਹੋਈਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸੰਨ 2002 ਤੋਂ 2007 ਤਕ ਜਦ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਉਦੋਂ ਵੀ ਪਿਛਲੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਤੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਈ ਮਾਮਲੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਪਿੱਛੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਲਗਪਗ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾ ਬਰੀ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਬਦਲਾਖੋਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸੀ ਕੀਤੀ। ਉਮੀਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇਗੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋ ਕੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇਗੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਅਵਾਮ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤਮੰਦ ਪੈਗਾਮ ਜਾਵੇਗਾ ਓਥੇ ਹੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਡਰ ਘਰ ਕਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗ਼ਲਤ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੜਖੜਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਖ਼ਾਲੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਆਪ' ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾ ਕੇ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਭਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਈਏਐੱਸ ਅਤੇ ਪੀਸੀਐੱਸ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸੁੱਟਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ 'ਚ ਕਿਸੇ ਬੇਗੁਨਾਹ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਸੰਝੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ

ਸੰਸਦ ਦਾ ਮਾਨਸੂਨ ਇਜਲਾਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਦਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਦਿਸ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਇਜਲਾਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਕੰਮਕਾਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਫ਼ੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਦੀ ਅਗਨੀਪਥ ਯੋਜਨਾ, ਮਹਿੰਗਾਈ, ਜੀਐੱਸਟੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੰਗਾਮਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਹਰ ਵੀ ਹੰਗਾਮਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੰਸਦ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੰਗਾਮਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਸਰਗਰਮ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹੈਰਾਲਡ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਅਰਥਾਤ ਈਡੀ ਵੱਲੋਂ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੀ ਹੈ, ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਉਤਰ ਕੇ ਵੀ ਰੋਸ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤਾ।

ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੰਮ ਉਦੋਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਈਡੀ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਈਡੀ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਕੇ ਇਹੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਮੱਤੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਹੀ ਹੈ। ਆਖਰ ਜਦ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ? ਫਿਲਹਾਲ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਔਖਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਸੰਸਦ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲੇਗੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਭ ਅਜਿਹੇ ਮਸਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੰਮੇਲਨਾਂ, ਟੀਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਦੀਆਂ ਚਰਚਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਮੀਡੀਆ ਜ਼ਰੀਏ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਵੇਂ ਸੰਸਦ ਭਵਨ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਅਸੋਕ ਸਤੰਭ ਵਿਚ ਬਣੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਮੁਹਾਂਦਰੇ 'ਤੇ ਹਾਸੇਹੀਣਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ, ਫਿਰ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਗੈਰ-ਸੰਸਦੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ 'ਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਹੰਗਾਮਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਬਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਪਰਿਸਰ ਵਿਚ ਧਰਨਾ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਵੀ ਰੋਲਾ ਪਾਇਆ ਜਦਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਯੂਪੀਏ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਿਰੋਧ ਲਈ ਹੀ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭੜਕਾ ਵੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਣ ਦੇ ਚੰਗੇ-ਭਲੇ ਕਾਰਨ ਹਨ ਕਿ

ਅਗਨੀਪਥ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਕੁਝ ਕੋਚਿੰਗ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ, ਉਥੇ ਹੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਵੀ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਮਿਲੀਆਂ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਲੱਖ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਇਹ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨ ਫੌਜ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਇਸ ਲਈ ਨੌਜਵਾਨ ਤਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ

ਲੈ ਰਹੀ। ਉਹ ਇਹ ਸਮਝਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਦ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਫੌਜੀ ਭਰਤੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮਹਿੰਗਾਈ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਖਾਸਾ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਹੋਣੀ ਹੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੰਗਾਮਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਈ ਨਵੇਂ ਉਤਪਾਦਾਂ ਨੂੰ ਜੀਐੱਸਟੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਉਦੋਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦ ਜੀਐੱਸਟੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਆਮ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਿਚ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੀ ਜਾਣੂ ਹਨ ਕਿ ਕੋਵਿਡ ਮਹਾਮਾਰੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਯੂਕਰੇਨ ਜੰਗ ਕਾਰਨ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਧੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ

ਹਨ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਾਲਾਤ ਕਾਰਨ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦਾ ਅਰਥਚਾਰਾ ਵੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਹੈ ਉਦੋਂ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਟੈਕਸ ਵਧਾ ਕੇ ਮਾਲੀਆ ਜੁਟਾਉਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੇ? ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸੇ ਕਿ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਜੇਕਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸੋਚ ਤਹਿਤ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਤੋਂ

ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦਾ ਸੰਕਟ ਹੋਰ ਵਧੇਗਾ ਹੀ।

ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਇਹ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰਥਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਾਰਨ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੇਕਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਸਾਰਥਕ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ।

ਕਠਿਨਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਤਰਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਸੰਸਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹੀ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸੰਸਦ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕਈ ਵਾਰ ਕਹੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਇਕ ਲੰਬੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਟਵਿੱਟਰ ਜ਼ਰੀਏ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਵਿੱਟ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਵੀ

ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ੋਭਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਕਸਾਉਣ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਹਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ

ਸੰਜੇ ਗੁਪਤ

ਇਸ ਰਣਨੀਤੀ 'ਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਈ।

ਸੰਨ 2014 ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2019 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਸਬਕ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕਹੀ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਲਗਾਤਾਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਹਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਗੁਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਉਸ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਹੀ ਬਚੇ ਹਨ।

ਉਸ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀ ਵਰਗੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਬਲਕਿ ਹੋਰ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਲਈ ਉਕਸਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨਾ ਸਹੀ, ਹੋਰ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਵਤੀਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਦੇ ਉਪਾਅ ਦੱਸਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਧਰਨੇ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਜਾਂ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਹੰਗਾਮਾ ਕਰਨਾ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸੋਮਿਆਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਅਜਾਈ ਗੁਆ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਟੈਕਸ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਲਕੇ ਦੇ ਵੋਟਰ ਤਦ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਗੇ।

ਆਤਮਘਾਤ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ

ਜੇਕਰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਹਕੂਮਤ ਕਰ ਰਹੀ ਪਾਰਟੀ 'ਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਗੰਢ-ਤੁੱਪ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਨਸਨੀਖੇਜ਼ ਗੱਲ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਇਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਦ ਉਸ ਨੇ 22 ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਤਦ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਭੇਤ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ 'ਪੁੱਟਿਆ ਪਹਾੜ, ਨਿਕਲਿਆ ਚੂਹਾ' ਵਾਲੀ ਕਹਾਵਤ ਨੂੰ ਹੀ ਸਹੀ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ।

ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ। ਪਹਿਲਾ, ਉਦੈਪੁਰ ਵਿਚ ਕਨੂਈਆ ਲਾਲ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਰਿਆਜ਼ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਵਰਕਰ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਅਮਰਾਵਤੀ ਵਿਚ ਕੈਮਿਸਟ ਉਮੇਸ਼ ਕੋਲਹੇ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸੂਤਰਧਾਰ ਇਰਫਾਨ ਖ਼ਾਨ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਐਮਪੀ ਨਵਨੀਤ ਰਾਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਪਤੀ ਰਵੀ ਰਾਣਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਸਨ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਨਾਲ ਚੋਣ ਜਿੱਤੇ ਹਨ।

ਤੀਜਾ, ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਫੜੇ ਗਏ ਲਸ਼ਕਰ ਦੇ ਦੋ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਤਾਲਿਬ ਹੁਸੈਨ ਸ਼ਾਹ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਮੋਰਚਾ ਦੇ ਆਈਟੀ ਸੈੱਲ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੂਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਭਟਕਾਉਣ ਲਈ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਉਸੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਘੇਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜੋ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਯੂਐੱਸਪੀ ਹੈ। ਕੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਵੇਗਾ? ਕੋਈ ਆਮ ਸਮਝ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਦੱਸ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਉਦੈਪੁਰ ਵਿਚ ਕਨੂਈਆ ਲਾਲ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹੀਲਾ-ਹਵਾਲੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ।

ਇਸ ਖ਼ੋਫ਼ਨਾਕ ਹੱਤਿਆ 'ਤੇ ਜਨਤਾ ਨੇ ਜੋ ਗੁੱਸਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦੇ ਦਬਾਅ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਸੋਕ ਗਹਿਲੋਤ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰਨ

ਕਨੂਈਆ ਲਾਲ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਜਦਕਿ ਕਨੂਈਆ ਲਾਲ

ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਣਦੇਖੀਆਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਇਹੀ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਹਨ ਕਿ ਇਸੇ ਸਾਲ ਕਰੋਲੀ ਅਤੇ ਜੋਧਪੁਰ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖ਼ਰਾਬ ਵਤੀਰੇ ਨੇ ਹੀ ਉਦੈਪੁਰ ਦੇ ਹੱਤਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਵਧਾਇਆ ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਭਰਮਾਉਣ ਵਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਵੱਸ ਪੈ ਕੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮਰਾਵਤੀ ਦੀ

ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਉਧਵ ਠਾਕਰੇ ਸਰਕਾਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕੋਲਹੇ ਹੱਤਿਆਕਾਂਡ 'ਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਵੀ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੀ।

ਲਗਾਤਾਰ ਜਨ ਆਧਾਰ ਗੁਆ ਰਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ ਕਿ ਅੱਤਵਾਦ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸ ਦਾ ਨਰਮ ਵਤੀਰਾ ਆਗਾਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ

ਬਾਅਦ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਘਾਤਕ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਰਣਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਭਾਜਪਾ 'ਤੇ

ਜਵਾਬੀ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਕਿ ਜਹਾਦੀ ਕੱਟੜਵਾਦ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਨੂੰ ਲੈ

ਕੇ ਉਸ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਾ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਹਾਦੀ ਅਨਸਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਪਵੇ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਆਈਐੱਸ, ਤਾਲਿਬਾਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਹੋਰ ਜਹਾਦੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਤੇ ਹੱਤਿਆ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਜਹਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਜਹਾਦੀ ਅੱਤਵਾਦ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ-ਰਾਜਨੀਤੀ

'ਤੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕਰ ਕੇ ਤਰਮੀਮ-ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਚੱਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਾਂਗਰਸ ਆਪਣੀ ਭੁੱਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਰੂਰ ਅੱਤਵਾਦੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਿਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਡੈਮੋਕ੍ਰੈਟ ਅਤੇ ਲਿਬਰਲ ਇਕ ਸਮੇਂ ਜਾਰਜ ਬੁਸ਼ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਜਦ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਭੁੱਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ। ਡੈਮੋਕ੍ਰੈਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੁੱਲ ਸੁਧਾਰੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਮੜ੍ਹਨ ਦਾ ਦੌਰ ਖਤਮ ਹੋਇਆ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕੱਟੜਵਾਦੀ ਜਹਾਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਭਿਣਕ ਖ਼ੁਫ਼ੀਆ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਸ਼ੋਭਾ ਯਾਤਰਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਜਹਾਦੀ ਅਨਸਰ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਛਾਣਬੀਣ ਕਰ ਕੇ ਜੜ੍ਹ ਤਕ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਜਦ ਅਸੋਕ ਗਹਿਲੋਤ ਹਰ ਘਟਨਾ ਲਈ ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਣਗੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ-ਖ਼ੁਫ਼ੀਆ ਇਕਾਈ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜਾ ਕੇ ਸੱਚਾਈ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆਵੇਗੀ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਮਹਾਵਿਕਾਸ ਅਘਾਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨਵਨੀਤ ਰਾਣਾ ਵਰਗੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕੱਸਣ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਤੱਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ ਉਮੇਸ਼ ਕੋਲਹੇ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਤਮਘਾਤ 'ਤੇ ਅਮਾਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਜ਼ਹਬੀ ਕੱਟੜਵਾਦ ਅਤੇ ਜਹਾਦੀ ਸੋਚ ਵਿਰੁੱਧ ਗੁੱਸਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਆਪਣੇ ਲਈ ਅੱਗ ਵਿਚ ਘਿਉ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਹਾਦੀ ਆਪਣੀ ਸੂਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਘੁਸਪੈਠ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕੱਟੜ ਜਹਾਦੀ ਜਾਂ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਦੇਖੋ। ਫੜੇ ਗਏ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਬੀ ਦੇ ਅਪਮਾਨ ਕਾਰਨ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਕਰਨ

ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਸਵਾਲ

ਇਕ ਮਹਾਨ ਰਾਜਨੇਤਾ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਤੁਸੀਂ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੇ ਹੋ। ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਦਿਖਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਰੰਗ-ਰੂਪ, ਨੈਣ-ਨਕਸ਼ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਚੋਣ ਜਿੱਤਦੇ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦਾ ਨੇਤਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ।” ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇੱਕੀ ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਨੂੰ ਹੋਈਆਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਫੈਡਰਲ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖੋ।

ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚੰਗੇ ਸਨ। ਉਹ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ, ਏਰਿਕ ਊਟਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ, ਟੋਰਾਂਟੋ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ 416 ਅਤੇ 905 ਖੇਤਰਾਂ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਨ। ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਵਿਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਨ ਅਤੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਰਹੇ।

ਸੰਨ 2015 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚੰਗੇ ਸਨ। ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਤੇ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਸੋਹਣੇ ਸਨ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰਾਜ਼ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਪਿਆਰੇ ਟਰੂਡੋ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਜਿੱਤ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਸਟੀਫਨ ਹਾਰਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਨ। ਹਾਰਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੌਂ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਘੁਟਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾਖੁਸ਼ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਅਤੇ ‘ਚੋਣ ਬਕਾਵਟ’ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਭਾਰੀ ਪੈ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਲੜੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵੈਨ ਗਰੇਟਜ਼ਕੀ ਵਰਗੀਆ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਸਤੀਆਂ ਵੀ ਸਨ ਤਾਂ ਕਿ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਰ ਉਹ ਫਿਰ ਵੀ ਹਾਰ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵੋਟਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਵਿਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਾਬਿਤ ਹੋਏ ਸਨ। ਜ਼ਰਾ ਦੇਖੋ ਕਿ ਹਾਰਪਰ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਸਟੀਫਨ ਡੀਨ ਅਤੇ ਮਾਈਕਲ ਇਗਨੇਟੀਫ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚੰਗਾ ਸੀ। ਉਹ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਕਸ ਬਿਹਤਰ ਸੀ।

ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੀਨ ਕ੍ਰੀਅਨ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਲਈ ਤਿੰਨ ਬਹੁਮਤ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚੰਗੇ ਸਨ ਬਲਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਆਗੂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਜਾਇਜ਼ ਨਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਜੀਨ ਕ੍ਰੀਅਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਫ਼ਤਵੇ ਦੇ ਤੀਜੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਲੋਕ ਫ਼ਤਵੇ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲੀ ਚੋਣ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਲੜਾ ਭਾਰੂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਬਾਜ਼ੀ ਮਾਰ ਲਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ। ਸੰਨ 1997 ਵਿਚ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ, ਪ੍ਰੈਸਟਨ

ਮੈਨਿੰਗ ਨਟਾਰੀ ਅਤੇ ਕਿਊਬੈਕ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੋਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਿਰੋਧੀ ਨੇਤਾ ਬਣਾਇਆ। ਉਸ ਸਾਲ ਜੀਨ ਕ੍ਰੀਅਨ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।

ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਾਲ ਦੀ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਬਹਿਸ ਦੌਰਾਨ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੋਅ ਕਲਾਰਕ ਨੇ ਜੀਨ ਕ੍ਰੀਅਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ ਸਨ, “ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਚੋਣ

ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਜਲਦੀ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।” ਸੰਨ 2000 ਵਿਚ ਉਹ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ, ਸਟਾਕਵੈੱਲ ਡੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਸਿਰਫ਼ ਨਟਾਰੀ ਅਤੇ ਕਿਊਬੈਕ ‘ਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਿਰੋਧੀ ਨੇਤਾ ਬਣਾਇਆ। ਉਸ ਸਾਲ, ਜੀਨ ਕ੍ਰੀਅਨ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਹੁਮਤ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ। ਇਕ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਓਟਾਰੀਓ ਅਤੇ ਕਿਊਬੈਕ ‘ਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਟੋਰਾਂਟੋ ਸ਼ਹਿਰ ਲਈ ਮੋਅਰ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖੋ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਮੋਅਰ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜੋਨ ਟੋਰੀ ਕੋਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਰਾਇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਚੋਣ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਪੱਖ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਕ ਚੰਗਾ ਰਾਜਨੇਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਚੋਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਨੀ ਪੰਜਾਬ ਬਰੈਂਪਟਨ ਤੋਂ ਪੈਟਰਿਕ ਬਰਾਊਨ ਨੇ ਚੋਣ ਜਿੱਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ

ਨੇਤਾ ਲਿੰਡਾ ਜਾਫ਼ਰੀ ਆਪਣੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਮੋਅਰ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੋਹ ਸਕੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਹਾਰ ਗਈ। ਨਟਾਰੀ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸੂਬਾਈ ਚੋਣਾਂ ‘ਤੇ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੋ। ਡੱਗ ਫੋਰਡ ਨਟਾਰੀ ਦੀ ਸੂਬਾਈ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਅਕਸ ਚੰਗਾ ਸੀ। ਉਹ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੀ ਨੇਤਾ ਐਂਡਰੀਆ ਹੋਰਵਥ ਐਨਡੀਪੀ ਤੇ ਲਿਬਰਲ ਦੇ ਲੀਡਰ ਡਲ ਡੋਕਾ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤ ਸਕੇ। ਸੰਨ

2015 ਦੀਆਂ ਫੈਡਰਲ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਡੱਗ ਫੋਰਡ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਇਕ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਵਿਨ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਘੁਟਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਨਾ ਸਕੀ ਜਿਸ ਦਾ ਖੋਰਾ ਨਵੇਂ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਪਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅਤਾ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਅਤੇ ਉਹ ਸੰਭਾਵੀ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਚੋਣ ਬਕਾਵਟ ਕਾਰਨ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦਾ ਨੇਤਾ ਇੰਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੀ ਕਿ ਡੱਗ ਫੋਰਡ ਦੀ ਥਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਨੇਤਾ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀ ਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਲ 2011 ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਐਨਡੀਪੀ ਨੇਤਾ ਜੈਕ ਲੇਟਨ ਨੇ ਇਗਨੇਟੀਫ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਸਰ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੰਮ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।” ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਾਇਨ ਮਲਰੋਨੀ ਨੇ ਇਕ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਜੋਨ ਟਰਨਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ।” ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤੀ ਜਿਸ

ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਬਹੁਤ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਵਾਲੇ, ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸੁਸ਼ੀਲ ਲੋਕ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ

ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਜੇ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਬਜਾਏ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਹਿਰਾਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੇ ਉਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਚੰਗਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਟਰੂਡੋ ਵੱਲੋਂ ਕੋਵਿਡ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 2000 ਡਾਲਰ ਘਰ ਬੈਠੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਦਕਾ ਟਰੂਡੋ ਨੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ‘ਤੇ ਅਹਿਸਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਟਰੂਡੋ ਫਿਰ ਤੋਂ 2022 ਦੀਆਂ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹਲਚਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਬਹੁਮਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾ ਸਕੇ। ਕਾਬਿਲੇਗੋਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਐਨਡੀਪੀ ਲੀਡਰ ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਹੁਮਤ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦੂਜੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਵੈਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਅਜਿਹੀ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਲੜਖੜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਥਿਰ ਸਰਕਾਰ ਉਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਸੰਪੂਰਨ ਬਹੁਮਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ‘ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਵੇ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਟਰੂਡੋ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾ ਪਰ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸ਼ਰੇਆਮ ਖੋਲ੍ਹੇ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੋਟੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਆਏ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਟਰੂਡੋ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿਚ ਅਕਤੂਬਰ ਤਕ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਬਹੁਮਤ ਹਾਸਲ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਲਿਬਰਲ ਦੀ ਗੱਦੀ ਹਰ-ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਛੱਡਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਅੱਗੇ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਵਕਤ ਹੀ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁੱਖਦੀ ਮੁਰਮੂ

ਦੁੱਖਦੀ ਮੁਰਮੂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਆਦਿਵਾਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਮਹਿਲਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ 18 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ 99।14% ਵੋਟਰਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਬਾਇਲੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੁੱਖਦੀ ਮੁਰਮੂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 2015 ਅਤੇ 2021 ਦਰਮਿਆਨ ਝਾਰਖੰਡ ਦੇ ਨੌਵੇਂ ਰਾਜਪਾਲ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੁਣ ਤਕ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹਨ। ਦੁੱਖਦੀ ਮੁਰਮੂ ਦਾ ਜਨਮ 20 ਜੂਨ 1958 ਨੂੰ ਓਡੀਸ਼ਾ ਦੇ ਮਯੂਰਭੰਜ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਬਿਰਾਂਚੀ ਨਰਾਇਣ ਟੂਡੂ ਦੇ ਘਰ ਰਾਇਰੰਗਪੁਰ ਦੇ ਬੈਦਾਪੋਸੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸੰਥਾਲੀ ਆਦਿਵਾਸੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਦਾਦਾ ਦੋਵੇਂ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤਹਿਤ ਸਰਪੰਚ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਸੇ ਲਈ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨਰਾਇਣ ਟੂਡੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਉੱਪਰ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਮਾ ਦੇਵੀ ਮਹਿਲਾ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਆਰਟਸ ਵਿਚ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ। ਮਗਰੋਂ ਅਧਿਆਪਨ ਦਾ ਕੇਰਸ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਔਰਥੋਦੋ ਇੰਟੈਗਰਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਰਿਸਰਚ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ, ਰਾਇਰੰਗਪੁਰ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਓਡੀਸ਼ਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿੰਚਾਈ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਜੂਨੀਅਰ ਸਹਾਇਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਬੈਂਕ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸ਼ਿਆਮ ਚਰਨ ਮੁਰਮੂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦੀ 2014 ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਜੋੜੇ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਸਨ ਜੋ ਦੋਵੇਂ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ

ਅਤੇ ਇਕ ਧੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪਹਾੜ ਟੁੱਟਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 2009 ਤੋਂ 2015 ਤਕ 7 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਤੀ, ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ, ਮਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਭਰਾ ਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੁਰਮੂ 1997 ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਤੇ ਰਾਇਰੰਗਪੁਰ ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਕੌਂਸਲਰ ਵਜੋਂ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਮੁਰਮੂ 2000 ਵਿਚ ਰਾਇਰੰਗਪੁਰ ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਬਣੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਕਬਾਇਲੀ ਨੇਤਾ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੰਗੀ ਫ਼ਾਪ ਛੱਡੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਮਐਲਏ ਦੀ ਟਿਕਟ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ। ਓਡੀਸ਼ਾ ਵਿਚ ਬੀਜੇਪੀ ਅਤੇ ਬੀਜੂ

ਜਨਤਾ ਦਲ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਵਣਜ ਅਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਚਾਰਜ ਵਾਲੀ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ, ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਸਰੋਤ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ 2015 ਵਿਚ ਝਾਰਖੰਡ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਹਿਲਾ ਰਾਜਪਾਲ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਮਾਮਲਾ ਪਬਲਿਗਤੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਰੋਪਦੀ ਮੁਰਮੂ ਨੇ ਕਬਾਇਲੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਛੋਟਾਨਗਪੁਰ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਐਕਟ ਅਤੇ ਸੰਥਾਲ ਪਰਗਨਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਐਕਟ ਦੇ ਮੂਲ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੇ ਕਬਾਇਲੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ‘ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸਿਰਫ਼ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਨਵੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਨੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਬਾਇਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਪਾਰਕ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ ‘ਤੇ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ

ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਝਾਰਖੰਡ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਬਾਇਲੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ‘ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਇਤਰਾਜ਼ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਸੀ। ਪਬਲਿਗਤੀ ਵਿਦਰੋਹ ਦੌਰਾਨ, ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸੋਧਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਰੋਧ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਕ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧ ਹਿੰਸਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ‘ਤੇ ਹਿੰਸਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਕ ਕਬਾਇਲੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਕਬਾਇਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਕੁਨ ਫਾਦਰ ਸਟੈਨ ਸਵਾਮੀ ਸਮੇਤ 200 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਕ ਮਾਮਲੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਮੁਰਮੂ ਦੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪੁਲਿਸ ਹਮਲੇ ‘ਤੇ ਨਰਮ ਰੁਖ਼ ਲਈ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਬਿੱਲ ਵਿਚ ਸੋਧਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਰਮੂ ਨੂੰ ਕੁੱਲ 192 ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਝਾਰਖੰਡ ਮੁਕਤੀ ਮੋਰਚਾ, ਕਾਂਗਰਸ, ਝਾਰਖੰਡ ਵਿਕਾਸ ਮੋਰਚਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਬਿੱਲ ਵਿਰੁੱਧ ਤਿੱਖਾ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਚੌਥੀ ਮਈ 2017 ਨੂੰ ਮੁਰਮੂ ਨੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟਦਿਆਂ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿੱਲ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅਗਸਤ 2017 ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਜੂਨ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਨੇ 2022 ਦੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਐਨਡੀਏ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਮੁਰਮੂ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨ ‘ਚ ਉਤਾਰਿਆ ਸੀ। ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਯਸ਼ਵੰਤ ਸਿਨਹਾ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਮੁਰਮੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਲਈ ਸਮਰਥਨ ਮੰਗਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਕਈ

ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੇਐਮਐਮ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਸਪਾ, ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਆਦਿ ਨੇ ਪੋਲਿੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਰਮੂ ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਲਈ ਸਮਰਥਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇੱਕੀ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਮੁਰਮੂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਯਸ਼ਵੰਤ ਸਿਨਹਾ ਨੂੰ 28 ਵਿੱਚੋਂ 21 ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ 676,803 ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਵੋਟਾਂ (ਕੁੱਲ ਦਾ 64।03%) ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਬਹੁਮਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਦੁੱਖਦੀ ਮੁਰਮੂ 2027 ਤਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨਗੇ। ਪਹਿਲੇ ਕਬਾਇਲੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਆਸਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਦਿਲਚਸਪ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਦਿਸ਼ਾਵੇਦ ਸਿਰਜਣਗੇ ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਚੱਲਣਗੇ।

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਫਲੋਰਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ

ਮਲਵਿੰਦਰ

ਕੋਰੋਨਾ ਕਾਲ ਦੇ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਖੜੋਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ ਤੜੀ ਬੈਠੀ ਕਵਿਤਾ ਨੇ ਬਾਹਰ ਕਦਮ ਧਰੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖਿੱਤਿਆਂ 'ਚ ਵਸੇ ਲੋਕ ਆਨਲਾਈਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਮੁਸ਼ਾਇਰਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਨਵੀਆਂ ਛਪੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਕ ਹੀ ਛੱਤ ਬੱਲੇ 'ਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣਾ, ਗਲਵੱਕੜੀਆਂ ਪਾਉਣੀਆਂ, ਹਾਲ-ਚਾਲ ਪੁੱਛਣਾ, ਰੋਸੇ ਕਰਨੇ, ਠਹਾਕੇ ਮਾਰਨੇ, ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰਹੀਆਂ। ਹੁਣ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਰਗਰਮ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸਾਹਿਤਕ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਮੌਸਮ ਨੇ ਵੀ ਕਰਵਟ ਬਦਲੀ ਹੈ। ਸੁਹਾਵਣੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਸੋਹਣੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ-ਦੀਦਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਟੋਰਾਂਟੋ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਟੋਰਾਂਟੋ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਰੈਂਟਨ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤਕ ਰੌਣਕਾਂ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਵਰਲਡ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਹੋ ਕੇ ਹਟੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਬਿਜਨਸ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਾ ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਇਸ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ 'ਵਰਲਡ' ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਘੱਟ ਰਹੀ, ਪ੍ਰਯੋਜਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵਿੱਚ ਗਾਇਨ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਵੱਧ ਹੋਇਆ। ਉਸਤਤ ਵਿੱਚ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਗੀਤ ਗਾਏ ਗਏ, ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦਿਖਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਵਰਲਡ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਕਾਨਫਰੰਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵੀ ਰਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ। ਉੱਗਲਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਗਿਣੀਏ ਤਾਂ ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਇਟਲੀ, ਭਾਰਤ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਮੇਤ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਕੁ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਤਾਂ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਏ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਸ਼ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ। ਇਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਇਹ ਉਤਸਵ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਚੇ ਜਾ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਆ ਰਹੀਆਂ

ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਰੌਣਕ-ਮੇਲਾ ਵੱਧ ਲੱਗਿਆ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਰਵਿੰਦਰ ਵਿੱਲੋਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਵੀ ਵਰਲਡ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਹਾਣ ਦੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਾਰਾਬਰਮ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬੁਕਕੌਮੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੀ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੌਣਕ ਪੰਜਾਬ ਪੈਵਿਲੀਅਨ ਵਿੱਚ ਰਹੀ। ਗੀਤ, ਗਿੱਧਾ, ਭੰਗੜਾ ਤੇ ਹੋਇਆ ਈ, ਤੀਜੇ

ਸਟੇਜ ਉੱਪਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰ ਕੇ ਕਲਾਕਾਰ ਦਾ ਮਾਣ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਇੱਥੇ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਬਰਫਾਂ ਦੇ ਪਿਘਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੌਸਮ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਨ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਤੀਆਂ ਮਨਾਉਣ ਵਰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਜੀਦਾ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਰਤਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ

ਦਿਨ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵੀ ਸੀ। ਗਿੱਧੇ ਦੀ ਟੀਮ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਇੱਕੋ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ ਪਰ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਮਾਲ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਪੈਵਿਲੀਅਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਾਈਜੀਰੀਅਨ ਕਲਾਕਾਰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਦੇ ਜੋਹ ਦਿਖਾ ਗਏ। ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਖੂਬ ਮਜ਼ੇ ਕੀਤੇ। ਗਾਇਕ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਔਰਤਾਂ, ਬੱਚੇ ਨੱਚਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਡੀ ਪੋਤੀ ਬਹਿਰ ਨੇ ਵੀ ਗਾਇਕਾਂ ਨਾਲ ਨੱਚ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਹੈਰਾਨ ਕੀਤਾ, ਉਥੇ ਹੀ ਸਾਬਾਸ ਵੀ ਲਈ। ਦੋ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਾਕਾਰ (ਪੇਂਟਰ) ਆਪਣੀਆਂ ਕਲਾ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਸਮੇਤ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਲਾਕ੍ਰਿਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗਹਿਰਾਈ, ਸਮਝ-ਸੂਝ ਤੋਂ ਕਲਾ ਦੇ ਜੋਹ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਇਕ ਲੜਕੇ ਦੀ ਪੇਂਟਿੰਗ ਬਣਾਈ ਜਿਸ ਨੂੰ

ਹੈ, ਉਥੇ ਅਜਿਹੇ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਹੁੰਮ-ਹੁਮਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਜੋਬਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰਵਿਉ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮੇਲੇ ਕੁਝ ਰਾਹਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੰਸ ਰਾਜ ਹੰਸ ਦਾ ਭਰਾ ਪਰਮਜੀਤ ਹੰਸ ਤਿੰਨੋਂ ਦਿਨ ਹਾਜ਼ਰ ਰਿਹਾ। ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਸਿੱਖ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਓਟਾਰੀਓ ਇਕ ਸਰਗਰਮ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਹਰ ਸਾਲ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਦੀ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਮਾਗਮ ਇਕ ਵੱਡੇ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਚਾਹ ਅਤੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਗੋਲ ਟੇਬਲਾਂ ਦੁਆਲੇ ਕੁਰਸੀਆਂ ਉੱਪਰ ਸਜੇ ਲੋਕ ਸੁਣਨ ਘੱਟ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਬਹੁਤ। ਇਸ ਵਾਰ ਦੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ

ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਨਜ਼ਮੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਜੀਅ ਘੱਟ ਹਨ। ਜੀਅ ਯਾਨੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਪੂਰਾ ਸਮਾਂ ਰਤਕਦੀ ਰਹੀ। ਹੋਰ ਦੂਜੇ ਵੱਡੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਦਾ ਅਗਾਊਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨਾਲ ਫੋਟੋਆਂ ਲੁਹਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬੀਤਿਆ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਗੀਤ ਗਾਏ ਗਏ, ਗਿੱਧਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਿ ਜਿਸ ਦੀ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੇਲੇ ਦੀ ਰੌਣਕ ਵਿੱਚ ਗੁਆਚ ਗਿਆ। ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਗਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ, ਲੜੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਕਿਤਾਬਚਾ ਛਪਵਾ ਕੇ ਵੰਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਢਾਡੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਰਾਂ ਗਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਲੱਗਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਇੰਜ ਹੀ ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਜੋ ਕੁਝ ਸੂਝਵਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੰਚ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਰਹਿ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਮੈਂ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਗਮ ਕੁਝ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਬੱਲੇ-ਬੱਲੇ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਮੇਲੇ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਅਜਿਹੇ ਉਦਮ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। 'ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਟੋਰਾਂਟੋ', 'ਕਲਮਾਂ ਦਾ ਕਾਫ਼ਲਾ', 'ਕਲਮਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ', 'ਲਿਟਰੇਰੀ ਰਿਫਲੈਕਸ਼ਨਜ਼', 'ਅਸੀਸ ਮੰਚ' ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਬਿਹਤਰ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਰੈਂਟਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਪੰਜਾਬ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਘਰਾਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦਾ ਸਿਹਤਮੰਦ ਸਬੰਧ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਗਏ ਲੇਖਕ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਣ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਓਦਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਮਾਹੌਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰਵਾਸ 'ਚ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਕਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਤਣਾਅ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਨੇ ਇੱਥੇ ਇਕ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਮੌਨਸੂਨ ਦੀ ਬਹਾਰ-ਜਲ-ਥਲ ਹੁੰਦੇ ਨਗਰ-ਮਹਾਨਗਰ

ਇਸ ਵੇਲੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮੌਨਸੂਨ ਨੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਜਲ-ਥਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਦੇ ਮੁੰਬਈ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਦੇ ਦਿੱਲੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੋਧਪੁਰ ਡੁੱਬਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਮੌਨਸੂਨ ਦੌਰਾਨ ਚੈਨਲਾਂ ਅਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਚੱਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਮਿਊਂਸੀਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪੋਲ, ਸ਼ਹਿਰ ਨੇ ਧਾਰਿਆ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਰੂਪ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੋਲ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਜੇ ਪੋਲ ਕਦੇ ਬੰਦ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਹਰ ਸਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ, ਮੇਅਰਾਂ ਦੇ ਉਹੀ ਘਿਸੇ-ਪਿਟੇ ਬਿਆਨ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਖਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਠੀਕ ਕਰਾਂਗੇ। ਪਰ ਕੰਮ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਗਲੇ ਮੌਨਸੂਨ ਸੀਜ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਫਿਰ ਉਹੀ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮੌਨਸੂਨ ਵੇਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਮਾਲਵਾ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਅਤੇ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਹਾਅ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਝੀਲਾਂ, ਛੱਪੜਾਂ ਅਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਪੱਧਰਾ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕ ਵਿਊ, ਰਿਵਰਵਿਊ ਅਤੇ ਹਿੱਲ ਟਾਪ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਫੈਸੀ ਨਾਵਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਲੋਨੀਆਂ ਅਤੇ ਫਲੈਟ ਉਸਾਰ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਲਗਪਗ ਸਭ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਾਲੋਨੀਆਂ ਨੂੰ

ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਦੀ-ਨਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਹਾਅ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਬਰਸਾਤੀ ਪਾਣੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਸਾਲ ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਬਣਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੁਸੀਬਤ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਘਟੀਆ ਸੀਵਰੇਜ ਸਿਸਟਮ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ

ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

ਪਰ ਇੱਥੇ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਰਸਾਤੀ ਪਾਣੀ ਵਾਲੇ ਸੀਵਰ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਮੌਨਸੂਨ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਹੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਵਹਿ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਇਕੱਲੇ ਮੋਹਾਲੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਮਿਊਂਸੀਪੈਲਿਟੀ ਮੁੰਬਈ ਇਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਬਜਟ (40000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ) ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਹਰ ਸਾਲ ਬਰਸਾਤੀ ਪਾਣੀ ਕਾਰਨ ਉਥੇ ਭੜਬੁ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਜਾਨਾਂ ਅਜਾਈ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਉਥੇ ਬਰਸਾਤੀ ਪਾਣੀ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਾਇਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਲੋਨੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਤਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਐਨਾ ਦਰਦ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਟੁੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਕ ਕਾਲੋਨੀ ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬਖਸ਼ਣ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਮੁਹਾਲੀ, ਪੰਚਕੂਲਾ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਉਸਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਘਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਖਰੜ ਅਤੇ ਡੇਰਾਬੱਸੀ ਤਕ ਫੈਲ ਗਏ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸੈਂਕੜੇ ਬਰਸਾਤੀ ਨਦੀਆਂ-ਨਾਲੇ ਵਗਦੇ ਸਨ ਜੋ ਸਾਰੇ ਹੁਣ ਗਾਇਬ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਕਾਲੋਨੀ ਜਾਂ ਫਲੈਟ

ਸੀਵਰੇਜ ਸਿਸਟਮ 50 -60 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਧਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਨਵੀਆਂ ਕਾਲੋਨੀਆਂ ਦੇ ਸੀਵਰ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਮੇਅਰ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਾਂ ਅਫਸਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਘੱਟ ਵਿਆਸ ਦੀਆਂ ਪਾਣੀਆਂ ਇਸ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਝੱਲਣਗੀਆਂ? ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਮੋਹਾਲੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਵੀਆਂ ਕਾਲੋਨੀਆਂ ਦੇ ਸੀਵਰ ਪੁਰਾਣੇ ਸੀਵਰ ਵਿੱਚ ਜੋੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਐਨਾ ਪਾਣੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਾਰਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤਰ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਹਾਲੀ ਹੀ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਗੰਦੇ ਅਤੇ ਬਰਸਾਤੀ ਪਾਣੀ ਵਾਲੇ ਸੀਵਰ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਹਨ।

ਪਰ ਕ੍ਰਿਸਟਾਚਾਰ ਕਾਰਨ ਇਹ ਅਜੇ ਤਕ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡੋ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ਿਆਂ ਕਾਰਨ ਛੋਟੇ ਕਸਬਿਆਂ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤਕ ਵਿੱਚ ਹੜ੍ਹ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਹੜ੍ਹ ਆਉਣ ਵੇਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੋਲਾ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਹੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਕਰੀਬਨ 90% ਜਗ੍ਹਾ ਪੱਕੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੇ-ਬਹੁਤੇ ਪਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਬਚੀ ਜੋ ਬਰਸਾਤੀ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸੋਖ ਸਕੇ। ਇਸ ਪਾਣੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਵੇਖੇ ਕਿ ਨਵੀਂ ਬਣ ਰਹੀ ਕਾਲੋਨੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਰਹੀ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਾਟਰ ਹਾਰਵੈਸਟਿੰਗ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਉੱਚਾਈ ਕਿੰਨੀ ਹੈ, ਧਤਾ-ਧਤ ਪਰਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਗੰਦਗੀ ਅਤੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਲਿਫ਼ਾਫ਼ਿਆਂ ਕਾਰਨ ਜਾਮ ਹੋਏ ਪਏ ਸੀਵਰ ਬਰਸਾਤ ਦਾ ਕਰੋੜਾਂ ਲੀਟਰ ਪਾਣੀ ਕਿਵੇਂ ਖਿੱਚ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਵੈਸੇ ਵੀ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 23 'ਤੇ)

ਚੀਨ-ਤਾਇਵਾਨ ਵਿਚਾਲੇ ਵਿਵਾਦ ਕੀ ਹੈ, ਕੀ ਚੀਨ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਟਕਰਾਵੇਗਾ?

ਅਮਰੀਕੀ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀਆਂ ਨੇ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਉੱਪਰ ਦੋ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੰਮੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਤਾਇਵਾਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਪਰ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੋਆ ਬਾਇਡਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੀਨੀ ਹਮਰੁਤਬਾ ਸੀ ਜ਼ਿਨਪਿੰਗ ਨੂੰ ਚੇਤਾਇਆ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਤਾਇਵਾਨ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੱਕਤਰਫ਼ਾ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਾਇਵਾਨ ਬਾਰੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਬੀਜਿੰਗ ਮੁਤਾਬਕ ਸੀ ਨੇ ਬਾਇਡਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ-ਚੀਨ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਪਾਬੰਦ ਰਹਿਣ ਅਤੇ "ਜੋ ਅੱਗ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਹੱਥ) ਸੜਨਗੇ।"

ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਹਾਊਸ ਆਫ ਰਿਪਰਿਜ਼ੈਂਟੇਟਿਵਸ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੈਨਸੀ ਪੇਲੋਸੀ ਦੇ ਤਾਇਵਾਨ ਦੇ ਦੌਰੇ ਦੀ ਕਬਿਤਾ ਅਫ਼ਵਾਹ ਉੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੇਲੋਸੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਚੀਨ ਨੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ "ਗੰਭੀਰ ਸਿੱਟੇ" ਨਿਕਲਣਗੇ।

ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੋਆ ਬਾਇਡਨ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਫ਼ੋਨ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੰਗਾ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।" ਜਦਕਿ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਨੇ ਚੀਨ ਵੱਲੋਂ ਦੋਵੇਂ ਬਾਰੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ "ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਕਾਰ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।" ਦੋਵਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਦੋਵਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਮਿਲਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਮਰੀਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ "ਸਿੱਧੀ" ਅਤੇ "ਇਮਾਨਦਾਰ" ਦੱਸਿਆ। ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਾਇਵਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋਵਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸਿਹਤ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਤਬਦੀਲੀ ਸਮੇਤ ਕਈ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ।

ਚੀਨ ਤਾਇਵਾਨ ਵਿਵਾਦ
ਤਾਇਵਾਨ ਚੀਨ ਦੀ ਮੁੱਖ ਭੂਮੀ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਟਾਪੂ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਚੀਨ ਤਾਇਵਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਏ ਇੱਕ ਸੂਬੇ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚੀਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਵੀ ਕਦੇ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇੱਕ-ਚੀਨ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਅਮਰੀਕਾ ਤਾਇਵਾਨ ਨੂੰ ਕੂਟਨਿਤਿਕ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਇਵਾਨ ਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰ ਸਕੇ, ਅਮਰੀਕਾ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਵੀ ਵੇਚਦਾ ਹੈ।

ਤਾਇਵਾਨ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?
ਤਾਇਵਾਨ ਮੁੱਖ ਭੂਮੀ ਚੀਨ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਸੌ ਮੀਲ ਦੂਰ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬੀ ਚੀਨ ਸਾਗਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਇੱਕ ਟਾਪੂ ਹੈ।

ਚੀਨ ਤੇ ਤਾਇਵਾਨ ਦੀ ਫ਼ੌਜੀ ਸ਼ਕਤੀ	ਤਾਇਵਾਨ
 2,035,000	 163,000
ਕੁੱਲ	ਕੁੱਲ
 ਥਲ ਸੈਨਾ	 ਥਲ ਸੈਨਾ
965,000	88,000
 ਜਲ ਸੈਨਾ	 ਜਲ ਸੈਨਾ
260,000	40,000
 ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ	 ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ
395,000	35,000
 ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਸ਼ਕਤੀ	 ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਸ਼ਕਤੀ
120,000	0
 ਰਣਨੀਤਿਕ ਕੁਮਕ ਬਲ	 ਰਣਨੀਤਿਕ ਕੁਮਕ ਬਲ
145,000	0
 ਹੋਰ ਦਸਤੇ	 ਹੋਰ ਦਸਤੇ
150,000	0

ਹੈ। ਇਹ ਅਮਰੀਕੀ ਕੂਟਨੀਤੀ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ "ਫਰਸਟ ਇਜ਼ਲੈਂਡ ਚੇਨ" ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਚੀਨ ਤਾਇਵਾਨ ਉੱਪਰ ਅਧਿਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪੱਛਮੀ ਪੈਸਿਫਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕੀ ਦਬਦਬੇ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਚੀਨ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਇਰਾਦੇ

ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਬਕ ਹਨ।
ਕੀ ਤਾਇਵਾਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਅਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ?
ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੋਮਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਤਾਇਵਾਨ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 17ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਦੇ ਕਿੰਗ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਨੇ ਚੀਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਉੱਪਰ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲੇ ਚੀਨ-ਜਪਾਨ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਟਾਪੂ ਜਪਾਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਲ 1949 ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ

ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਚੀਨ ਇਸੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਾਇਵਾਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਤਾਇਵਾਨ ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਇਸੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਆਧੁਨਿਕ ਚੀਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਆਧੁਨਿਕ ਚੀਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਮਾਓ ਦੇ ਅਧੀਨ 1949 ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1911 ਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਏ ਚੀਨੀ ਰਾਜ ਤੋਂ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਲਹਾਲ ਵੈਟੀਕਨ ਸਮੇਤ 13 ਦੇਸ਼ ਤਾਇਵਾਨ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦ ਮੁਲਕ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਚੀਨ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਉੱਪਰ ਕੂਟਨੀਤਿਕ ਦਬਾਅ ਬਣਾਅ ਕੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਾਇਵਾਨ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਾ ਦੇਣ। ਤਾਇਵਾਨ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਦੇ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤੇ ਪਿਛਲੇ 40 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਰੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਹਨ।

ਕੀ ਤਾਇਵਾਨ ਆਪਣੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?
ਚੀਨ ਤਾਇਵਾਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਦੀ ਫ਼ੌਜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤਾਇਵਾਨ ਉੱਪਰ ਭਾਰੂ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਚੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜਾ ਮੁਲਕ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਰੱਖਿਆ ਉੱਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਇਵਾਨ ਨਾਲ ਫ਼ੌਜੀ ਤਣਾਅ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨੀ ਫ਼ੌਜ, ਮਿਜ਼ਾਇਲ ਤਕਨੀਕ, ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਅਤੇ ਜਲ ਸੈਨਾ ਸਮੇਤ ਬਹੁਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਹੈ। ਨਫ਼ਰੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵੀ ਚੀਨ ਅਤੇ ਤਾਇਵਾਨ ਦਰਮਿਆਨ ਵੱਡਾ ਫਰਕ ਹੈ।

ਕੀ ਹਾਲਾਤ ਵਿਗੜ ਰਹੇ ਹਨ?
ਸਾਲ 2021 ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਨੇ ਤਾਇਵਾਨ ਦੇ ਏਅਰ ਡਿਫੈਂਸ ਜ਼ੋਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦਾਖਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਦਬਾਅ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਤਾਇਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਵਾਈ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਚੀਨੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਘੁਸਪੈਠ ਬਾਰੇ ਸਾਲ 2020 ਵਿੱਚ ਅੰਕੜੇ ਜਨਤਕ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਤਾਇਵਾਨ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੁਨੀਆਂ ਲਈ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ, ਲੈਪਟੋਪਸ, ਘੜੀਆਂ ਅਤੇ ਗੇਮਿੰਗ ਕਨਸੋਲਸ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਚਿਪਸ ਤਾਇਵਾਨ ਵਿੱਚ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਾਇਵਾਨ ਦੀ ਸੈਮੀਕੰਡਕਟਰ ਨਿਰਮਾਤਾ ਕੰਪਨੀ ਕੋਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਹੈ।

ਕੀ ਤਾਇਵਾਨ ਦੇ ਲੋਕ ਡਰੇ ਹੋਏ ਹਨ?
ਹਾਲਾਂਕਿ ਚੀਨ ਅਤੇ ਤਾਇਵਾਨ ਵਿੱਚ ਤਣਾਅ ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਖੋਜ ਮੁਤਾਬਕ ਤਾਇਵਾਨ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਤਣਾਅ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਸ਼ੋਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅਕਤੂਬਰ ਵਿੱਚ ਤਾਇਵਾਨ ਪਬਲਿਕ ਓਪੀਨੀਅਨ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਚੀਨ ਨਾਲ ਸੰਭਾਵੀ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ। ਲਗਭਗ ਦੋ ਤਿਹਾਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਲੜਾਈ ਹੋਵੇਗੀ।

ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ

ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਨਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਤਹਿਤ ਗਰਭਪਾਤ ਕਰਵਾਉਣਾ। 1971 ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਗਰਭਪਾਤ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਐਮਟੀਪੀ ਐਕਟ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤ ਅਧੀਨ, ਜੇ ਡਾਕਟਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਣ ਤਾਂ ਭਰੂਣ ਜਿਹੜਾ ਅਜੇ ਕੁਝ ਕੁ ਸੈਲਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਇਹ ਸਨ: ਜੇ ਗਰਭ ਅਵਸਥਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਔਰਤ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ

’ਤੇ ਜਾਂ ਕੁਝ ਪਰਿਵਾਰਕ ਬੰਧਨਾਂ ਕਾਰਨ ਗਰਭਪਾਤ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਾਰਨ ਗਰਭ ਧਾਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਨੂੰ ਜ਼ੁਲਮ ਸਹਿਣਾ ਅਤੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰੀ ਸਲਾਹ ਦੀ ਥਾਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੋਈ ਗ਼ਰਮ ਵਸਤੂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਜਾਂ ਨਾ-ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਦਾਈ ਆਦਿ ਤੋਂ ਗ਼ੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਡਾਕਟਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਰਭਪਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ ’ਤੇ ਔਰਤ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਨੇਕਾਂ ਔਰਤਾਂ ਗਰਭਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਅਣਿਆਈ ਮੌਤ ਮਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਉੱਝ ਵੀ ਜਣੇਪੇ ਦੌਰਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਰਕਾਰੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਇਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਲੀਨਿਕਾਂ ਜਾਂ ਨਰਸਿੰਗ ਹੋਮ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਜਾਂ ਗ਼ੈਰ-ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਕੰਪਾਊਂਡਰਾਂ/ਨਰਸਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਔਰਤਾਂ ਪ੍ਰਜਨਨ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਣੇਪੇ ਦੌਰਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਉੱਪਰ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਿਹਤ ਤੇ ਪ੍ਰਜਨਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ 2021 ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਤਰਕ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਔਰਤ ਅਜੇ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਕਰੀਅਰ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜੇ ਉਹ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ’ਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਉਹ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਤੇ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਤਾਲਮੇਲ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅਸਮਰਥ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਨਿੱਜੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਹ ਅਣਚਾਹੀ ਪ੍ਰਸੂਤੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਗਰਭਪਾਤ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਇਹ ਹੱਕ ਅਣ-ਵਿਆਹੀ ਮਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਉਂਜ ਜੇ ਲੜਕੀ ਨਾਬਾਲਗ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
ਅਮਰੀਕੀ ਅਖਬਾਰ 'ਦਿ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਟਾਈਮਜ਼' (26 ਜੂਨ 2022) ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਖਬਰ ਸੀ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ 'ਗਰਭਪਾਤ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਫੈਸਲਾ ਨਕਾਰਦਿਆਂ 'ਗਰਭਪਾਤ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਨਾਹੀ' ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਰੋਅ ਬਨਾਮ ਵੋਡ ਦੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਤੇ ਲੰਮੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ 'ਸੰਪੂਰਨ ਹਸਤੀ' ਅਤੇ 'ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਨਾਗਰਿਕ' ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਡਰ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਚੇਤਨ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਪਸੰਦ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਪੁਰ-ਜ਼ੋਰ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। 13 ਸਟੇਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ

ਹੁਕਮ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਔਰਤ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਰਭਪਾਤ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ 200-250 ਮੀਲ ਦੂਰ ਤਹਿ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਅਜੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਗਰੀਬ ਔਰਤਾਂ ਇਹ ਖਰਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹਨ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਗਰਭਪਾਤ ਦੇ ਹੋਰ ਢੰਗ ਤਰੀਕਿਆਂ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਦਾ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਜਨਣ ਸਮਰੱਥਾ ਉੱਪਰ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਗਰੀਬ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਰੀਬ ਹੋਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬੰਦਿਸ਼ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਸਟੇਟਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨੀ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ

ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਦਾ ਖੋਖਲਾਪਣ

ਵਿਦਿਆਰਥੀ-ਅਧਿਆਪਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਇਖਲਾਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਮੀਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਹੈ; ਅਜਿਹੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਜਿਹੜੀ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਖੋਜ-ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਵੇ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਤਾਵਾਦੀ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲੇ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੇ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਡੂੰਘਾ ਅਰਥ ਦਿੰਦੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਗਿਆਨ ਪਿਆਰ ਰੂਪੀ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ, ਸੱਤਾ ਦੇ ਵਿਖਿਆਨ ਉਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਰੂਪੀ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਰੂਪੀ ਗਿਆਨ। ਮੈਂ ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀ ਅਸਲ ਹਾਲਤ ਦਰਮਿਆਨ ਫ਼ਰਕ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸੰਜੋਏ ਹੋਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੁਪਨਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜਾਂ ਵਿਹਾਰਕ ਆਦਰਸ਼-ਸੰਸਾਰ (utoipa) ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਖਰਾਬੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦਾ ਖਾਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ; ਜੀ ਹਾਂ- 'ਚੋਟੀ ਦੀ ਦਰਜਾਬੰਦੀ' (ਰੈਂਕਿੰਗ) ਵਾਲੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਸਮੇਤ?

ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਦੌਰਾਨ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਮਾਰਕੇ (ਬਰਾਂਡਿੰਗ) ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਾਂ, ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਤਲਖ ਹਕੀਕਤਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਇਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮੇਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ: "ਸਰ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਹਤਾਸ਼ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਲਾਸਾਂ ਲਾਉਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਅਦਾਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਰਗਰਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ। ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਹੀ ਢਲ ਗਏ ਹਾਂ।" ਉਸ ਦੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾਵਾਦ ਅਤੇ ਦਰਦ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਆਮ ਰੁਝਾਨ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਬਹੁਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਡਿਗਰੀਆਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨੇ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਇਹ ਅਸੁਭਾਵਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਬੀਏ/ਐਮਏ ਦੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਲਜਾਂ/ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਾਰ ਚੁੱਕੇ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟਿਊਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਜਾਂ ਕੋਚਿੰਗ ਸੈਂਟਰਾਂ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ, ਮਾੜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬੁਕਸ ਜਾਂ 'ਨੋਟਸ' ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਨੀਰਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਲਈ ਰੱਟਾ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਡਿਗਰੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਬੀਏ, ਬੋਧੀ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਐਮਏ, ਬੋਟਨੀ (ਬਨਸਪਤੀ

ਵਿਗਿਆਨ) ਵਿਚ ਐਮਐਸਸੀ ਆਦਿ। ਬੀਐਡ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੀਐਚਡੀ ਤੱਕ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਮਾਮੂਲੀ ਅਤੇ ਤੁੱਛ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਮੁਲਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੈ:

ਮਾੜੇ ਮਿਆਰ ਵਾਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਚੋਣਵੇਂ ਕੁਲੀਨ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਪੰਜ-ਤਾਰਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ; ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ, ਐਨਆਈਆਰਐਫ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਟੌਪ-ਰੈਂਕਿੰਗ (ਚੋਟੀ ਦੀ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਵਾਲੀਆਂ) ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਜਿਹੇ ਪਤਨਸ਼ੀਲ ਅਦਾਰੇ

ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ।

ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਅੰਦਰ ਵਧੀਆ ਖੋਜ, ਜਮਾਤਾਂ ਦਾ ਵਧੀਆ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਮੋਬਾਈਲ ਅਧਿਆਪਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਜੀਵੰਤਤਾ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਨੂੰ ਰੈਂਕਿੰਗ ਅਤੇ ਬਰਾਂਡਿੰਗ ਦੇ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਨਵ-

ਅਵਿਜੀਤ ਪਾਠਕ

ਜਿਹੜੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਮਤਿਹਾਨ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਡਿਗਰੀਆਂ ਤੇ ਡਿਪਲੋਮੇ ਵੰਡਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਉਦਾਸ ਤੇ ਧੁੰਦਲੀ ਤਸਵੀਰ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ: ਕੀ ਮੈਂ ਚੋਟੀ ਦੀ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਵਾਲੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਆਸ ਦੀ ਕਿਰਨ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ? ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕ, ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਤੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀ ਜਿਹੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੈਂਕਿੰਗ ਤੇ ਬਰਾਂਡਿੰਗ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਖੁਸ਼ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਹਉਮੈ ਵਧ ਚੁੱਕੀ ਹੈ; ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹਾਸਲਾਂ ਉਤੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਐਵਾਰਡਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਂ ਉਤੇ, ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ 'ਤੇ ਬਣੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਉਤੇ, ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਉਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ 'ਉਤਪਾਦਾਂ' ਦੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਕੀਮਤ ਉਤੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਸ਼ਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਇਸ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਕਿ ਕੀ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਲੋਡੀ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਕਾਲਜ ਬਿਹਤਰ 'ਬਰਾਂਡ' ਹੈ ਜਾਂ ਸੇਂਟ ਸਟੀਫਨਜ਼, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਦਰਸ਼ 'ਚੋਟੀ' ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ

ਉਦਾਰਵਾਦ ਦੇ ਪੈਮਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਅਸੀਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਪਣ ਦਾ ਪੈਮਾਨਾ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਲਾਭਦਾਇਕਤਾ ਦੇ ਟੀਚਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਵਾਜਬੀਅਤ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਸਰਬਉੱਚਤਾ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਖਪਤਯੋਗ ਚੀਜ਼ ਹੋਣ ਵਾਂਗ ਇਸ ਦੀ ਬਰਾਂਡ ਕੀਮਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰੇਣੀਬੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਟੈਕਨੋ-ਸਾਇੰਸ (ਤਕਨੀਕੀ ਵਿਗਿਆਨ), ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ (ਪ੍ਰਬੰਧਨ) ਅਤੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਚ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੋਧਿਤ ਖੋਜ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਫੰਡਿੰਗ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ, ਖੋਜ ਗਰਾਂਟਾਂ ਅਤੇ ਫੈਕਲਟੀ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਪੱਖੋਂ ਉਦਾਰ ਕਲਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹਿਊਮੈਨਟੀਜ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਗਿਆਨ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਹੁਨਰ ਸਿੱਖਣ (ਬਾਜ਼ਾਰ-ਸਨਅਤ ਗੱਠਜੋੜ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੁਨਰ) ਉਤੇ ਬੇਲੋੜਾ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਨਾਲ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਇਕ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਗੰਭੀਰ ਸਿੱਖਿਆਸ਼ਾਸਤਰ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਲੱਗਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਗ਼ੈਰ-ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿਰਫ਼ ਜੀ ਹਜ਼ੂਰੀਏ ਪੜ੍ਹਿਆਂ-ਲਿਖਿਆਂ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਬੱਸ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਾਂ ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣ। ਤੀਜਾ, ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋਣ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਖੋਜਕਾਰ, ਘੁਮੱਕੜ ਜਾਂ ਜਾਗਰੂਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ; ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਾਂਡ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਖਪਤਕਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਬਰਾਂਡਿਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਜਾਂ ਬਰਾਂਡਿਡ ਕੋਰਸ ਲੱਭਦਾ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਧਿਆਪਕਾਂ/ ਅਧਿਆਪਕਾਵਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਨੈੱਟਵਰਕਿੰਗ ਦੀ ਕਲਾ' ਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਬਰਾਂਡਿੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਹੁਨਰ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ 'ਖੋਜ ਪੱਤਰ' ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ 'ਵਿਗਿਆਨ' ਵਿਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹੋਵੇ। ਦੂਜੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਸਤਾਂ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਪ੍ਰਾਈਸ ਟੈਗ (ਕੀਮਤ ਪਰਚੀਆਂ) ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਨੂੰ ਦੇਖੋ। ਮੌਸਮੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਸੰਕਟਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਫ਼ੌਜਪ੍ਰਸਤੀ ਤੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਤੱਕ, ਅਸਲੀਲ ਖਪਤਕਾਰਵਾਦ ਤੇ ਸ਼ਾਹਾਨਾ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੇ ਕਿੱਸਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਆਰਥਿਕ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਤੱਕ, ਕਾਹਲ ਕਾਰਨ ਬਣ ਰਹੀ ਅਰਥਹੀਣਤਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚਲੇ ਪਾਖੰਡ ਦੇ ਮਣਾਂ-ਮੂੰਹੀਂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤੱਕ, ਅਸੀਂ ਡੂੰਘੇ ਸੰਕਟਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਅਜਿਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਜ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਤੋਂ ਵਿਹੁਣੇ 'ਮਾਹਿਰ' ਹੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਹਨ; ਤੇ ਜੋ ਸਿੱਖਿਆ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗਲ-ਸਤ ਰਹੇ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ, ਬਿਹਤਰ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਅਤੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਸਾਡੇ ਆਪੋ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਬੌਧਿਕਤਾ ਤੇ ਇਖਲਾਕੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ! ਅਜਿਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਮਨਫ਼ੀ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ 'ਉਤਪਾਦਕਤਾ' ਅਤੇ 'ਕੁਸ਼ਲਤਾ' ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਵਿਚ ਫਸ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਅਕਾਦਮਿਕ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਫੈਕਟਰੀ ਵਾਂਗ ਪੈਦਾਵਾਰ, ਹਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਅਨੋਖਾ ਆਨੰਦ, ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਾਏ ਕੋਰਸਾਂ ਦੀ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਖੋਜ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ, ਜਦੋਂਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਹਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਸਭ ਰਹੀ ਹੈ? ਕੀ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸੀਵੀਜ਼ (ਸਵੈ-ਵੇਰਵੇ) ਦੇ ਦਿਖਾਵੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਾਸੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਰੈਂਕਿੰਗ ਅਤੇ ਬਰਾਂਡਿੰਗ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਕੀ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖ ਹਾਂ - ਹਉਮੈਵਾਦੀ ਅਤੇ 'ਸਫਲਤਾ' ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਵਾਦ ਦੇ ਬੋਝ ਹੇਠ ਦਬੇ ਹੋਏ?

ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਅਸੁਖਾਵੇਂ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਵਿਚ ਨਵ-ਬਸਤੀਵਾਦ ਅਤੇ ਭਾਰਤ

ਐਮ ਕੇ ਭੱਦਰਕੁਮਾਰ

ਸਥਾਪਤੀ ਵਿਰੋਧੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਰਹੱਸ ਇਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਮ ਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤਰਾਸਦਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਇਕਮਾਤਰ ਕਹਾਣੀ ਯੂਕਰੇਨ ਹੈ। ਨਵੰਬਰ 2004 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਨਵਰੀ 2005 ਤੱਕ ਹੋਏ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ 'ਸੰਤਰੀ ਇਨਕਲਾਬ' ਦੇ ਇੱਛਤ ਨਤੀਜੇ ਨਾ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ 2014 ਵਿਚ ਰਾਜਪਲਟਾ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਜਾਰਜੀਆ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਰੂਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਕਿਰਗਿਜ਼ਸਤਾਨ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰ ਅੰਤਮ ਨਤੀਜਾ ਬਿਸ਼ਕੇਕ ਦੀ ਰੂਸ ਪੱਖੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਕਲਿਆ। ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਕਿਰਗਿਜ਼ਸਤਾਨ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਜੁਲਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਫ਼ੌਜ ਸਥਾਪਤੀ ਵਿਰੋਧੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਪੱਖ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਤਰਜਮਾਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ 'ਕੋਲੰਬੋ ਵਿਚ ਹੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਲੋਕਰਾਜੀ ਤੌਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਤੇ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ, ਸਥਾਪਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਚੌਖਟੇ ਅਧੀਨ ਹੋਈ ਹੈ।' ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ੀ ਭਿਆਲਾਂ ਨੂੰ 'ਨੇਮ ਆਧਾਰਿਤ ਵਿਵਸਥਾ' ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁੱਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ।

ਬੰਨ੍ਹੇ, ਗੁਨਾਵਰਧਨੇ ਟ੍ਰਾਂਸਕੀਵਾਦੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਵਾਦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਤੱਕ, ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗ਼ੈਰ-ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਤੱਕ, ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੱਤਾ ਧਿਰ ਤੱਕ ਬਹੁ-ਭਾਂਤਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ

ਪੱਛਮੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ ਗੁਨਾਵਰਧਨੇ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਬਾਨੀ ਆਗੂ ਮਰਹੂਮ ਫਿਲਿਪ ਗੁਨਾਵਰਧਨੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹਸਤੀ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ

ਗੁਨਾਵਰਧਨੇ ਦੋਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਰੱਜੇ ਪੁੱਜੇ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਤਾਅਲੁਕ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਾਇਲ ਕਾਲਜ, ਕੋਲੰਬੋ ਤੱਕ ਇਕੱਠੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਰਾਜਪਕਸੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭੀੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਤੱਕਿਆ ਸੀ।

ਦਿੱਲੀ ਮਨੋ-ਮਨੀ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਰਮਸਿੰਘੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੋਸਤ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਗੁਨਾਵਰਧਨੇ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਕੌਮੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਸਿਨਹਾਲਾ ਤੇ ਤਾਮਿਲ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਵਿਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਦੇ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਂਤਕ ਕੌਸਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉੱਝ, ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਵਿਚ 'ਚੀਨ ਦੇ ਕਰਜ਼ ਜਾਲ' ਬਾਰੇ ਬੁਣੇ ਗਏ ਭਾਰਤੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੀ ਭੱਲ ਨਾ ਬਣ ਸਕਣ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਮੁੱਤਲਕ ਭੰਬਲਭੂਸਾ ਹੈ।

ਕੋਲੰਬੋ ਦੇ ਕੁਲੀਨ ਵਰਗਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਿਆਪਕ ਸਿਨਹਾਲਾ ਬੋਧੀ ਅਵਾਮ ਵਿਚ ਆਧਾਰ ਹੈ (ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਕਰਮਸਿੰਘੇ ਕੋਲ ਘਾਟ ਹੈ)। ਜੇ ਵਿਕਰਮਸਿੰਘੇ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਕੁਲੀਨਤੰਤਰ ਵੱਲ ਝੁਕਾਅ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਗੁਨਾਵਰਧਨੇ ਤਰੱਕੀਪਸੰਦ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤ ਆਗੂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦ ਦੇ ਕੱਟੜ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਤੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਅਲੰਬਰਦਾਰ ਹਨ।

ਹਨ। ਵਿਕਰਮਸਿੰਘੇ ਤੋਂ ਉਲਟ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਗੁਨਾਵਰਧਨੇ ਨਾਲ ਪੰਗਾ ਲੈਣ ਦੀ ਜੁਰਅਤ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਲੀਕੇ, ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਜਲੌਅ ਤੇ ਨਿੱਘੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹਥਿਆਰ ਹੈ ਅਤੇ ਆਈਐਮਐਫ ਦੇ ਮਹਾਰਥੀਆਂ ਸਾਹਵੇਂ ਟਿਕਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਿਵਾਇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਦਬਾਓ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕੋਲੰਬੋ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਵੀ ਦਮ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉੱਝ, ਵਿਕਰਮਸਿੰਘੇ ਤੇ

ਸਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਕਰਜ਼ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਣ ਲਈ ਜੇ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਤਜਾਰਤੀ ਕਰਜ਼ ਏਜੰਸੀਆਂ ਤੇ ਬਹੁ-ਪਰਤੀ ਵਿੱਤੀ ਅਦਾਰੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਲ ਸਟਰੀਟ ਦੇ ਪੰਪੂਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪਲਣ ਵਾਲੇ 'ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਰੰਟੀ ਵਾਲੇ ਫੰਡ' (ਵੁਲਟਰੇਟ ਫੰਡ)। ਪੱਛਮੀ ਕਰਜ਼ਦਾਤਿਆਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ 'ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਰੰਟੀ ਫੰਡ' ਵੇਚ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਹੱਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਪਾਈ ਪਾਈ ਵਸਲਣ ਤੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤਰਕ ਦੇ ਜ਼ਾਵੀਏ ਤੋਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੁਦਰਾ ਕੌਸ਼ (ਆਈਐਮਐਫ) ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਜ ਇਹ ਬਣਦਾ ਸੀ ਕਿ **(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 23 'ਤੇ)**

ਜਲ-ਥਲ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁਝ ਝਲਕਾਰੇ

"ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪਏ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਨੇ ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੀ ਰੋਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਇੰਨਾ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਫਸਲਾਂ ਤਬਾਹ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇ ਫਸਲਾਂ ਬਚਾਉਂਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਤਬਾਹ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਏ ਪਰ ਫਸਲਾਂ ਡੁੱਬ ਗਈਆਂ।"

ਇਹ ਭਾਵੁਕ ਬੋਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫ਼ਾਜ਼ਿਲਕਾ ਅਧੀਨ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਕੁਹਾੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਕਿਸਾਨ ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ 18 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਬੀਜਿਆ ਨਰਮਾ ਅਤੇ ਝੋਨਾ ਵਾਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ, ਫ਼ਾਜ਼ਿਲਕਾ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਲਗਾਤਾਰ ਹੋਈ ਬਰਸਾਤ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਨਰਮਾ, ਝੋਨਾ, ਮੂੰਗੀ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਹਰਾ ਚਾਰਾ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸੜ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਮੁਤਾਬਕ ਸਮੁੱਚੇ ਖਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਸਲ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਫ਼ਾਜ਼ਿਲਕਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੌਰੇ ਸਮੇਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀ ਫਸਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਈ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਸਹੀ ਅੰਕੜਾ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ।

'ਪਾਣੀ ਸਾਰੀਆਂ ਆਸਾਂ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ'
ਕਿਸਾਨ ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਟਰੈਕਟਰ ਨਾਲ ਨਰਮੇ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਵਾਹ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਈ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੋਟਰਾਂ ਲਗਾ ਕੇ ਪਾਣੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਰੂਫ ਸਨ। ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਝੋਨਾ ਲਗਾਉਣ ਉਪਰ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਹੁਣ ਤੱਕ 8 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਲਾਗਤ ਆਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਨਰਮੇ ਦੀ ਫਸਲ ਉਪਰ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ 6 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਸਨ।"

"ਮਹਿੰਗੇ ਭਾਅ ਦੇ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ, ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਖਾਦਾਂ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ-ਦੋ ਸਪਰੇਅ ਹੀ ਬਾਕੀ ਸਨ ਕਿ ਘਰ ਵਿੱਚ ਨਰਮੇ ਦੀ ਫਸਲ ਆ ਜਾਣੀ ਸੀ, ਪਰ ਪਾਣੀ ਸਾਰੀਆਂ ਆਸਾਂ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ।" "ਹੁਣ ਦੁਬਾਰਾ ਝੋਨਾ ਲਾਉਣ ਦੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜਿਹੜੀ ਪਨੀਰੀ 200 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਰਲਾ ਮਿਲਦੀ ਸੀ, ਹੁਣ 2000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਰਲਾ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ।" "ਝੋਨੇ ਦੀ ਲਵਾਈ 3 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਸੀ, ਜੋ ਹੁਣ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਹੋ

ਗਈ ਹੈ। ਕਰਜ਼ਾ ਹੋਰ ਭਟਕਣਾ 'ਚ ਪਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਹੀ ਅਗਲੀ ਫਸਲ ਘਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਆਵੇਗੀ।"

ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਏ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦਿੱਕਤ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਮੋਟਰ ਰਾਹੀਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢ ਕੇ ਅੱਗੇ ਭੇਜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ ਉਸ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਈ ਵਾਰ 'ਤੂੰ ਤੂੰ-ਮੈਂ ਮੈਂ' ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। "ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨੀਵੇਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸੇਮ ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਬਣਾਏ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ। ਪਾਣੀ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਲੜਾਈ ਵੀ ਹੋਈ ਹੈ।"

ਪ੍ਰੀਤਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਜਾਣਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਅਧੀਨ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਪੰਨੀਵਾਲਾ ਫੱਤਾ, ਮਿੱਡਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫ਼ਾਜ਼ਿਲਕਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮੂਲਿਆਂਵਾਲੀ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫ਼ਾਜ਼ਿਲਕਾ ਦੀ ਹੀ ਪਿੰਡ ਬੁਰਜ ਹਨੁਮਾਨਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਤਬਾਹ ਹੋਈ ਨਰਮੇ ਦੀ 10 ਏਕੜ ਫਸਲ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ। "ਮੇਰਾ ਦੱਸ ਕਿੰਨੇ ਨਰਮੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਸੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਨਰਮੇ ਦੀ ਫਸਲ ਬੀਜੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਚੋਖੀ ਕਮਾਈ ਹੋਵੇਗੀ।" "ਮੇਰਾ ਨਰਮਾ ਵਧ ਫੁੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਸੁੱਕੀ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚਾਅ ਸੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਹਾਅ ਵਿੱਚ ਵਹਿ ਗਈ ਹੈ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ, "ਮੈਂ ਇੱਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ 600 ਏਕੜ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਬੀਜੀ ਫਸਲ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਕਾਰਨ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।" "ਹੁਣ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ 24 ਘੰਟੇ ਇਹੀ ਗੱਲ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਜ਼ਾ ਕਿਵੇਂ ਉਤਰੇਗਾ ਅਤੇ ਹੁਣ ਨਵਾਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਫਿਰ ਲੋੜ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਪਾਲਣ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜੁਗਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੱਸ ਹੁਣ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਡੋਰੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਉਪਰ ਹੀ ਹੈ।" "ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਖਾਲੀ ਦੇ ਖਾਲੀ

ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕਣਕ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨਰਮਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਨਰਮਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੂੰਗੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਨੇ ਤਾਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਬੀਜਿਆ ਹਰਾ ਚਾਰਾ ਵੀ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।" "ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੱਲਿਓਂ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਮੋਟਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਾਂ। ਸਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਆਉਗੀ ਦੇਖੀ ਜਾਉਗੀ ਫਿਲਹਾਲ ਅਸੀਂ ਕਸੂਤੇ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।"

ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਜਗਦੀਪ ਗੋਲਡੀ ਕੰਬੋਜ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਰਮਿੰਦਰ ਆਂਵਲਾ ਵੱਲੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਉਪਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਲਈ ਪੋਲੀਥੀਨ ਦੀਆਂ ਪਾਣੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤਬਾਹੀ
ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਡੱਬਵਾਲਾ ਕਲਾਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਉਪਰ 26 ਏਕੜ ਵਿੱਚ ਬੀਜੀ ਮੂੰਗੀ ਦੀ ਫਸਲ, ਝੋਨਾ ਅਤੇ ਨਰਮਾ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਲ 2014 ਵਿੱਚ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਤਬਾਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਸਾਲ 2020 ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਹੁਣ 2022 ਵਿੱਚ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਉਹੀ ਮੰਜ਼ਰ ਫਿਰ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਮੋਟਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ 10 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਫਿਕਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੀ ਫਸਲ ਬੀਜਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਕਿੱਥੋਂ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ।" "ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਦੇ ਆਲਮ

ਵਿੱਚ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੁੱਝ ਰਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਭਵਿੱਖ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇੰਨੀ ਜਲਦੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।"

"ਅਗਲੀ ਫਸਲ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬੀਜ ਦੇਵਾਂਗਾ ਪਰ ਉਹ ਫਸਲ ਕਿੰਨਾ ਝਾੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ। ਹਿੰਮਤ ਕਰਨਾ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਪਰ ਡੋਰੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਉਪਰ ਹੀ ਹੈ।" ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਬੁਰਜ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਡੁੱਬੇ ਝੋਨੇ ਨੂੰ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ।

ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਮਾੜਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਰ ਨਾਲ ਫਸਲਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਪਲਾਂਟ ਲਗਾਏ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਮਾੜੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਚੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਸਨ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਮੈਂ ਆਪਣੀ 13 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਬੀਜੀ ਸੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਡੁੱਬ ਕੇ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਹੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਨੀਵੇਂ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸੇਮ ਨਾਲਿਆਂ ਦਾ ਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇ।" "ਠੀਕ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਗਰਦਾਵਰੀ ਕਰਵਾ ਲਵੇਗੀ ਪਰ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਪੀੜਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਓਨਾ ਚਿਰ ਘਾਟਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।" ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਨੁਕਸਾਨੀ ਗਈ ਫਸਲ ਦਾ ਇੱਕ ਇੱਕ ਮਰਲੇ ਦਾ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਕਰਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜਣ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅੱਤ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ 'ਨਿਊ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ' ਨੇੜੇ ਖੁਦ ਜਾ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਫੁਡਾਏ ਹਨ ਜੋ ਸਵਾਗਤਯੋਗ ਕਦਮ ਹੈ। ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਧੀ ਤੇ ਜਵਾਈ ਤਕ ਦੇ ਵੀ ਕਬਜ਼ੇ ਸਨ। ਜਦ ਤੋਂ ਸੂਬੇ 'ਚ ਨਵੀਂ

ਸਰਕਾਰ ਕਾਇਮ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਦ ਤੋਂ ਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਸ਼ਾਮਲਾਟ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੰਜ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਬਜ਼ੇ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ 31 ਮਈ ਤਕ ਅਜਿਹੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਕ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਆ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੁਝ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ, ਵੱਡੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਰਸੂਖਦਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲਾਟਾਂ 'ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਬਜ਼ੇ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ ਵਣਾਂ ਹੇਠਲਾ ਰਕਬਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਾ ਵੀ ਨਾਮਾਤਰ ਹੈ। ਸੂਬੇ 'ਚ ਹੁਣ ਸੰਘਣੇ ਵਣਾਂ ਹੇਠਲਾ ਰਕਬਾ ਸਿਰਫ 0.02 ਫ਼ੀਸਦੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, 1.59 ਫ਼ੀਸਦੀ

ਦਰਮਿਆਨੇ ਜੰਗਲ ਹਨ ਤੇ 2.06 ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਣ ਹਨ। ਇਹ ਰਕਬਾ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਰੇਗਿਸਤਾਨੀ ਸੂਬੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਰਕਬਾ 4.36 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਹੁਣ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਜਿੱਥੇ 33 ਫ਼ੀਸਦੀ ਰਕਬਾ ਵਣਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 21.54 ਫ਼ੀਸਦੀ ਅਜਿਹਾ ਰਕਬਾ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਇੰਨੇ ਵਣ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੋਗਾ, ਕਪੂਰਥਲਾ, ਮਾਨਸਾ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ, ਸੰਗਰੂਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਲੰਧਰ, ਫ਼ਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਬਰਨਾਲਾ 'ਚ ਇੱਕ ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਰਕਬਾ ਵਣਾਂ ਹੇਠ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੱਤੋਵਾੜਾ ਜੰਗਲ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕੇਵਲ 1.65 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਵਾਤਾਵਰਨ, ਜੰਗਲਾਤ ਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪਿਛਲੇ ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ 0.53 ਮਿਲੀਅਨ ਰੁੱਖ ਵੱਢੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਔਸਤਨ 147 ਰੁੱਖ ਵੱਢੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਜੰਗਲਾਂ 'ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਥੇ ਲੱਗੇ ਰੁੱਖ ਵੀ ਵੱਢੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਠਿੰਡਾ-ਜ਼ੀਰਕਪੁਰ ਫੋਰ-ਲੇਨ ਸੜਕ ਤੇ ਬਠਿੰਡਾ-

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੜਕ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸਮੇਂ ਅਣਗਿਣਤ ਰੁੱਖਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਲੁਧਿਆਣਾ 'ਚ ਸੜਕਾਂ ਚੌੜੀਆਂ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਵੀ ਕਈ ਰੁੱਖ ਵੱਢੇ ਪਏ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਨਿੱਜੀ ਮੁਫ਼ਾਦਾਂ ਤੇ ਫ਼ਾਇਦਿਆਂ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਈ ਦਾ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਸੇ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਕਬਜ਼ੇ ਫੁਡਾ ਕੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਤ੍ਹਾ ਤੋਂ ਹਰਿਆਲੀ ਘਟਣ ਸਦਕਾ ਹੀ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਵੀ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੌਦੇ ਲਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਪਕੜ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਕੰਢੇ ਖੁਰਨ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਣ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਬਚਾਅ ਹੋ ਸਕੇ।

ਡਾ ਰਾਜ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਅਸਤੀਫਾ ਹੋਵੇਗਾ ਵਾਪਸ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ- ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ 'ਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਰਾਜ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਵਾਲਾ ਵਿਵਾਦ ਜਲਦ ਨਿਬੇੜਨ ਦੇ ਰੌਅ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਬੇਸ਼ਕ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਰਸਮੀ ਸੱਦਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਪਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲਟਕਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੂਤਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵੱਲੋਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਵੀ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਨਾਲ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਭਾਈ-ਚਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਅਦਬ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜੰਗ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਕਦਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਦਾ ਪੱਖ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਕੁਝ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜੁਆਇਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਣਗੇ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਨਜਿੱਠਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ 'ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਵਿਚਲਾ ਰਾਹ ਤਲਾਸ਼ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਅਹਿਮ ਸੂਤਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਡਾ. ਰਾਜ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਕਾਫ਼ੀ ਘੱਟ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਦਲਵਾਂ ਮੌਕਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵੀ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਜ਼ਿੰਦੇ ਡਾ. ਰਾਜ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਕੱਦ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਨਿਗਰਾਨ ਲਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਡਾ. ਰਾਜ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹਿਮਾਚਲ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ ਮੁੱਦੇ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਜਿੱਥੇ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਚੋਣਨ ਸਿੰਘ ਜੌਤੋਮਾਜਰਾ ਦੀ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਰੌਅ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਦੀ ਪੈਂਠ ਨੂੰ ਵੀ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

Cosmetic & Family Dentistry

UPPAL DENTAL CARE

50 % Discount for Cash Patients

INVISALIGN

Call for Details
Straighten Teeth
Without Wires

FREE TEETH WHITENING WITH PAID EXAM,
X-RAY & CLEANING.
YOUR INSURANCE USUALLY COVER THESE SERVICES

Charanjit S Uppal
D.D.S.

Laser Treatment
Lumineers/Veneers
Dentures & Partial
Root Canals
Bad Breath
Cosmetic Dentistry
Crowns & Bridges
Tooth Extraction
Gum Treatment

**Strictly Maintained
Sterilization Standards**
**Most Insurance
Plans Accepted**

1191 W Tennyson Rd. # 4,
Hayward. (CA) 94544
510-786-1780

1750 CLEAR LAKE AVE
Milpitas, CA 95035
408-942-4400

www.uppal dental.com

Quick Lube & Smog

**We rent
U-HAUL**

OIL CHANGE & SMOG CHECK STATION

SUKHWINDER BHELLA

gogibhella@gmail.com

**691 W. Tennyson Rd
Hayward, CA 94544**

**PH 510-757-6775
FAX 510-292-0330**

TASTE OF INDIA

specialist- Gurh Dee Barfee, Gurh Diyaan Jalebian

32 ਸਾਲ ਤੋਂ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ
ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਤੇ
ਵਧੀਆ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ

ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੀਂ ਦਿੱਖ
ਦੇ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ
ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ

**lunch buffet everyday
fresh jalebian every day**

ਗੁੜ ਦੀ ਬਰਫੀ, ਫਿੱਕਾ ਕਲਾਕੰਦ
ਗੁੜ ਦੀਆਂ ਜਲੇਬੀਆਂ, ਇਮਰਤੀ

DEVINDER SINGH PABLA (OWNER)
510-791-1316

ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
ਲਈ ਕੇਟਰਿੰਗ ਦਾ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪ੍ਰਬੰਧ

**5144 MOWRY AVE (ON FARWELL DR)
FREMONT, CA 94538**

510-773-8810

PREET FABRICS & APPLIANCE

ਅਸੀਂ ਹੋਲਸੇਲ ਅਤੇ ਰੀਟੇਲ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਇਨਾਂ ਦੇ ਸੂਟ,
ਜਿਊਲਰੀ, ਫੈਸ਼ਨ ਦਾ ਹੋਰ ਸਮਾਨ, ਵਿਆਹ ਲਈ ਲਹਿੰਗੇ ਅਤੇ
ਮੁੰਡਿਆਂ ਲਈ ਵਿਆਹ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ ਅਤੇ ਹੁਣੇ ਨਵੇਂ ਚੱਲੇ
ਡਿਜ਼ਾਇਨਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ।
ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਲਗੀ, ਸਿਹਰਾ, ਚੂੜਾ, ਹਾਰ, ਜਾਗੋ, ਰੁਮਾਲੇ ਤੇ
ਹੋਰ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਮਾਨ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

YOUR ONE-STOP CENTER BOTH FABRICS & APPLIANCES

**APPLIANCES & LUGGAGE CROSS,
PARKER PENS, OSTER BLENDERS**

Watches (Seiko, Citizen & Swistar)
Shavers & Trimmers
Cellular Phones

Onkar Singh Saini

5156 Mowry AVE. Fremont. CA 94538
Tel- 510-797-7111

MOON Indian Cuisine
Moon Indian Cuisine
510-780-9233

ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਤੋਂ ਖਾਣਾ ਪੈਕ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵੀ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ,
 ਕੇਟਰਿੰਗ ਵੇਲੇ ਤੰਦੂਰ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੈ, ਕੇਟਰਿੰਗ ਵਾਸਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ ਜੀ

- * 100 ਬੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਤੱਕ
- * ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੇਟਰਿੰਗ ਲਈ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਛੋਟ
- * ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਕੁੱਕ

Fish Pakora

ਮੱਛੀ ਪਕੌੜੇ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਮਾਹਿਰ
 ਲੱਡੂ, ਜਲੇਬੀ, ਬਰਫੀ, ਗੁਲਾਬ ਜਾਮੁਨ ਤੇ ਵਿਆਹ
 ਸ਼ਾਦੀ ਮੌਕੇ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਠਿਆਈ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ
 ਹਨ। ਘੱਟ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ।

Paul 510-978-7170

Over 30 Years Experience in Restaurant & Catering Business

ਮੂਨ ਇੰਡੀਅਨ ਕੁਜ਼ੀਨ (ਹੇਵਰਡ)

600 West Harder Rd. Hayward, CA 94544
 Phone (510)780-9233 Fax (510) 780-9812

www.moonindiancuisine.net

New Introducing
Chaat Corner
Raja King of Sweets Now Presents
 Come and Enjoy Mouth Watering Chaat All Day

ਹੁਣ ਸ਼ੁਗਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਈ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ

- BHEL PAPDI CHAAT
- FALUDA KULFI
- GOL GAPPE (PANI PURI)
- KHASHA KACHORI

RAJA SWEETS & INDIAN CUISINE

31583 Alvarado Blvd. Union City, CA 94587

Phone : (510) 489-9100

FAIRWAY BODY SHOP

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਡੈਂਟਿੰਗ ਤੇ ਪੇਂਟਿੰਗ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ
 ਐਸਟੀਮੇਟ ਜਾਂ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ, ਹਫਤੇ ਦੇ 6 ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ
 ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਤੱਕ-ਸਵੇਰੇ 8 ਵਜੇ ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ

Gurdial Aujla

Darshan Aujla
 510-750-6116

1421 Industrial Parkway West #C
 Hayward, CA 94644

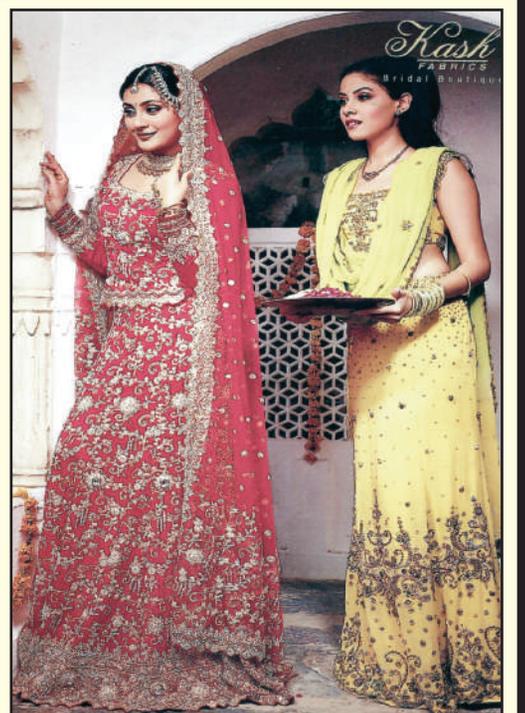
510-538-2983

Kash Fabrics

37 ਸਾਲ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ

ਸਾਡੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ

1. Wedding Lehngas
2. Mens wear-shervani
3. Kurte Pajame
4. Sharara Suits.
5. Patiala. Suits.
6. pression stove jewelery
7. kids wear
8. Turbans (paggan). 80 colors
1. ਵਿਆਹ ਦੇ ਲਹਿੰਗੇ
2. ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ
3. ਕੁੜਤੇ ਪਜਾਮੇ
4. ਸ਼ਰਾਰਾ ਸੂਟ
5. ਪਟਿਆਲਾ ਸੂਟ
6. ਗਹਿਣੇ
7. ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ
- 80 ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਪੱਗਾਂ

Kashmir Singh Dhugga
Gurjeet kaur Dhugga

kashfabrics@gmail.com

KASH FABRICS
 29576 Mission Blvd
 Hayward, CA 94544
510-538-1138

ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ- ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਦੇ ਕੀ ਹਨ ਕਾਰਨ, ਉਥੇ ਐਨੀ ਮੰਦੀ ਆਈ ਕਿਵੇਂ

ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗਹਿਰਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਗੋਟਾਬਾਇਆ ਰਾਜਪਕਸੇ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋ ਗਏ। ਹਾਲਾਤ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਫੌਜ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਉੱਪਰ ਅੱਥਰੂ ਗੈਸ ਦੇ ਗੋਲੇ ਛੱਡੇ ਗਏ। ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਉੱਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਮੁਜ਼ਹਰਾਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੇਵੋਂ ਨੇਤਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਦਿੰਦੇ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀਆਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਗੇ।

ਰਨਿਲ ਵਿਕਰਮਸਿੰਘੇ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਕੋਲੰਬੋ 'ਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਉਤਰੇ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਕੁਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਭੋਜਨ, ਈਧਨ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਨਿਲ ਵਿਕਰਮਸਿੰਘੇ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਹੁਦਾ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਮੁਜ਼ਹਰਾਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨੇਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੈ।

ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਅਸਾਮਾਨ ਛੂਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਦਰ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਹਰੇ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਰੂਸ ਅਤੇ ਯੂਕਰੇਨ ਦੀ ਜੰਗ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਦੇ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕੱਟ, ਖਾਲੀ ਏਟੀਐਮ ਮਸ਼ੀਨਾਂ, ਅਤੇ ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪਾਂ ਉੱਪਰ ਲੱਗੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਆਪਣੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਲਗਭਗ ਹਰ ਵਸਤੂ ਬਾਹਰੋਂ ਮੰਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਸਪਲਾਈ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮਹਿੰਗਾਈ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਲਈ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖੜਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮਾਰਕਿਟਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਲਫ਼ਾਂ ਖਾਲੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਥਿਤੀ ਇੰਨੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗਾਈ ਕਾਰਨ ਆਪਣਾ ਖਾਣਾ ਤੱਕ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦੇ।

ਮਹਿੰਗੀ ਦਰਾਮਦ

ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਦੀ ਲਗਭਗ ਹਰ ਵਸਤੂ ਬਾਹਰੋਂ ਮੰਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਓਈਸੀਡੀ ਮੁਤਾਬਕ ਸ਼੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਨੇ ਸਾਲ 2020 ਵਿੱਚ 112 ਬਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦਾ ਰਿਫਾਈਡ ਤੇਲ ਮੰਗਵਾਇਆ ਸੀ। ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਵਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੱਚਾ ਮਾਲ ਅਤੇ ਕਣਕ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਖੰਡ ਤੱਕ- ਸਬ ਕੁਝ ਦਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2020 ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਨੇ 214 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਦਰਾਮਦ

ਕੀਤੀਆਂ। ਇਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਨੇ ਸਾਲ 2020 ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਦੁੱਧ ਹੀ 305 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦਾ ਮੰਗਵਾਇਆ ਸੀ।

ਚੀਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸ਼੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਸਤੂਆਂ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਦਦ ਮੰਗਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਨੇ ਚੀਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਫਰਵਰੀ 2022 ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੇ ਸੈਲਾਨੀ ਸ਼੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 70% ਯੂਰਪ ਤੋਂ ਸਨ। ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਮਾਹਵਾਰ

ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ

ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਗੋਟਾਬਾਇਆ ਰਾਜਪਕਸੇ ਨੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਫੌਜ ਉੱਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਭੇਜਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੋਟਾਬਾਇਆ ਰਾਜਪਕਸੇ ਨੇ ਅੱਜ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇਣਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਗੁਆਂਢੀ ਆਈਲੈਂਡ ਮਾਲਦੀਵ ਭੱਜ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਣ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜਧਾਨੀ ਕੋਲੰਬੋ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਾਦਾਂ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਕਰਫਿਊ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਨਿਲ ਵਿਕਰਮਸਿੰਘੇ ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁਜ਼ਹਰਾਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਵਿਰੋਧ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਚੈਨਲ ਰੁਪਵਿਹਿਨੀ ਸਣੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕੋਲੰਬੋ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕੀ ਦੂਤਾਵਾਸ ਨੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਕੰਮਕਾਜ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਨਿਲ ਵਿਕਰਮਸਿੰਘੇ ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁਜ਼ਹਰਾਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਵੀ 13 ਜੁਲਾਈ, 2022 ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਲੰਬੋ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕੀ ਦੂਤਾਵਾਸ ਨੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਕੰਮਕਾਜ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦਰਅਸਲ, ਆਰਥਿਕ ਬਦਹਾਲੀ ਤੋਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ 9 ਜੁਲਾਈ, 2022 ਦੀ ਸਵੇਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਗੋਟਾਬਾਇਆ ਰਾਜਪਕਸੇ ਦੇ ਘਰ ਵੜ ਗਏ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਰ ਸ਼ਾਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਨੇਤਾ ਲਾਹਿਰ ਵੀਰਸੇਕਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਾਡਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੋਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਾਂਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ (ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜਪਕਸੇ) ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਹੁਦਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ।" ਸਿਆਸੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਕੀਲ ਭਵਾਨੀ ਫੌਸੇਕਾ ਨੇ ਰਾਇਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, "ਅਗਲੇ ਦੋ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਭਰੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਦਿਲਚਸਪ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਦੇਵੋਂ ਨੇਤਾ "ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਸਤੀਫ਼ਾ" ਦਿੰਦੇ ਹਨ।"

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੋਸ ਅਤੇ ਭਤਕੀ ਹਿੰਸਾ ਮਗਰੋਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਬੈਠਕ ਵਿੱਚ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਮਹਿੰਦਾ ਯਾਪਾ ਅਭੈਵਰਦਨਾ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੈਟਰੋਲ-ਡੀਜ਼ਲ, ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਕਈ ਵਸਤੂਆਂ ਅਸਾਮਾਨ ਛੂਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਅਬਾਦੀ ਮਹਿੰਗਾ 212 ਕਰੋੜ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਆਪਣੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਖਾਣੇ, ਗੈਸ, ਅਤੇ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ

ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਆਪਣੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਲਗਭਗ ਹਰ ਵਸਤੂ ਬਾਹਰੋਂ ਮੰਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਸਪਲਾਈ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮਹਿੰਗਾਈ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਲਈ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖੜਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਵੀ ਖ਼ਬਰਾਂ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਮੁਤਾਬਕ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਦਰ ਜਿੱਥੇ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਮਹਿੰਗਾ 5% ਸੀ। ਉਥੇ ਹੀ ਫਰਵਰੀ 2022 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਧ ਕੇ 18% ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 13% ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੈ। ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਵਿੱਚ ਆਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨੇ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਦਤਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਧਾਰਣ ਵਸਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੱਕੀ ਮਿਰਚ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਖ਼ੁਦਰਾ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ 190% ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਮੁਤਾਬਕ ਜਿੱਥੇ ਅਪ੍ਰੈਲ 2021 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਿੱਲੋ ਸੋਬ 55 ਰੁਪਏ ਦੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੁੱਗਣੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਨਾਰੀਅਲ ਦਾ ਤੇਲ ਜੋ ਕਿ 520 ਰੁਪਏ ਲੀਟਰ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਹੁਣ 820 ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਲੀਟਰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਖ਼ਬਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸ਼੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੂਪਰ

ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਸਾਲ ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ 15,340 ਸੈਲਾਨੀ ਰੂਸ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਆਏ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅੰਕੜਾ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਰੂਸ ਵੱਲੋਂ ਯੂਕਰੇਨ ਉੱਪਰ ਕੀਤੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੇ ਆਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੁਕਾਵਟ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਰੋਨਾ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੇ ਨੰਬਰ ਵਿੱਚ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਸੀ। ਕੋਰੋਨਾ ਦੀ ਮਾਰ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਜਿਵੇਂ ਗੋਢਿਆਂ ਭਾਰ ਹੀ ਆ ਗਿਆ।

ਕਣਕ, ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਉੱਪਰ ਵੀ ਜੰਗ ਦਾ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਵਪਾਰਕ ਸਮਤੋਲ ਦੇ ਵਿਗੜਨ ਸਦਕਾ ਸ਼੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਦਾ ਰੁਪਿਆ ਡਾਲਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਿਆ ਦੇਸ਼

ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਭਾਰੀ ਕਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਹਰੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਏਸ਼ੀਅਨ ਵਿਕਾਸ ਬੈਂਕ ਵਰਗੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੀਨ ਸ਼੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦਾ ਕਰਜ਼ ਇਸ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਭੰਡਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਾਤ ਕਾਰਨ ਇਹ ਆਏ ਦਿਨ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਰੇਆਮ ਧੱਕਾ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਿੰਧ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਸੋਲਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਨਾਬਾਲਗ ਹਿੰਦੂ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰ ਕੇ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਜਬਰੀ ਨਿਕਾਹ ਕਰਨਾ ਸਾਬਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਬਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਕਾਹ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਵਾਇਰਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੂਬਾ ਸਿੰਧ ਦੇ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਡਾਨ' ਨੇ ਇਸ ਕਾਂਡ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਅਹਿਮਦ ਕਸਬੇ ਤੋਂ ਕਰੀਨਾ ਨਾਂ ਦੀ ਨਾ-ਬਾਲਗ ਹਿੰਦੂ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰ-ਪਤੀ ਆਸਿਫ਼ ਅਲੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅੱਗੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲੜਕੀ ਦਾ ਬਹੁ-ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗ ਸਕਿਆ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਨਿਕਾਹ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਨਸ਼ਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਾਵਾ ਫੁੱਟ ਗਿਆ। ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਦੀ ਤਕਸੀਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਾਇਦ-ਆਜ਼ਮ ਕਰੇ ਜਾਂਦੇ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿਨਾਹ ਨੇ ਅਲਪ ਸੰਖਿਅਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਅਤੇ ਇੱਜ਼ਤ-ਆਬਰੂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਜਿਹੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਾਅਦੇ ਵਫ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੀਆਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸਹਿਮ ਦੇ ਸਾਏ ਹੇਠ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਏ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਧਾਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੀ

ਹਰਮਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਣਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਕ੍ਰਿਸਚੀਅਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਾਦੀਅਨ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਅੰਤਿਆਚਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਗਿਰਜਾ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਦੀਅਨ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਇਬਾਦਤਗਾਹਾਂ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬੀਤੇ ਸਾਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਵਸੇ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੀ ਬੇਟੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੜਕੇ ਨਾਲ ਜਬਰੀ ਨਿਕਾਹ ਵੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁੱਦਾ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਲ ਪੰਦਰਾਂ ਮਈ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਵਿੱਚ ਅੱਧਤ ਉਮਰ ਦੇ ਦੋ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਭੁੱਠ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਟੇਟ (ਖੁਰਾਸਾਨ) ਨਾਮ ਦੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ ਨੇ ਲਈ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਲਿਬਾਨ ਨੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਕਲਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

ਇਸ ਹੌਲਨਾਕ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਲਪ ਸੰਖਿਅਕਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਸਲੂਕ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਈਸਾਈਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਿਨ-ਬਦਿਨ ਘਟਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਵੀਜ਼ਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਅੱਤਵਾਦ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸੇ ਹੋਏ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਿਲ ਦਹਿਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੰਚ 'ਤੇ ਚੁੱਕੇ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਦੋ-ਟੁੱਕ ਕਰਨੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪੰਜਾਬ ਭਰ 'ਚ ਅਸ਼ਟਾਮ ਪੇਪਰਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਆਨਲਾਈਨ ਆਰੰਭ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ- ਸੂਬੇ ਭਰ ਵਿੱਚ ਅਸ਼ਟਾਮ ਪੇਪਰਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਆਨਲਾਈਨ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਗਜ਼ੀ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸੋ ਅੱਜ ਭਾਵ 1 ਅਗਸਤ ਤੋਂ 50 ਰੁਪਏ ਦੇ ਅਸ਼ਟਾਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੇ ਅਸ਼ਟਾਮ ਆਨਲਾਈਨ ਮਿਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਹੁਣ ਸੂਬੇ ਭਰ 'ਚ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸਟੈਂਪ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਹੋਣਗੇ। ਪੰਜਾਬ

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਲਿਆਉਣ ਤੇ ਮਾਲੀਏ ਨੂੰ ਲਗਦੇ ਖੇਰੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਹ ਅਹਿਮ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਹਰ ਕੀਮਤ ਦੇ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ ਨੂੰ ਈ-ਸਟੈਂਪ ਰਾਹੀਂ ਭਾਵ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਿੰਟਾਊਟ ਰਾਹੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸ਼ਟਾਮ ਫ਼ਰੋਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਅਸ਼ਟਾਮ ਫ਼ਰੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 19999 ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੇ ਈ-ਸਟੈਂਪ ਉੱਤੇ 2 ਫ਼ੀਸਦੀ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦਕਿ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ ਪੂਰੇ ਰੇਟ ਉੱਤੇ ਹੀ ਮਿਲਣਗੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਹੂਲਤ ਕੇਵਲ 20000 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦੇ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰਾਂ ਲਈ ਸੀ। ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਾਲਾਨਾ ਤਕਰੀਬਨ 35 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਬੱਚਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰਾਂ ਦੀ ਛਪਾਈ 'ਤੇ ਖਰਚ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਕਾਲਾ ਪਾਣੀ- ਜਿੱਥੇ ਕੈਦੀ ਖੁਦ ਮੌਤ ਮੰਗਦੇ ਸੀ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਕਹਾਣੀ ਯਾਦ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ 1857 'ਚ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਹਿਮਦ ਖ਼ਾਨ ਖਰਲ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ 'ਤੇ ਲਟਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕੁਝ ਨੂੰ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ 'ਕਾਲਾ ਪਾਣੀ' ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ 'ਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਲਈ 'ਕਾਲਾ ਪਾਣੀ' ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਹਾਵਰੇ 'ਚ ਲੰਮੀ ਦੂਰੀ ਦੇ ਲਈ 'ਕਾਲੇ ਕੋਸ' ਵਰਗੇ ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਮਾਨਤਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਰ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ 'ਪਵਿੱਤਰ ਗੰਗਾ' ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਜਾਤੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਵੱਖ ਜਾਂ ਕੱਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਰਥਾਂ 'ਚ ਕਾਲਾ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹਿੰਦ ਮਹਾਸਾਗਰ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਟਾਪੂਆਂ ਤੋਂ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦਿੰਦੀ ਸੀ।

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਟਾਪੂਆਂ ਦਾ ਦੀਪ ਸਮੂਹ 'ਅੰਡਮਾਨ ਅਤੇ ਨਿਕੋਬਾਰ'

ਕਲਕੱਤੇ (ਅਜੋਕਾ ਕੋਲਕਾਤਾ) ਤੋਂ 780 ਮੀਲ ਦੱਖਣ 'ਚ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਟਾਪੂਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ 'ਅੰਡਮਾਨ ਅਤੇ ਨਿਕੋਬਾਰ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਾ ਨਾਮ 'ਪੋਰਟ ਬਲੇਅਰ' ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਅਤੇ ਖੋਜਕਾਰ ਵਸੀਮ ਅਹਿਮਦ ਸਈਦ ਆਪਣੀ ਖੋਜ 'ਕਾਲਾ ਪਾਣੀ: 1857 ਦੇ ਗੁਮਨਾਮ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੈਨਾਨੀ' 'ਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇੱਥੇ ਆਪਣਾ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਬਸਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਸਤੀਆਂ (ਉਪਨਿਵੇਸ਼) ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਯਤਨ 1789 'ਚ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ 1857 ਦਾ ਹੰਗਾਮਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ

ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਰੱਤੀ ਜਿੰਨ੍ਹੀਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨੀਲਾ ਅਸਮਾਨ, ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕਬੀਲੇ।"

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇਸ ਖੋਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਡਮਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਦਾ 'ਬਲੀਦਾਨ' ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਿਰੰਗੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ, ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਅਮਲੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਟੈਂਟ/ ਤੰਬੂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਝੁੰਗੀ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਅਤੇ ਤਬੋਲੇ ਵਰਗੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਾਲ ਨਸੀਬ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਥੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮੁੱਢਲੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਵੀ ਘਾਟ ਸੀ।

ਨਰਕ ਵਰਗੇ ਹਾਲਾਤ

ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਸੀ ਕਿ ਮੀਂਹ ਦੌਰਾਨ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਦਾ ਹਾਲ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕੈਦੀਆਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਣਬੱਕ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨਾ, ਜੁਲਮ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਟੀਆ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ ਲਗਾਤਾਰ ਮੌਤ ਦੇ ਲਈ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਹਰ ਕੈਦੀ ਮੌਤ ਲਈ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਰਾਹ ਸਿਰਫ 'ਮੌਤ' ਹੀ ਸੀ।"

ਮਜ਼ਹਬੀ ਆਲਿਮ, ਗ਼ਾਲਿਬ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰ ਅੱਲਾਮਾ ਫਜ਼ਲ-ਏ-ਹੱਕ ਖ਼ੈਰਾਬਾਦੀ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਦੇ ਆਗੂ ਸਨ। ਲੇਖਕ ਸਾਕਿਬ ਸਲੀਮ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਜਾਮਾ ਮਸਜਿਦ ਤੋਂ 'ਜੋਹਾਦ' ਦਾ ਫ਼ਤਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਖ਼ੈਰਾਬਾਦੀ ਨੂੰ 4 ਮਾਰਚ 1859 ਨੂੰ ਕਤਲ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਅਤੇ ਵਿਦਰੋਹ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਹੇਠ ਬਤੌਰ ਸ਼ਾਹੀ ਕੈਦੀ ਵੱਜੋਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਲਈ ਕਾਲਾ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਸਨ ਅੰਡਮਾਨ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ

ਗੋਦ 'ਚ ਲੈ ਜਾਣ-ਗੀਆਂ।" ਖ਼ੈਰਾਬਾਦੀ ਨੇ ਅੰਡਮਾਨ 'ਚ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲਏ ਅਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਦਫ਼ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਔਰਤ ਕੈਦੀ ਅਤੇ ਵਿਆਹ

ਜਾਫ਼ਰ ਬਾਨੇਸਰੀ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਬਾਨੇਸਰ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਜ਼ਾ-ਏ-ਮੌਤ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਕਾਲਾ ਪਾਣੀ ਅਲਮਾਰੂਫ਼ ਤਵਾਰੀਖ਼ ਅਜ-ਇਬ' 'ਚ 11 ਜਨਵਰੀ, 1886 ਨੂੰ ਅੰਡਮਾਨ ਟਾਪੂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਵ੍ਰਿਸ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ- 'ਦੂਰੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕਾਲੇ ਪੱਥਰ ਇੰਝ ਜਾਪਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਮੱਝਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਪਾਣੀ 'ਚ ਤੈਰ ਰਹੇ ਹੋਣ'।

ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੈਦੀ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਸਾਫ਼ ਸਫਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਹੀ ਉਹ ਨਵੇਂ ਰੁੱਖ ਵੀ ਲਗਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਔਰਤ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਥੇ ਭੇਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਬੀਬ ਮੰਜ਼ਰ ਅਤੇ ਅਸ਼ਫਾਕ ਅਲੀ ਦੀ ਖੋਜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਢਲੇ ਦੌਰ 'ਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਨੂੰ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਉਪਾਅ ਸਮਝਦੀ ਸੀ। ਮਦਰਾਸ, ਬੰਗਾਲ, ਬੰਬਈ (ਮੁਬਈ), ਉਤਰ ਪੱਛਮੀ ਸੂਬੇ, ਅਵਧ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਆਦਿ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਡਮਾਨ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੁਝ ਸਾਲ

ਡਾਕਟਰ ਵਾਕਰ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। 'ਤਾਰੀਖ਼-ਏ-ਅੰਡਮਾਨ ਜੇਲ੍ਹ' 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰਚ 1868 'ਚ 238 ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਉੱਥੋਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਉਹ ਸਾਰੇ ਫੜੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਤਾਂ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ ਹੀ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਵਾਕਰ ਨੇ 87 ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਕਲਕੱਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਕੌਂਸਲਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੇ ਪੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਅਫਸੋਸ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ, "ਮੈਂ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।" ਪਰ ਵਾਕਰ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਕਦਮੇ ਤੋਂ ਬਚ ਗਏ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕੈਦੀ ਮੁੜ ਉੱਥੋਂ ਭੱਜਣ ਅਤੇ 'ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ' ਦੇ ਯੋਗ ਨਾ ਹੋਣ।

ਫਿਰ ਵੀ 26 ਮਾਰਚ, 1872 ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਮਹਿਤਾਬ ਅਤੇ ਚੇਤਨ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਖਾੜੀ 'ਚ 750 ਮੀਲ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ

ਜਾਨਾਂ ਫਾਂਸੀ, ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।"

"ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਬਸਤੀ ਜਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਕਾਲੋਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ ਤਾਂ ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਲੋਕ ਮੁੜ ਬਗ਼ਾਵਤੀ ਰੁਖ਼ ਨਾ ਅਪਣਾ ਲੈਣ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਅੰਡਮਾਨ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਹੀ ਗਈ।" ਇਹ ਟਾਪੂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚਿੱਕੜ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਮੱਛਾਂ, ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸੱਪਾਂ, ਬਿੱਛੂਆਂ ਅਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਕੀੜੇ ਮੌਕੇੜਿਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਸੀ।

1858 'ਚ ਕੈਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾ ਜੱਥਾ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ

ਮਿਲਟਰੀ ਡਾਕਟਰ ਅਤੇ ਆਗਰਾ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਵਾਰਡਨ ਜੇ ਪੀ ਵਾਕਰ ਅਤੇ ਜੇਲਰ ਡੇਵਿਡ ਬੇਰੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ 'ਬਾਗੀਆਂ' ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜੱਥਾ 10 ਮਾਰਚ, 1858 ਨੂੰ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜੰਗੀ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ। ਖਰਲ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸੇ ਜੰਗੀ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਕਰਾਰੀ ਤੋਂ 733 ਕੈਦੀ ਲਿਆਏ ਗਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਬਾਦਸਤੂਰ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ।

ਸਈਦ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, " ਕਾਲਾ ਪਾਣੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਜੇਲ੍ਹ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਅਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ ਜਾਂ ਬਾਉਂਡਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸੀ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਵਰਾਂਡੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸੀ ਉਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪਾਣੀ। ਕੈਦੀ ਕੈਦ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਸਨ, ਪਰ ਉਥੋਂ ਭੱਜਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਸਤੇ ਬੰਦ ਸਨ ਅਤੇ ਹਵਾਵਾਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀਆਂ ਸਨ।

"ਜਦੋਂ ਕੈਦੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜੱਥਾ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਲਈ ਸਿਰਫ ਪੱਥਰੀਲੀ ਅਤੇ ਬੇਜਾਨ ਜ਼ਮੀਨ, ਸੰਘਣੇ ਅਤੇ ਗਗਨਚੁੰਭੀ ਰੁੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਜੰਗਲ ਸਨ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ

ਖ਼ੈਰਾਬਾਦੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਅਸੁਰਤਲਹਿੰਦੀਆ' 'ਚ ਕੈਦ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਹੇਠਾਂ ਕੁਝ ਵਾਕਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 'ਹਰ ਕੋਠੜੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕੱਚੀ ਛੱਤ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਦੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਹਵਾ ਬਦਬੂਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਸੀ। ਬਿਮਾਰੀਆਂ, ਲਗਾਤਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਖ਼ੁਰਕ ਅਤੇ ਖਾਜ਼ ਵਰਗਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚਮੜੀ ਦਾ ਰੋਗ, ਜਿਸ 'ਚ ਚਮੜੀ ਫੱਟਣ ਅਤੇ ਉਤਰਨ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਆਮ ਸੀ। ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਇਲਾਜ, ਸਿਹਤ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਦੋਬਸਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਸੀਬਤ ਇੱਥੋਂ ਦੀਆਂ ਦਰਦਨਾਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕੈਦੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲੱਤ ਫੜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘਸੀਟਦਾ ਅਤੇ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾਏ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੇਤ ਦੇ ਵੇਰ 'ਚ ਦੱਬ ਦਿੰਦਾ। ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਕਬਰ ਪੁੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਦਾ ਨਮਾਜ਼-ਏ-ਜਨਾਜ਼ਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।" ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲ 'ਚ ਜੰਜੀਰਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਸ, ਹੁਲਾਕ ਅਤੇ ਚੈਬਮ ਟਾਪੂਆਂ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਬੇਅਬਾਦ ਟਾਪੂ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਕੰਮ ਖ਼ੈਰਾਬਾਦੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਜਿੱਮੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਅਬਾਦ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਜੰਜੀਰਾਂ 'ਚ ਜਕੜ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਖ਼ੈਰਾਬਾਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, " ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੰਜੀਰਾਂ 'ਚ ਜਕੜੇ ਅਤੇ ਘਸੀਟਦੇ ਹੋਏ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਗੰਦਾ ਅਤੇ ਕਠੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜੁਲਮ 'ਤੇ ਜੁਲਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭੁੱਖੇ ਪਿਆਸੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਰੱਤਾ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਤਰਸ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਵੇਰ-ਸ਼ਾਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਾ ਸਰੀਰ ਹੀ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਦੀ ਤੁਰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਲਾਸ਼ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਰੂਹ ਕੰਬ-ਉਣ ਵਾਲਾ ਦਰਦ ਅਤੇ ਤਕਲੀਫ ਵੱਧਦੀ ਹੀ ਜਾਂ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਫੁੰਸੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ

ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਗੁਜ਼ਾਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ।

ਪੋਰਟ ਬਲੇਅਰ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਪੋਰਟ ਬਲੇਅਰ 'ਚ ਔਰਤ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਔਰਤ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਔਰਤ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਨਾ ਹੀ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਾਰੀ ਰਹਿ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਤਾਈ, ਬੁਣਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਚਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।"

ਸਵੈ-ਸਹਾਇਤਾ ਵਾਲੇ ਕੈਦੀ ਜੇਕਰ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਦਿਨ ਔਰਤ ਕੈਦੀਆਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਚੁਣਦੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਵੀ ਵਿਆਹ ਲਈ ਰਜ਼ਾਮੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਸਾਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੰਦਾ। ਆਪਣਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਖੁਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਜੱਥੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਸਹਾਇਤਾ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡ 'ਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਔਰਤ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਡਮਾਨ ਭੇਜਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਚੱਲ ਸਕਿਆ ਸੀ। 1897 'ਚ 2447 ਸਵੈ-ਸਹਾਇਤਾ 'ਚ 363 ਔਰਤਾਂ ਸਨ। ਔਰਤਾਂ 'ਚ ਬਿਮਾਰੀ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਦਰ ਵੀ ਵੱਧ ਸੀ। ਬਾਨੇਸਰੀ ਨੇ ਜਿਸ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਆਹ ਦੇ ਮਾਂ ਬਣਨ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇ ਜ਼ੁਰਮ 'ਚ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਾਨੇਸਰੀ 17 ਸਾਲ 10 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਅੰਡਮਾਨ ਤੋਂ 9 ਨਵੰਬਰ, 1883 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ ਸਨ। 1872 'ਚ ਪੋਰਟ ਬਲੇਅਰ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਗਏ ਵਾਇਸ ਰਾਏ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਲਾਰਡ ਮੇਓ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੈਦੀ ਵੱਲੋਂ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਾਨੇਸਰੀ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਾਨਪੁਰ ਦੀ ਫ਼ਾਉਣੀ 'ਚ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੇ ਕੈਦੀ ਨਾਰਾਇਣ ਪਹਿਲੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੱਜਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ

ਬਣਾਈਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਤਬਾਹ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਮਛੇਰੇ ਹਨ। ਆਖਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੰਡਨ 'ਚ ਸਟੇਜਰਸ ਹੋਮ ਫਾਰ ਏਸ਼ੀਆਟਿਕਸ 'ਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਖਿਲਾਇਆ-ਪਿਆਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬਿਸਤਰਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੌਂ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਮਾਲਕ ਕਰਨਲ ਹਿਊਜ਼ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਫਿਰ ਇੱਕ ਸਵੇਰ ਜਦੋਂ ਮਹਿਤਾਬ ਅਤੇ ਚੇਤਨ ਉੱਠੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੰਜੀਰਾਂ 'ਚ ਜਕੜਿਆ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜਹਾਜ਼ 'ਚ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਡਮਾਨ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਵੱਧਦੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਲੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਜੇਲ੍ਹ ਬਣਾਉਣੀ ਪਈ

ਅਗਸਤ 1889 'ਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰਾਜ 'ਚ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਚਾਰਲਸ ਜੇਮਜ਼ ਲਾਇਲ ਨੂੰ ਪੋਰਟ ਬਲੇਅਰ 'ਚ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਹੀ ਆਬਾਦੀ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਉਹੀ ਲਾਇਲ ਹਨ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ 1890 'ਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਲਾਇਲਪੁਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ 1979 'ਚ ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲ ਕੇ ਫੈਸਲਾਬਾਦ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਲਾਇਲ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਸਰਜਨ ਏਐਸ ਲੈਬਰਿਜ਼ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਅੰਡਮਾਨ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਭੇਜਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਕਾਮ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਕੈਦ ਰਹਿਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇੱਥੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਲਾਇਲ ਅਤੇ ਲੈਬਰਿਜ਼ ਨੇ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ 'ਚ ਇੱਕ ਦੰਡ-ਸੈਸ਼ਨ ਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਉਥੇ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ)

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 18 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ 1805 ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ- ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਦਾਅਵਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਤੋਮਰ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਸੁਰੇਸ਼ ਨਾਰਾਇਣ ਧਨੋਰਕਰ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 18 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ 1805 ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕ੍ਰਾਈਮ ਰਿਕਾਰਡ ਬਿਊਰੋ (ਐਨ ਸੀ ਆਈ) ਦੇ ਸਾਲ 2000 ਤੋਂ 2018 ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੁਧਿਆਣਾ (ਪੀ ਏ ਯੂ) ਦੀ

ਸਟੱਡੀ ਮੁਤਾਬਕ 9291 ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਧਨੋਰਕਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (ਪੀ ਏ ਯੂ), ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਮੁਤਾਬਕ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਮਾਨਸੂਨ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਮੁਤਾਬਕ 2000 ਤੋਂ 2018 ਦਰਮਿਆਨ 9,291 ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਤੋਮਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਐਨ ਸੀ ਆਰ ਬੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ 2000-2018 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 1,805 ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਐਨ ਸੀ ਆਈ ਬੀ ਸਿਰਫ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗ-ਅਧਾਰਤ ਅੰਕੜੇ

ਰੱਖਦਾ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਐਮ ਪੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਕੁਲ ਮੌਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਧ ਹੈ। ਕੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਮਰਨ ਵਾਲੇ 5 ਫ਼ੀਸਦੀ 35 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਨ? ਕੀ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨ ਵਰਗ ਦੀ ਮਾਤੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਪਲਾਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਵੇਰਵੇ ਲਵੇਗੀ। ਪੀ ਏ ਯੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਐਨ ਲਈ ਸੰਗਰੂਰ, ਬਠਿੰਡਾ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਮਾਨਸਾ, ਮੋਗਾ ਅਤੇ ਬਰਨਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਡਾ ਐਚ ਐਸ ਕਿੰਗਰਾ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 77 ਫ਼ੀਸਦੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕੋਲ ਪੰਜ ਏਕੜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ।

ਕਾਲਾ ਖਾਲੀ- ਜਿੱਥੇ ਕੈਦੀ ਖੁਦ ਮੌਤ ਸੰਗਠੇ ਸੀ

(ਸਵਾ 15 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਐਲੀਅਸਨ ਬਾਸਫੋਰਡ ਅਤੇ ਕੈਰੋਲੀਨ ਸਟੇਜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵੱਜੋਂ ਹੀ ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਦੂਰ ਦਰਾਡੇ ਦੇ ਦੰਡ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਜਲਾਵਤਨ ਅਤੇ ਇਕੱਤਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵੱਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ 1896 ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 'ਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇੰਟਰ ਬਰਮਾ ਤੋਂ ਆਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਵੇਖੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਇਸ 'ਚ ਕੈਦ ਹੋਣਾ ਸੀ।

ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ 1906 'ਚ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਸਿਰੇ ਚਾੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਣੇ ਇੱਕ ਟਾਵਰ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਕੈਦੀਆਂ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਤੇਰਾਂ ਫੁੱਟ ਲੰਮੇ ਅਤੇ ਸੱਤ ਫੁੱਟ ਚੌੜੇ ਸੱਤ ਕਮਰਿਆਂ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ 'ਚ ਰੋਸ਼ਨਦਾਨ ਲਈ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥਾਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਚੋਂ ਹਵਾ ਵੀ ਆਰ-ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਮਲ ਤਿਆਗਣ ਲਈ ਸਵੇਰ, ਦੁਪਹਿਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਡੰਡੇ ਖਾਣੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਫਾਂਸੀ ਘਰ ਵੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹੁਣ ਟਿਕਾਣੇ ਲਗਾ ਸਕਣ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਇੱਥੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਰਹੇ

ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਕੋਠੜੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੰਦੇ ਮਾਰ ਕੇ ਚਾਬੀਆਂ ਅੰਦਰ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਜਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਕੈਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰੇਕ ਕੋਠੜੀ 'ਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੀ ਮੰਜਾ, ਇੱਕ ਸਿਲਵਰ ਦੀ ਪਲੇਟ, ਦੋ ਭਾਂਡੇ- ਇੱਕ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਲਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਲ ਤਿਆਗਣ ਸਮੇਂ ਲਈ ਭਾਂਡਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੰਬਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਰਤਨ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਲ ਤਿਆਗਣ ਲਈ ਕੋਠੜੀ ਦੇ ਇੱਕ ਕੋਨੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਹੀ ਗੰਦਗੀ ਨੇੜੇ ਲੇਟਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਕੈਦ-ਏ-ਤਨਹਾਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਹਕੂਮਤ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ 'ਚ ਫਜ਼ਲ-ਏ-ਹੱਕ ਖੈਰਾਬਾਦੀ, ਯੋਗੇਂਦਰ ਸ਼ੁਕਲਾ, ਬਟਕੇਸ਼ਵਰ ਦੱਤ, ਬਾਬਾ ਰਾਓ ਸਾਵਰਕਰ, ਵਿਨਾਇਕ ਦਾਮੋਦਰ-ਵੀਰ-ਸਾਵਰਕਰ। ਸ਼ਚਿੰਦਰ ਨਾਥ ਸਾਨਿਆਲ, ਹਰੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੋਨਾਰ, ਭਾਈ ਪਰਮਾਨੰਦ, ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ, ਸੁਬੋਧ ਰਾਓ, ਤਿਰਲੋਕੀ ਨਾਥ ਚੱਕਰਵਰਤੀ, ਮਹਿਮੂਦ ਹਸਨ ਦੇਵਬੰਦੀ, ਹੁਸੈਨ ਅਹਿਮਦ ਮਦਨੀ ਅਤੇ ਜਾਫਰ ਬਾਨੇਸਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ।

ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ

1911-1921 ਦੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਕੈਦ ਦਾਮੋਦਰ ਸਾਵਰਕਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਿਆਨਕ ਹਾਲਤਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੱਟੜ ਜੇਲ੍ਹਰ ਡੇਵਿਡ ਬੇਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਪੋਰਟ ਬਲੇਅਰ ਦਾ ਰੱਬ' ਦੱਸਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਵਰਕਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਵੀ ਇਸੇ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਕੈਦ ਹਨ।

ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਦ ਗਾਰਡੀਅਨ' ਵੱਲੋਂ 2021 'ਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਖੋਜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ' ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰਾਜ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਗ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ 'ਪ੍ਰਯੋਗ' ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਦੂਰ ਦਰਾਡੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਟਾਪੂ 'ਤੇ

ਭੇਜਿਆ, ਜਿਸ 'ਚ ਤਸੱਦਦ, ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ, ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਮੌਤ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟਰਾਇਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਚ ਕਈ ਲੋਕ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਦੀ ਜਾਨ ਤੱਕ ਚਲੀ ਗਈ।

ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੇ ਲਈ ਕੈਥੀ ਸਕਾਟ ਅਤੇ ਐਡਰੀਅਨ ਲੇਵੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਖੰਗਾਲਿਆ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੋਂ ਲਿਆਏ ਗਏ ਕੈਦੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੁਰਮਾਂ 'ਚ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਭੁਗਤਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਿਆਨਕ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। 1909 ਅਤੇ 1931 ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ, ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹਰ ਡੇਵਿਡ ਬੇਰੀ ਨੂੰ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ 'ਚ ਮਾਹਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਡੇਵਿਡ ਬੇਰੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸਮਤ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤਸੀਹੇ ਅਤੇ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਔਤਿਆਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ 'ਚ ਚੱਕੀ ਚਲਾਉਣਾ, ਤੇਲ ਕੱਢਣਾ, ਪੱਥਰ ਤੋੜਨਾ, ਲੱਕੜੀ ਕੱਟਣਾ, ਹਫ਼ਤਾ ਭਰ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਅਤੇ ਜੰਜੀਰਾਂ 'ਚ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿਣਾ, ਇੱਕਲੇ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਦਿਨ ਤੱਕ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿਣਾ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।

ਤੇਲ ਕੱਢਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਦਰਦਨਾਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਹ ਲੈਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜੀਭ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਦਿਮਾਗ ਸੁੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੱਥ 'ਚ ਛਾਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਲੇਖਕ ਰੋਬਿਨ ਵਿਲਸਨ ਨੇ ਇੱਕ ਬੰਗਾਲੀ ਕੈਦੀ ਸੁਸ਼ੀਲ ਦਾਸਗੁਪਤਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਸੁਸ਼ੀਲ 26 ਸਾਲ ਦੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰਾਜ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 17 ਅਗਸਤ, 1932 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਡੇਮਾਨ ਟਾਪੂ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਦਾਸਗੁਪਤਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੜਕਦੀ ਯੁੱਧ 'ਚ ਛੇ ਘੰਟੇ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਹੀ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਰੋਸ਼ੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦਿਨ ਭਰ ਦਾ ਕੋਟਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾਰੀਅਲ ਕੁੱਟਦੇ-ਕੁੱਟਦੇ ਥੱਕ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਲਾ ਸੁੱਕ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਸਤੀ ਵਿਖਾਉਣ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਲ ਤਿਆਗਣ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਵੀ ਸਖ਼ਤੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਮਲ ਤਿਆਗਣ ਲਈ ਗਾਰਡ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਈ ਘੰਟਿਆਂ-ਬੱਧੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਕੈਦੀਆਂ ਤੋਂ ਗੁਲਾਮਾਂ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਤਾਂ ਪਾਗਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕੈਦੀ ਇੰਦੂ ਭੁਸ਼ਣ ਰਾਏ ਨੇ ਤੇਲ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਦੀ ਅਣਖੋਂਕ ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਫਟੇ ਹੋਏ ਕੁੜਤੇ ਨਾਲ ਫਾਹਾ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਕੈਦੀ ਤੇਲ ਦੇ ਕੋਹਲੂਆਂ ਜਿੰਦਾ ਨਰਕ 'ਚ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਰੁਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਉੱਥੇ ਹੀ ਬੋਰੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਫ਼ਸਰ ਰਾਸ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪਾਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਦੀਆਂ ਦੂਜੀਆਂ ਹੋਰ ਇਮਾਰਤਾਂ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਟੈਨਿਸ ਕੋਰਟ, ਇੱਕ ਸਵਿਮਿੰਗ ਪੁਲ ਅਤੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਕਲੱਬ ਹਾਊਸ ਸੀ। ਕੈਦੀ ਉਲਾਹਸਕਰ ਦੱਤ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਪਾਗਲ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 14 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਟਾਪੂ ਦੇ ਇੱਕ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਪਾਗਲਖਾਨੇ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੱਤ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਵਾਇਸਰਾਏ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਠ ਹੋਰ ਚਿੱਠੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਖਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਡੇਮਾਨ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਮਿਲੀ, ਜਿਸ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ' ਮਰੀਜ਼ ਦਾ ਪਾਗਲਪਨ ਮਲੇਰੀਆ ਦੀ ਲਾਗ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੁਣ ਠੀਕ ਹੈ।'

ਕੈਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬਗ਼ਾਵਤ ਤਸੀਹਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਦਿਆ

ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ 1930 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਕੁਝ ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਸਖ਼ਤ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧ 'ਚ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮਈ 1933 'ਚ ਕੈਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ। ਕੈਥੀ ਸਕਾਟ ਕਲਾਰਕ ਅਤੇ ਐਡਰੀਅਨ ਲੇਵੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਗਵਰਨਰਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਵੇਖੀ।

ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਸੂਰੱਖਿਆ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ 'ਚ, ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਛੋਟ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹੱਥ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਸ਼ੀਨੀ ਤਰੀਕਾ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਵੇ।

33 ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਲਾਜ ਦੇ ਵਿਰੋਧ 'ਚ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਇੰਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜਿਸ਼ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹਿਰਾਏ ਗਏ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਥੀ ਮਹਾਵੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ ਐਕਟ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸਜ਼ਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੋਹਨ ਰਾਕੇਸ਼, ਕਿਸ਼ੋਰ ਨਾਮਾਦਾਸ ਅਤੇ ਮੋਹਿਤ ਮੋਇਤਰਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਆਰ ਵੀ ਆਰ ਮੂਰਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਖਾਣਾ ਖਿਲਾਉਣ ਕਰਕੇ ਹੋਈ ਸੀ। ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਖਾਣਾ ਖਿਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੇਫੜਿਆਂ 'ਚ ਦੁੱਧ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵੱਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਮੋਨੀਆ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਟਾਪੂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ 'ਚ ਡੋਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅੰਡੇਮਾਨ ਦੇ ਟਾਪੂਆਂ 'ਤੇ ਜਪਾਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ

1941 'ਚ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਭੂਚਾਲ ਆਇਆ, ਸੁਨਾਮੀ ਵੀ ਆਈ ਹੋਵੇਗੀ, ਪਰ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਕੋਈ ਅੰਕੜੇ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜਪਾਨ ਨੇ ਮਾਰਚ 1942 'ਚ ਅੰਡੇਮਾਨ ਦੇ ਟਾਪੂਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਸੱਕੀ ਭਾਰਤੀ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਨ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ 'ਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਵਸੀਮ ਅਹਿਮਦ ਸਇਦ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ 30 ਜਨਵਰੀ, 1944 ਨੂੰ ਜਪਾਨੀਆਂ ਨੇ ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ 44 ਸਥਾਨਕ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਰੱਕਾਂ 'ਚ ਲੱਦ ਕੇ ਹੰਫਰੀਗੰਜ ਲੈ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਟੋਆ ਪੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਲਈ ਜਾਸੂਸੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸ਼ੱਕ 'ਚ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਭੁੰਨ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਟੋਏ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਪਰੋਂ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਕੇ ਟੋਆ ਪੂਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਜਪਾਨੀਆਂ ਨੇ ਬੁੱਢੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕੈਦੀਆਂ ਤੋਂ ਨਜ਼ਾਤ ਪਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਡੇਵਿਡ ਮਿਲਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 13 ਅਗਸਤ, 1945 ਨੂੰ 300 ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ 'ਤੇ ਲੱਦ ਕੇ ਬੇਅਬਾਦ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਕਈ ਸੌ ਗਜ਼ ਦੂਰ ਸਨ ਤਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਤਿਹਾਈ ਭੁੱਖ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜੋ ਲੋਕ ਕੰਢੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵੀ ਸਕੇ ਉਹ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਮਰ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਹਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਛੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ 11 ਕੈਦੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸਨ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ 800 ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬੇਅਬਾਦ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਫੌਜੀ ਦਸਤਾ ਸਾਰੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਦਫਨਾਉਣ ਲਈ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਅਕਤੂਬਰ 1945 'ਚ ਜਪਾਨੀਆਂ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਫੌਜ ਅੱਗੇ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਇਹ ਟਾਪੂ ਮੁੜ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੰਟਰੋਲ ਹੇਠ ਆ ਗਏ। ਇਸ ਵਾਰ ਪੀੜ੍ਹਤਾਂ 'ਚ ਜਪਾਨੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੇ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਜਪਾਨ ਵੱਲੋਂ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟਣ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ 7 ਅਕਤੂਬਰ, 1945 ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਇਸ ਬਸਤੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਲ 1860 ਤੋਂ ਲਗਭਗ 80 ਹਜ਼ਾਰ ਭਾਰਤੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਵੱਜੋਂ ਅੰਡੇਮਾਨ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਗਿਣਤੀ ਬੰਗਾਲ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੋਂ ਸੀ। ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਅਤੇ ਫਿਰਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਸਾਲ 1957 'ਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਸ ਮੌਕੇ ਸ਼ਾਇਰ ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 'ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ 'ਚ ਕਤਲੇਆਮ 'ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਸਹੀ ਪਰ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਤਸੀਹਿਆਂ ਲਈ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਜ਼ਰੂਰ ਮੰਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।'

R.PAL SINGH TAX PROFESSIONAL

ENROLLED AGENT

BOOKKEEPING ACCOUNTS PAYROLLS

TAX-INDIVIDUAL FAMILY, BUSINESS, TRUCKING, BOOKKEEPING ACCOUNTS, PAYROLLS & INCORPORATION, INSURANCE LIFE

Only-Agent. NOTARY, REAL ESTATE (SVA), EXPECTING REFUND : GET MONEY BACK FAST!

E.A.

Open 7 Days
Weekends/Evenings
(Year Round Service)
Resonable Rates
Call for Appointment

CALL: R. PAL. SINGH EA- 510-750-3464

EA 00097224, CRTP A44237 Realtor#148514,

Insurance Life- Only Agent #0G76896

39159 Paseo Padre Pkwy # 103, Fremont, CA 94538

Email:singhrpal@sbeglobal.net Singhtax.com

ਕਾਲਿਆਂਵਾਲਾ ਖੂਹ ਕਾਂਡ ਸਬੰਧੀ ਵੱਡੇ ਖੁਲਾਸੇ, 482 ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ

ਅਜਨਾਲਾ-165 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ 1857 'ਚ ਜਾਬਰ ਗੋਰੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ 282 ਪਰਵਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਅਜਨਾਲਾ ਤਹਿਸੀਲ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨ ਸਨ, ਜੋ ਉੜੀਸਾ, ਬਿਹਾਰ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੋਪ ਦੇ ਗੋਲਿਆਂ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਗੁੱਠੇ ਤੇ ਸੂਰ ਦੀ ਚਰਬੀ ਲਾਉਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹੋ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਨਾਲਾ 'ਚ 282 ਜਵਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਅਸਲ 'ਚ ਇਸ ਸਾਕੇ ਦੌਰਾਨ 482 ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਏਡੀਸੀ ਪ੍ਰਵੀਨ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ 282 ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ

ਅਜਿਹੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਕੇ ਗੋਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਤੂਫ਼ਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਵਾਈ ਕੁ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ 30 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਟੁਕੜੀ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬੁਲੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਕਮਾਂਡਿੰਗ ਅਫ਼ਸਰ ਉਥੇ ਮੌਕਾ ਵੇਖਣ ਲਈ ਆਇਆ। ਤਦ 26ਵੀਂ ਨੇਟਿਵ ਇਨਫੈਂਟਰੀ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿਪਾਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਮੇਜਰ ਸਪੈਸਰ ਨਾਂਅ ਦੇ ਉਸ ਅਫ਼ਸਰ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦ ਗੋਰੇ ਜਵਾਨ ਗਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਬਾਏਂ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇੰਝ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਗ਼ੀ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰੈਜ਼ੀਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਬੈਰਕਾਂ 'ਚੋਂ ਰਵਾਨਗੀ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁੱਲ ਗੋਰੇ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ। ਫਿਰ ਬਾਗ਼ੀ ਫੌਜੀਆਂ

ਨੂੰ ਖ਼ਤਰੇ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੱਕ ਚੜ੍ਹੇ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪਈ ਸੀ। ਦਿਲ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਮੁਹਾਲੀ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰਹੇ ਪ੍ਰਵੀਨ ਕੁਮਾਰ ਆਈਏਐਸ (ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ) ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਜਨਾਲਾ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ 282 ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਾਹਪੁਰ 'ਚ 150 ਹੋਰ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪਾਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਿਰਫ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਉਦੋਂ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਫ਼ੈਡਰਿਕ ਕੂਪਰ ਵੱਲੋਂ 1858 'ਚ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ 'ਦਿ ਕ੍ਰਾਈਸਿਸ ਇਨ ਦਿ ਪੰਜਾਬ' ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਕਤਲੇਆਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਕੀ ਦੇ 282 ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਂਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਦਾ 'ਕਾਲਾ ਅਧਿਆਇ' ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਤਦ ਗਿਲਪਿਨ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਰੋਹ 'ਚ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਫ਼ੈਡਰਿਕ ਕੂਪਰ ਨੇ ਇਹ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਤੇ ਅਸੰਭਿਅਕ ਕਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਦਨ ਨੂੰ ਕੂਪਰ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ 48 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ 482 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੂਪਰ ਨੂੰ ਤਦ ਸਦਨ 'ਚ 'ਆਦਮਖੋਰ' ਤੱਕ ਆਖਿਆ ਸੀ।

ਗਿਲਪਿਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਐਂਮਪੀ ਜਨਰਲ ਥਾਂਪਸਨ ਨੇ ਵੀ ਸੰਸਦੀ ਬਹਿਸ ਦੌਰਾਨ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਡੀਸੀ ਕੂਪਰ ਨੇ ਅਜਨਾਲਾ 'ਚ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਕਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਹੁਣ ਨਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੰਝ ਹੀ ਐਂਮਪੀ ਲਾਰਡ

ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਕੇ ਅਜਨਾਲਾ ਦੇ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਈ ਜਣੇ ਅਧ-ਮੋਏ ਸਹਿਕਦੇ ਵੀ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਬਾਅਦ 'ਚ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਨਿੱਕਲੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਅੰਤਿਮ ਸਸਕਾਰ ਤੇ ਹੋਰ ਅੰਤਿਮ ਕਿਰਿਆ ਰਸਮਾਂ ਵੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ ਉਹ ਸੰਪੰਨ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ ਕਿਉਂਕਿ ਤਦ ਤਾਂ ਜ਼ਾਲਮ ਗੋਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਇੱਕ ਯਾਦਗਾਰ ਉਸਾਰੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ 282 ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਨਾਂਅ ਖੁਦੇ ਜਾਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲੀ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਤਰੀਕੇ ਸਲਾਮੀ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਮੰਗਲ ਪਾਂਡੇ ਨੇ 1857 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜੰਗ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਅਸਰ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਵੀ ਸੁਭਾਵਕ ਰੂਪ 'ਚ ਪਿਆ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਫੌਜ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੇ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਫ਼ਿਰਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਕਦੇ ਵੀ ਇਹ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ? ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਹੱਥਗੋਲੇ ਤੇ ਹੋਰ ਅਸਲੇ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪਿੱਠ ਉਸ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਕੱਢਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ 'ਤੇ ਗੁੱਠੇ ਤੇ ਸੂਰ ਦੀ ਚਰਬੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਬਗ਼ਾਵਤੀ ਰੌਅ ਵੇਖ ਕੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਤਾਇਨਾਤ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਵਾਨਾਂ 'ਤੇ ਚੌਕਸ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬ੍ਰਿ-ਗੇਡੀਅਰ ਸਟੁਅਰਟ ਕਾਰਬੈਂਟ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। 13 ਮਈ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਜੋਂ ਲਾਹੌਰ ਲਾਗਲੀ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਫ਼ਾਉਣੀ 'ਚ ਮੌਜੂਦ 26ਵੀਂ ਨੇਟਿਵ ਇਨਫੈਂਟਰੀ ਤੋਂ ਹਥਿਆਰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਕਿਤੇ ਗੜਬੜੀ ਨਾ ਫੈਲਾ ਸਕਣ।

ਦੀ ਉਹ ਧਾੜ ਉਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਖੱਬੇ ਕੰਢੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੋ ਤੁਰੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਵਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਧੂੜ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਝੱਖੜ ਝੁੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਪਰੋਂ ਹਨੇਰੇ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗ ਸਕਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬਾਗ਼ੀ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਤਦ ਇਹੋ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਨੂੰ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਕਈ ਛਾ-ਪਾਮਾਰ ਟੀਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ।

30 ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਫ਼ੈਡਰਿਕ ਕੂਪਰ ਨੂੰ ਖੁਫ਼ੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਕਿ ਬਾਗ਼ੀ ਫੌਜੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਜਾ ਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਰੈਜ਼ੀਮੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਲਾਗਿਓਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਦ ਤੁਰੰਤ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਇੱਕ ਟੀਮ ਸਮੇਤ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਟੋਲੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ 26 ਮੀਲ ਦੂਰ ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਘਾਟ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਗ਼ੀ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਦੇ ਕੁਝ ਲੰਮੇ-ਚੌੜੇ ਤੇ ਹੱਟੇ-ਕੱਟੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ।

ਉਧਰ ਬਾਗ਼ੀ ਫੌਜੀ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 40 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਵਾਟ ਤਹਿ ਕਰਦਿਆਂ ਤੇ ਝੁੱਲਦੇ ਝੱਖੜ ਤੇ ਮੀਂਹ 'ਚ ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਪੁੱਜੇ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਧਿ-ਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ। 30 ਜੁਲਾਈ, 1857 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮੀਂ 4:00 ਵਜੇ ਉਥੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖੂਨ-ਖ਼ਰਾਬਾ ਹੋਇਆ। ਉਥੇ 150 ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਭੁੰਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਂਦੇ-ਚਲਾਉਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਦਰਿਆ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦਰਅਸਲ, ਤਦ ਤੱਕ ਫੌਜੀ ਹੁੰਮਸ ਭਰੇ ਮੌਸਮ 'ਚ 40 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਤਹਿ ਕਰਦੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਥੱਕ ਗਏ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਨਾਲਾ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਇੱਕ ਰੌਜ਼ਨਦਾਨ ਵਾਲੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਉਥੇ 45 ਫੌਜੀ ਜਵਾਨ ਦਮ ਘੁਟਣ ਨਾਲ ਹੀ ਮਰ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ 237 ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ 10-10 ਦੀਆਂ ਟੋਲੀਆਂ 'ਚ ਖੜ੍ਹਾ-ਖੜ੍ਹਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ 'ਚ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਅਜਨਾਲਾ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣੇ ਤੋਂ 100 ਕੁ ਗਜ਼ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਅੰਨ੍ਹੇ ਖੂਹ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਉਪਰ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ ਕਾਰਵਾਈ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਕੇ ਕੁਝ ਹੀ ਘੰਟਿਆਂ 'ਚ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਨਿਬੇੜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

2014 'ਚ ਖੂਹ 'ਚੋਂ ਕੱਢੇ ਗਏ ਸਨ ਕੁਝ ਪਿੰਜਰ

ਸਾਲ 2014 'ਚ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਖੋਜੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਖੂਹ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਪਿੰਜਰ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦੀਆਂ ਖੋਪੜੀਆਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਛੇਕ ਸਨ। ਲੈਬੋਰੇਟਰੀਜ਼ 'ਚ ਕੀਤੇ ਫਾਰੈਂਸਿਕ, ਡੀਐਨਏ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪਿੰਜਰ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (ਪੂਰਬੀ), ਬਿਹਾਰ, ਉੜੀਸਾ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਨ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਅਸੀਂ 'ਅਜਨਾਲਾ ਦਾ ਕਾਲਿਆਂਵਾਲਾ ਖੂਹ ਸਾਕਾ' ਦੇ ਨਾਂਅ ਨਾਲ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਫ਼ੈਡਰਿਕ ਕੂਪਰ ਨੇ ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਤੇ ਅਜਨਾਲਾ ਦੋਵੇਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕੋਈ ਘਿਨਾਉਣਾ ਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮੱਲ ਮਾਰੀ ਸੀ। 14 ਮਈ, 1859 ਨੂੰ ਇੰਗ-ਲੈਂਡ ਦੀ ਸੰਸਦ ਦੇ ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ 'ਚ ਅਜਨਾਲਾ ਦੇ ਕਾਲਿਆਂਵਾਲਾ ਖੂਹ ਸਾਕੇ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਬਹਿਸ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਗਿਲਪਿਨ ਨੇ 'ਧਿਆਨ-ਦਿਵਾਉ ਮਤੇ' ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਲ ਸਦਨ

ਸਟੈਨਲੇ ਨੇ ਸਦਨ 'ਚ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਅਹਿਮ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕੂਪਰ ਦੀ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੂਪਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਚ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਦੀ ਵਰਤੀ ਸੂਰ 'ਤੇ ਵੀ ਡਾਢਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। 2012 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2016 ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰਹੇ ਪ੍ਰਵੀਨ ਕੁਮਾਰ ਆਈਏਐਸ (ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ) ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਕਰੀਅਰ ਦੌਰਾਨ ਸਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਪੜ੍ਹਨ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਘੱਖ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਡਾਢਾ ਸ਼ੌਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਅਜਨ-ਾਲਾ ਦੇ 'ਬਲੈਕ ਹੋਲ' ਕਾਂਡ ਭਾਵ ਕਾਲਿਆਂਵਾਲਾ ਖੂਹ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਹਿ ਤੱਕ ਗਏ ਅਤੇ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਫੀ ਵਡਮੁੱਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਹਾਲੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਅਣਛੋਹੇ ਪਏ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵੀਨ ਕੁਮਾਰ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਫੜਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਾਲ 2005 'ਚ ਉਦੋਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਟਿਆਲਾ, ਕਪੂਰਥਲਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਹੈਰੀਟੇਜ ਫ਼ੈਸ-ਟੀਵਲ (ਵਿਰਾਸਤੀ ਮੇਲੇ) ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਤਦ ਪ੍ਰਵੀਨ ਕੁਮਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਏਡੀਸੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਦ ਇੱਕ ਬ੍ਰੌਜ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਲਿਆਂਵਾਲਾ (ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ) ਖੂਹ ਦਾ ਵੀ ਚਿੱਤਰ ਸਮੇਤ ਜ਼ਿਕਰ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ 1995 'ਚ ਜਦੋਂ ਅਜਨ-ਾਲਾ ਦੇ ਐਸਡੀਐਮ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਇਸ ਖੂਹ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਭੇਜੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਵੀਨ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਨਾਲਾ ਦੇ ਬਲੈਕ ਹੋਲ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਕਲਕੱਤਾ (ਹੁਣ ਕੋਲਕਾਤਾ) ਦੇ ਬਲੈਕ ਹੋਲ ਕਾਂਡ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਤੇ ਆਰ ਐਸ ਐਸ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਬੰਬ ਨਾਲ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਧਮਕੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ- ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਵੈ ਸੇਵਕ ਸੰਘ (ਆਰ ਐਸ ਐਸ) ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਬੰਬ ਨਾਲ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਕੱਲ ਧਮਕੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸ਼ੱਕੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ। ਵੀ ਐਚ ਪੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਕੱਲ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਝੰਡੇਵਾਲ ਵਿਚਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ। ਵੀ ਐਚ ਪੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਟਵਿੱਟਰ ਅਕਾਊਂਟ ਉੱਤੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੌਜਵਾਨ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਦੋਹਾਂ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਉਸ ਨੇ ਰੋਕੀ ਕੀਤੀ, ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਗੰਬਰ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੀ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹੋ ਤਸੀਂ, ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਦੱਸਣਾ

ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਬੰਬ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦਿਆਂਗੇ। ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਦਾਸੀ ਆਸ਼ਰਮ ਸੰਘ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਥੋਂ ਝੰਡੇਵਾਲ ਵਿਚਲੇ ਵੀ ਐਚ ਪੀ ਦਫ਼ਤਰ ਪੁੱਜਾ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਜਨਰਲ ਸੈਕਟਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੁਪਤਾ ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਆਕਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬੰਬਾਂ ਨਾਲ ਉਡਾਉਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ/ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪੁਲਸ ਬੁਲਾ ਲਈ। **ਭਾਜਪਾ ਯੂਥ ਆਰਗੂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਮਗਰੋਂ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਤਣਾਅ** ਭਾਜਪਾ ਯੂਵਾ ਮੋਰਚਾ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰਵੀਨ ਨੇਟਾਰ ਦੇ ਕਤਲ ਪਿੱਛੋਂ ਦੱਖਣੀ ਕੰਨੜ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਕਈ ਥਾਈਂ ਤਣਾਅ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਬੰਦ ਦੇ ਸੱਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਥਾਈਂ ਪਥਰਾਅ ਅਤੇ ਪੁਲਸ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਘ

ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੂਰ, ਕਦਾਬਾ ਤੇ ਸੂਲੀਆ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਵਰਨਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮੰਗਲਵਾਰ ਰਾਤ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਉੱਤੇ ਆਏ ਤਿੰਨ ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਬੇਲਾਰੇ ਵਿੱਚਪ੍ਰਵੀਨ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪੁਲਸ ਮੁਤਾਬਕ ਪ੍ਰਵੀਨ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਘਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਭੱਜ ਕੇ ਬਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਸੱਟ ਵੱਜਣ ਕਾਰਨ ਡਿੱਗ ਗਿਆ। ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਹਮਲੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਪੁਲਸ ਉਸ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗਈ, ਪਰ ਉਹ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਦਮ ਤੋੜ ਗਿਆ। ਬੰਦ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਸਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਤੂਰ ਤੋਂ ਮੰਗਲੂਰ ਜਾ ਰਹੀ ਬੱਸ ਪਥਰਾਅ ਕਾਰਨ ਨੁਕਸਾਨੀ ਗਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਭਾਜਪਾ ਵਰਕਰ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਸੰਘ ਵਰਕਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨੇਟਾਰੂ ਲਿਜਾਇਆ

ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬੇਲਾਰੇ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੰਦੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਵਰਕਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਪੁਲਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਚਾਰ ਟੀਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਾਸਵਰਾਜ ਬੋਮਈ ਨੇ ਕਤਲ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਕੇਰਲਾ ਸਰਹੱਦ ਨਾਲ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਪੁਲਸ ਉਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਪੁਲਸ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਹ ਮੰਤਰੀ ਅਰਗਾ ਗਿਆਨੇਂਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਪਿੱਛੋਂ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪਬਜੀ ਵਰਗੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੇਮ ਬੀਜੀਐਮਆਈ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਨੇ ਲਗਾਈ ਪਾਬੰਦੀ

ਪਬਜੀ ਵਰਗੀ ਹੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਮੋਬਾਈਲ ਗੇਮ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬੈਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੈਟਲ ਗ੍ਰਾਊਂਡਸ ਮੋਬਾਈਲ ਇੰਡੀਆ (ਬੀਜੀਐਮਆਈ) ਨਾਮ ਦੀ ਇਸ ਗੇਮ ਨੂੰ ਗੂਗਲ ਅਤੇ ਐਪਲ ਦੇ ਐਪ ਸਟੋਰਾਂ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੇਮ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਬਾਰੇ ਗੂਗਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਗੇਮ ਨੂੰ ਐਪ ਸਟੋਰ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗੇਮ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਰਾਫਟੋਨ ਫਰਮ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਕਦਮ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਨਿਯਮ) ਅਤੇ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਉਭਰ ਰਹੇ ਸੁਭਾਅ ਕਾਰਨ 118 ਮੋਬਾਈਲ ਐਪਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕਸ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਐਂਡਰਾਇਡ ਅਤੇ ਆਈਓਐੱਸ ਪਲੇਟਫਾਰਮਸ 'ਤੇ ਉਪਲੱਬਧ ਕੁਝ ਮੋਬਾਈਲ ਐਪਸ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਈ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਹਨ। ਉਹ ਚੋਰੀ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਤਰੀਕੇ

ਉੱਪਰ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸੀ।" ਪਬਜੀ ਗੇਮ ਨੂੰ ਸਾਊਥ ਕੋਰੀਅਨ ਕੰਪਨੀ ਕਰਾਫਟੋਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵੱਚ ਚੀਨ ਦੀ ਬਹੁਕੌਮੀ ਟੈਨਸੈਂਟ ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ ਹੋਲਡਿੰਗਸ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਟੈਨਸੈਂਟ ਗੇਮਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਬਜੀ ਉੱਪਰ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਕੋਰੀਅਨ ਕੰਪਨੀ ਕਰਾਫਟੋਨ ਨੇ ਟੈਨਸੈਂਟ ਨਾਲੋਂ ਨਾਤਾ ਤੋੜ ਲਿਆ। ਕਰਾਫਟੋਨ ਨੇ ਬੀਜੀਐਮਆਈ 2021 ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਲ

ਇਸੇ ਸਾਲ ਜੂਨ ਵਿੱਚ ਪਬਜੀ ਖੇਡ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਆਈ ਜਦੋਂ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ 16 ਸਾਲਾ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਗੇਮ ਖੇਡਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਕਾਰਨ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪਾਬੰਦੀ ਚੀਨੀ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਦਲਵੇਂ ਰੂਪਾਂ ਬਾਰੇ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਰੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੀਜੀਐਮਆਈ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬੈਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਨੀ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਸਾਲ 2020 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਫੰਡਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਪਰਤਾਂ ਜੋੜੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।" "ਸਰਕਾਰ ਚੀਨੀ ਮੂਲ ਦੀਆਂ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਉੱਪਰ ਸਖਤ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ।" ਇਸੇ ਸਾਲ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨੇ ਲੋਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਇਹ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਰੈਗੂਲੇਟਡ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁੱਝ ਅਮਲੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਛੇੜਿਆ ਪਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਅਸਲ ਲੋਣਦੇਣ ਚੀਨ ਨਾਲ ਹੈ।" ਹਾਲਾਂਕਿ ਚੀਨ ਬੀਜੀਐਮਆਈ ਨੂੰ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਕਰਾਫਟੋਨ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਚੀਨੀ ਕੰਪਨੀ ਟੈਨਸੈਂਟ ਦਾ 1316% ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਕੰਪਨੀ ਫਰੇਮ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟ ਰਾਹੀਂ ਹੈ। ਰੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਨਜ਼ਰ ਸਾਨੂੰ ਹੇਠ ਚੀਨੀ ਮੂਲ ਦੀਆਂ ਜਾਂ ਚੀਨ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਰੋਕਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪਬਜੀ ਬੈਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਂਚ ਹੋਈ ਸੀ ਬੀਜੀਐਮਆਈ

ਸਾਲ 2020 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਬਜੀ ਗੇਮ ਨੂੰ ਬੈਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀਜੀਐਮਆਈ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਸਲ ਮਾਅਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੇਮ ਪਬਜੀ ਦਾ ਹੀ ਬਦਲਿਆ ਰੂਪ ਹੈ। ਪਬਜੀ ਗੇਮ ਨੂੰ ਸਾਊਥ ਕੋਰੀਅਨ ਕੰਪਨੀ ਕਰਾਫਟੋਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਦੀ ਬਹੁਕੌਮੀ ਟੈਨਸੈਂਟ ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ ਹੋਲਡਿੰਗਸ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਟੈਨਸੈਂਟ ਗੇਮਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਬਜੀ ਉੱਪਰ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਕੋਰੀਅਨ ਕੰਪਨੀ ਕਰਾਫਟੋਨ ਨੇ ਟੈਨਸੈਂਟ ਨਾਲੋਂ ਨਾਤਾ ਤੋੜ ਲਿਆ। ਕਰਾਫਟੋਨ ਨੇ 2021 ਵਿੱਚ ਬੀਜੀਐਮਆਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਨੂੰ ਖੇਡਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ 10 ਕਰੋੜ ਸੀ।

ਪਬਜੀ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਬੈਨ

ਸਾਲ 2020 ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਬਾਰਡਰ ਉੱਪਰ, ਚੀਨ ਨਾਲ ਫੌਜੀ ਝੜਪ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਬਜੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਈ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਬੈਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। 29 ਜੂਨ, 2020 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਰਟ ਵੀਡੀਓ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਟਿਕਟੋਕ ਸਣੇ 59 ਚੀਨੀ ਐਪ-ਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਸਤੰਬਰ 2020 ਵਿੱਚ 118 ਹੋਰ ਚੀਨੀ ਐਪ-ਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਗਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਮੋਬਾਈਲ ਗੇਮ ਪਬਜੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸੀ।

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧਿਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕਸ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਏ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ (ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ

ਨਾਲ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਰਵਰਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਖਰਕਾਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੀ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਤਕਨੀਕੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਪ੍ਰੰਸਨਤੋ ਕੇ ਰੋਏ ਮੁਤਾਬਕ, "ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਪਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਰਨਾਂ, ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਵਰਗੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸਦਿਆਂ ਬੈਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਰਹੱਦੀ ਤਣਾਅ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੀਨ

ਬਾਅਦ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਨੂੰ 10 ਕਰੋੜ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਜੂਨ ਵਿੱਚ ਪਬਜੀ ਖੇਡ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਆਈ ਜਦੋਂ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ 16 ਸਾਲਾ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਗੇਮ ਖੇਡਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਕਾਰਨ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ।

ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪਾਬੰਦੀ ਚੀਨੀ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਦਲਵੇਂ ਰੂਪਾਂ ਬਾਰੇ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

'ਚੀਨੀ ਮੂਲ ਦੀਆਂ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ'

ਖੇਡ ਬਾਜ਼ਾਰ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਹੈ
ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ 2019 ਵਿੱਚ ਖੇਡ ਬਜ਼ਾਰ 16,9 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ 4,2 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਨਾਲ ਚੀਨ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ, ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਜਪਾਨ, ਫਿਰ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਦਾ ਨੰਬਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ

ਇਸ ਸਨਅਤ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਵੀ ਇਹ ਇੱਕ ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਦਾ ਹੈ। ਰੈਵੇਨਿਊ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਗੇਮਿੰਗ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਬਾਕੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਉੱਭਰਦਾ ਹੋਇਆ ਬਜ਼ਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ 'ਚ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਰਿਕਾਰਡ

ਗਵਾਲੀਅਰ- ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਪਰਿਜਾ ਖਾਨ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ 'ਚ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਇੰਡੀਆ ਬੁੱਕ ਆਫ ਰਿਕਾਰਡ 'ਚ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਜਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੁਨੀਆ ਦੇ 44 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ 110 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਜਾ ਖਾਨ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕੈਪਟਨ ਸ਼ਾਹਿਦ ਰਜ਼ਾ ਖਾਨ ਮਰਚੈਂਟ ਨੇਵੀ 'ਚ ਹਨ, ਪਰਿਵਾਰ 'ਚ ਸਿਰਫ ਬੁੱਢੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਦੌਰਾਨ ਪਤਨੀ ਸਿਆਮਾ ਅਤੇ ਬੇਟੀ ਪਰਿਜਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਪਰਿਜਾ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ 44 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ 110 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਰਿਜਾ ਨੇ 21 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਮਹਾਸਾਗਰਾਂ ਅਟਲਾਂਟਿਕ ਮਹਾਸਾਗਰ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਸਾਗਰ, ਹਿੰਦ ਮਹਾਸਾਗਰ, ਭੂਮੱਧ ਸਾਗਰ, ਤਾਈਵਾਨ ਸਾਗਰ, ਪੀਲਾ ਸਾਗਰ ਅਤੇ ਪਨਾਮਾ ਨਹਿਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰਿਜਾ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ

ਇੰਡੀਆ ਬੁੱਕ ਆਫ ਰਿਕਾਰਡਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਜਾ ਖਾਨ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਅ ਟ ਲ ਾ ਟ ਟ ਕ ਮਹਾਸਾਗਰ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਸਾਗਰ, ਹਿੰਦ ਮਹਾਸਾਗਰ, ਭੂਮੱਧ ਸਾਗਰ, ਤਾਈਵਾਨ ਸਾਗਰ, ਪੀਲਾ ਸਾਗਰ ਅਤੇ ਪਨਾਮਾ ਨਹਿਰ ਪਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪਰਿਜਾ ਖਾਨ ਆਪਣੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ 44 ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ 110

ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਹ ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਵੀ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਪਰਿਜਾ ਨੇ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ 44 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੈ। ਪਰੋਜਾ ਦੇ ਦਾਦਾ ਅਤੇ ਦਾਦੀ ਬਹੁਤ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ 'ਚ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮਰਚੈਂਟ ਨੇਵੀ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰੱਖਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪਰਿਜਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ। **ਹੁਣ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ ਪਾਬੰਦੀ**
ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਜਾ ਹੁਣ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਛੇ ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰਿਜਾ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਦੌਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ।

ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਵਿੱਚ ਅਣਪਛਾਤੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਵੱਲੋਂ 'ਆਪ' ਕੌਂਸਲਰ ਦਾ ਕਤਲ

ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਵਿੱਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੌਂਸਲਰ ਮੁਹੰਮਦ ਅਕਬਰ ਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਦੇ ਵਾਰਡ ਨੰਬਰ 18 ਦੇ ਐਮਸੀ ਸਨ।

ਕਾਊਂਸਲਰ ਮੁਹੰਮਦ ਅਕਬਰ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਣਪਛਾਤੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨੇੜਿਉਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇੱਕ ਜਿਮ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਦੇ ਐੱਸਐੱਸਪੀ ਅਵਨੀਤ ਕੌਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਮ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ (ਅਕਬਰ) ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।"

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਕਬਰ ਦੀ ਗੋਲੀ ਲੱਗਦਿਆਂ ਹੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਹਮਲਾਵਰ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਐੱਸਐੱਸਪੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੇਸ

ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਜਿੰਮ ਵਿੱਚ ਮੁਹੰਮਦ ਅਕਬਰ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਜਿੰਮ ਸੀ।

ਸੀਸੀਟੀਵੀ ਫੁਟੇਜ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ
ਸੀਸੀਟੀਵੀ ਫੁਟੇਜ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੁਹੰਮਦ ਅਕਬਰ ਭੋਲੀ ਸਵੇਰੇ ਜਿਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗਏ ਤਾਂ ਉਥੇ ਦੋ ਅਗਿਆਤ ਵਿਅਕਤੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਐੱਸਐੱਸਪੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਨਿੱਜੀ ਰੰਜਿਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਪੁਲੀਸ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮੁਹੰਮਦ ਅਕਬਰ ਭੋਲੀ ਦੇ ਚਾਚੇ ਦੇ ਲੜਕੇ

ਮੁਹੰਮਦ ਅਨਵਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਮੁਹੰਮਦ ਅਕਬਰ ਭੋਲੀ ਬਹੁਤੀ ਚੰਗੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਇਨਸਾਨ ਸੀ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ, "ਉਹ ਸਵੇਰੇ ਅੱਠ ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿੰਮ ਗਏ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਮੇਰੇ ਅੱਬੂ ਨੂੰ ਡਾੜੀ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਜਲਦ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।"

2022 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹੋਈ ਜਿੱਤ ਮਗਰੋਂ ਮੁਹੰਮਦ ਅਕਬਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੌਂਸਲਰ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ 21 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਜੁਲਾਈ 'ਚ 37 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੀਂਹ ਪਿਆ

ਜਲੰਧਰ- ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਇਸ ਵਾਰ ਮੌਨਸੂਨ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਠੰਢ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਅੰਕੜਿਆਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ 2001 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਇਸ ਵਾਰ ਆਮ ਨਾਲੋਂ 37 ਫੀਸਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੀਂਹ ਪਿਆ ਹੈ। ਜੁਲਾਈ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 220 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਮੀਂਹ ਪੈ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜੂਨ ਅਤੇ ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਮੌਨਸੂਨ ਸੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ 215 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਵਰਖਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੁਣ ਇੱਥੇ 260 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਵਰਖਾ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮੌਸਮ ਕੇਂਦਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡਾ: ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਇਸ ਬਾਰਿਸ਼ ਨੇ ਝੋਨੇ ਅਤੇ ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੰਚਾਈ ਲੋੜਾਂ ਮੀਂਹ ਨਾਲ ਹੀ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਵਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੁਕ-ਰੁਕ ਕੇ ਮੀਂਹ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਡਾ: ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 3 ਅਗਸਤ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਲਕੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਬੂੰਦਾਂ ਵੱਧੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 4 ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਅਗਸਤ 'ਚ ਵੀ ਮੌਨਸੂਨ ਵਧੀਆ ਰਹਿਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ-

ਤਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਮੀਂਹ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿੱਚ ਰਹੇ। ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਮਾਧੋਪੁਰ ਹੌਡ ਤੋਂ ਉਜ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਕਰੀਬ ਦੋ ਲੱਖ ਕਿਊਸਿਕ ਪਾਣੀ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ

ਕਾਰਨ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਛਾਲ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਅਲਰਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਡੇਰਿਆਂ ਅਤੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ

ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਮਾਧੋਪੁਰ ਹੌਡ ਤੋਂ ਉਜ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਛੱਡਣ ਕਾਰਨ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤੇਜ਼ੀ ਆਈ ਹੈ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਅਲਰਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ 'ਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਵਧਿਆ

ਉਝ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਅੱਜ 1.5 ਤੋਂ 2 ਲੱਖ ਕਿਊਸਿਕ ਪਾਣੀ ਛੱਡੇ ਜਾਣ ਕਰ ਕੇ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ 'ਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਅਚਾਨਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੱਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਨੇੜਲੇ ਡੇਰਿਆਂ/ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਥਾਨਾਂ ਵੱਲ ਚਲੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਮੁਹੰਮਦ ਇਸ਼ਾਕ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮਾਧੋਪੁਰ ਹੌਡ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਸੂਚਨਾ

ਤਹਿਤ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ 'ਚ (ਵਾਇਟ ਸਿਗਨਲ ਅਲਰਟ) 1 ਲੱਖ ਤੋਂ 1.5 ਲੱਖ ਕਿਊਸਿਕ ਤਕ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਵਧਣ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਠਾਕੁਰਪੁਰ, ਮਿਆਣੀ, ਚੇਂਤਰਾ, ਚੱਕਰੀ, ਸਮਸ਼ੇਰ ਪੁਰ, ਇਸਲਾਮਪੁਰ, ਨਡਾਲਾ, ਟੰਡੀ। ਕਮਾਲਪੁਰ ਜੱਟਾਂ, ਵਜ਼ੀਦਪੁਰ ਤਾਰਪੁਰ, ਚੱਕਰਾਮ ਸਹਾਏ ਤੇ ਮਕੌਤਾ ਪਿੰਡ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਵਾਈਟ ਸਿਗਨਲ ਅਲਰਟ 'ਚ ਆਏ ਇਹ ਪਿੰਡ

ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ 'ਚ (ਵਾਈਟ ਸਿਗਨਲ ਅਲਰਟ) 1.5 ਲੱਖ ਤੋਂ 2 ਲੱਖ ਕਿਊਸਿਕ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਵੱਧਣ ਨਾਲ ਹੜ੍ਹ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡ ਉਗਰਾ, ਟਾਡਾਂ, ਬਝਕਰਾ, ਝੰਡੇਚੱਕ, ਫਰੀਦਪੁਰ, ਮਿਰਜ਼ਾਪੁਰ, ਕਬੀਰਪੁਰ, ਅਲੀਨੰਗਲ, ਲੋਲੇਨੰਗਲ, ਹਰਦੇਚੰਨੀ, ਚੇਤਾ, ਅਲੂਨਾ, ਸੋਹਣ, ਅਗਵਾਨ, ਚੰਦੀ ਵਡਾਲਾ, ਚੰਦੂ ਨੰਗਲ, ਕੋਟਲੀ ਦਿਆ ਰਾਮ, ਪੱਖੋਕੇ, ਜਸਵਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਕਥਲੋਰ, ਬਰਿਆਲ, ਗੋਇਲ, ਦਤਿਆਲ, ਗੱਜੂ ਗਜੀਰ, ਮਕਾਰਾ ਖਾਨਾ, ਸੈਂਡਲਪੁਰ, ਸਾਹਪੁਰ, ਦੋਰਾਂਗਲਾ, ਬੰਮਣ, ਨੰਗਲ, ਢਾਲੇ, ਭੁੱਗਰੀ, ਆਦੀਆਂ, ਬਾਊਪੁਰ, ਕਾਲੂਪੁਰ, ਮਾਲਬੂਆ, ਕੁਕਤ ਚੋਰ, ਗਾਦੀਆਂ, ਦੋਸਤਪੁਰ, ਸਾਹਪੁਰ ਕਲਾਂ, ਬਹੁਤ ਵਡਾਲਾ, ਬਰੀਲਾ, ਖੁਰਦ, ਰੋਸੋ, ਪਕੀਵਾਂ, ਮੀਰਕਚਾਨਾ, ਭਗਤਾਣਾ ਤੁਲੀਆਂ, ਖਾਸਾਂਵਾਲੀ, ਗੋਲਾ ਢੋਲਾ, ਠੇਠਰਕੇ, ਘਣੀਆ ਕੇ ਬੋਟ, ਗੁਣੀਆਂ, ਗੁਰੂ ਚੱਕ, ਧਰਮਕੋਟ, ਸਿੰਘਪੁਰਾ, ਰੋਤਾਂਵਾਲੀ, ਬੱਲ, ਜੋਤੀਆਂ ਕਲਾਂ ਤੇ ਮੋਹਨ ਪਿੰਡ ਹੜ੍ਹ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਏਸ਼ੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਔਰਤ ਬਣੀ ਸਵਿਤਰੀ ਜਿੰਦਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ- ਜਿੰਦਲ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਸਵਿਤਰੀ ਜਿੰਦਲ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਔਰਤ ਬਣ ਗਈ ਹਨ। ਚੀਨ ਦੀ ਯਾਂਗ ਹੁਆਨ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਕੇ ਸਵਿਤਰੀ ਜਿੰਦਲ ਨੇ ਇਹ ਉਪਲੱਬਧੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬਲੂਮਬਰਗ ਦੀ ਅਰਬਪਤੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ, ਸਵਿਤਰੀ ਜਿੰਦਲ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 1113 ਅਰਬ ਡਾਲਰ (ਕਰੀਬ 89 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ) ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅਮੀਰਾਂ 'ਚ ਸਵਿਤਰੀ 164ਵੀਂ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹਨ। ਜਿੰਦਲ ਗਰੁੱਪ ਸਟੀਲ, ਸੀਮੈਂਟ, ਉਰਜਾ ਤੇ ਇਨਫ੍ਰਾਸਟਰਕਚਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚੀਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਡੈਵਲਪਮੈਂਟ ਕੰਪਨੀ ਗਾਰਡਨ ਹੋਲਡਿੰਗਸ ਦੀ ਮਾਲਕ ਯਾਂਗ ਹੁਆਨ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ 24 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ 11 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਹੁਆਨ ਅਮੀਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ 'ਚ 169ਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆ ਗਈ ਹਨ।

ਸਵਿਤਰੀ ਜਿੰਦਲ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕਿਸੇ ਫਿਲਮ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਘਰੇਲੂ ਔਰਤ ਤੋਂ ਬਿਜ਼ਨਸ ਵੂਮੈਨ ਬਣਨ ਤਕ ਦਾ ਉਸਦਾ ਸਫਰ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹੈ। 71 ਸਾਲਾ ਸਵਿਤਰੀ ਜਿੰਦਲ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਿੰਦਲ ਗਰੁੱਪ ਆਫ ਕੰਪਨੀਜ਼ ਦੀ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਹੈ। ਸਵਿਤਰੀ ਜਿੰਦਲ ਦਾ ਜਨਮ 20 ਮਾਰਚ 1950 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਤਿਨਸੁਕੀਆ ਅਸਾਮ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸਵਿਤਰੀ ਦਾ ਵਿਆਹ 1970

ਵਿੱਚ ਓਮਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਿੰਦਲ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਓਪੀ ਜਿੰਦਲ ਨੇ ਜਿੰਦਲ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਜੋ ਸਟੀਲ ਅਤੇ ਪਾਵਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਓਪੀ ਜਿੰਦਲ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੀਟ ਹਿਸਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਮੰਤਰੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਓਪੀ ਜਿੰਦਲ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਵਿਤਰੀ ਜਿੰਦਲ ਨੇ ਸਾਰਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ। ਨੌਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਸਵਿਤਰੀ ਜਿੰਦਲ ਦੀ ਉਮਰ 55 ਸਾਲ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਇੱਕ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਿਕਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਆਪਣੀਆਂ ਅਣਖੋਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਲ 'ਤੇ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ 'ਤੇ ਲਿਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਵਿਤਰੀ ਜਿੰਦਲ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਈ।

ਸਵਿਤਰੀ ਜਿੰਦਲ ਨੇ ਜਿੰਦਲ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਓਪੀ

ਜਿੰਦਲ ਨੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਫੈਕਟਰੀ ਨਾਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਾਲਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਿਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸਨੇ ਜਿੰਦਲ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਿਟਿਡ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ, ਜਿੰਦਲ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੰਦਲ ਸਾ ਲਿਮਿਟਿਡ, ਜੇਐਸਡਬਲਯੂ ਸਟੀਲ, ਜਿੰਦਲ ਸਟੇਨਲੈਸ ਸਟੀਲ ਲਿਮਿਟਿਡ ਅਤੇ ਜਿੰਦਲ ਸਟੀਲ ਐਂਡ ਪਾਵਰ ਲਿਮਿਟਿਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਵਿਤਰੀ ਜਿੰਦਲ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਕਦਮਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲ-ਦਿਆਂ, ਹਿਸਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਉਹ 2005 ਅਤੇ 2009 ਵਿੱਚ ਜਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਹ ਆਫਤ ਅਤੇ ਮਾਲੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਆਵਾਜ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਸੀ। ਜਿੰਦਲ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਵਿਤਰੀ ਜਿੰਦਲ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਬੇਅਦਬੀ ਤੇ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਕੇਸ: ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ

ਫਰੀਦਕੋਟ- ਸਾਲ 2015 ਵਿੱਚ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਦੇ ਬੇਅਦਬੀ ਤੇ ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਦੇ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਬਾਰੇ ਬਹਿਬਲ ਇਨਸਾਫ ਮੋਰਚੇ ਵਿੱਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਐਡਵੋਕੇਟ

ਜਨਰਲ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੰਤੋਖਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਭੇਜੀ ਪੰਜ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਸਮੇਤ ਇੱਕ ਵਫਦ ਅੱਜ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਪੁੱਜਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸਪੀਕਰ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਵਾਂ, ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੋਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਵਿਧਾਇਕ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੈਤੋ ਅਤੇ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਫਰੀਦਕੋਟ ਅਤੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੀ ਲੀਗਲ ਟੀਮ ਦੇ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗੱਲਬਾਤ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹੀ ਅਤੇ ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨਿਆਮੀਵਾਲਾ ਨੇ ਕਹਿੰਦਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅਗਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਈ 31 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾਇਕੱਠ ਕਰ ਕੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੰਗਣਗੇ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਮੰਗੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬੇਅਦਬੀ ਅਤੇ ਗੋਲੀ-ਕਾਂਡ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਤੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦਿਵਾਉਣਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਗ੍ਰੰਥ ਚੋਰੀ ਹੋਣ, ਭਤਕਾਉ ਪੋਸਟਰ ਲੱਗਣ, ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਧਰਨੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠੀ ਸੰਗਤ ਉੱਤੇ ਹੋਏ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਇਨਸਾਫਸਰਕਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨਿਆਮੀਵਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 7 ਸਾਲ ਸਾਨੂੰ ਜਲੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸੇ ਸਾਲ 6 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇਮੰਗੇ ਸਨ, ਫਿਰ ਮੰਗੇ 15 ਦਿਨ ਵੀ ਨਿਕਲ ਗਏ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਨਤੀਜੇ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜੀ। ਵੇਟਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਹਰ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਬੇਅਦਬੀ ਤੇ ਗੋਲੀਕਾਂਡ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿਵਾਉਣਗੇ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਦੇ 4 ਮਹੀਨੇ ਬੀਤਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਇਸ ਉੱਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਗਤ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਦੇਣ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਵਫਦ ਮੁੜਨ ਪਿੱਛੋਂ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਐਲਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ 31 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਮੰਚ ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਅਗਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਅਨੀਤਾ ਲਿਜਾਕੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਲਈ ਗਲੋਬਲ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਐਵਾਰਡ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ- ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾ ਅਨੀਤਾ ਲਿਜਾਕੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਡੈਨਮਾਰਕ ਤੋਂ ਹੀਰ' ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਸੰਗੀਤ ਵੀਡੀਓ 'ਸਿਮਰਨ' ਲਈ ਗਲੋਬਲ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਐਵਾਰਡ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਭਗਤੀ ਰਸ ਦਾ ਇਹ ਗੀਤ ਇਸ ਵਿਸਾਖੀ ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਨੀਤਾ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਲਿਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਗਲੋਬਲ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਐਵਾਰਡ ਨੇ ਮਹਿਲਾ ਗਾਇਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਖੱਟਣ ਲਈ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ।

ਗਲੋਬਲ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਐਵਾਰਡ ਮਿਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਅਨੀਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸਿੱਖ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਮੰਤਰ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਸਿਮਰਨ' ਦੀ ਪੂਰੀ ਟੀਮ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਵਰਨਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਨਵੰਬਰ 2006 ਵਿੱਚ ਡੈਨਮਾਰਕ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਐਲਬਮ 'ਹੀਰ' ਦੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਨਾਲ ਅਨੀਤਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਐਲਬਮ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪੱਛਮ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਗੈਰ-ਏਸ਼ੀਆਈ ਔਰਤ ਬਣੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਗਾਇਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਨੀਤਾ ਲਿਆਕੇ ਹੋਰ 16 ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਗਾਇਨ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਪਾਸੇ ਧੁੰਮ ਹੈ।

ਭਾਕਿਯੂ ਏਕਤਾ ਉਗਰਾਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਮੌਕੇ ਦੇ ਮਿੰਟ ਮੌਨ ਧਾਰ ਕੇ ਕੀਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਂਟ

ਧਨੌਲਾ ਮੰਡੀ (ਸੰਜੀਵ ਗਰਗ ਕਾਲੀ)- ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਲਖੀਮਪੁਰਖੀਰੀ ਦੇ ਦੋਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜਾ ਦਿਵਾਉਣ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਪਾਏ ਝੁਠੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ, ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਸਹੀਦ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ, ਸਾਰੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਤੇ ਐਮਐਸਪੀ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਭਾਕਿਯੂ ਏਕਤਾ ਉਗਰਾਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਟੋਲ ਪਲਾਜਾ ਬਡਬਰ 11 ਵਜੇ ਤੋਂ 3 ਵਜੇ ਤੱਕ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਈਵੇ ਤੇ ਜਾਮ ਲਾ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਮ ਕੇ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਕਮਲਜੀਤ ਕੌਰ ਬਰਨਾਲਾ, ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਬਡਬਰ, ਲਖਵੀਰ ਕੌਰ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਆਗੂ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਬਦਰਾ, ਬਲੋਰ ਸਿੰਘ ਛੰਨੂ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜਵੰਧਾ ਪਿੰਡੀ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਡਬਰ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਛੰਨੂ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਛੰਨੂ, ਮੇਘ ਰਾਜ ਹਰੀਗੜ੍ਹ, ਆਦਿ ਨੇ ਸੰਬੰਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੇਤੀ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੋਰਚੇ ਦੁਰਾਨ ਕਿਸਾਨ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸੰਜੇ ਅਗਰਵਾਲ ਦੇ ਦਸਖਤਾਂ ਹੇਠ ਪੱਤਰ ਨੰਬਰ: ਸਕੱਤਰ (ਏ ਐਫ ਡਬਲਯੂ)/2021/1 ਮਿਤੀ 9 ਦਸੰਬਰ 2021 ਰਾਹੀਂ ਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਲਿਖਤੀ ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸਵਾਸਘਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਮ ਐਸ ਪੀ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਰੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਖਰੀਦ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਤੁਰੰਤ ਕੀਤਾ

ਜਾਵੇ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਰ ਫਸਲ ਦਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਐਮ ਐਸ ਪੀ ਸਵਾਮੀਨਾਥਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇ (2+50%)

ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਸਜਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਮੁੱਖ ਦੋਸੀ

ਮੜ੍ਹੇ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਦਿੱਲੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਹਰਿਆਣਾ, ਯੂ ਪੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਜ਼ਾਇਜ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਸੁਨਾਮ ਨੂੰ ਦੇ ਮਿੰਟ ਦਾ ਮੌਨ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਂਟ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਹੀਦੀ ਨੂੰ ਤਾਜਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ 'ਸਹੀਦੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸੋਚ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿਆਂਗੇ ਠੋਕ ਕੇ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸਾਨੀ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਹਲੇ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੂਬਾ ਆਗੂ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਟੱਲੇਵਾਲ, ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਛੰਨਾ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ ਨੈਣੇਵਾਲ ਜਰਨਲ, ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਭੈਣੀ ਮਹਿਰਾਜ, ਬੁੱਕਣ ਸਿੰਘ ਸੈਦੇਵਾਲ, ਮਾਸਟਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮਨੀ ਰੁਤੋਕੇ, ਗਗਨ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਛੰਨੂ, ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਲਾ ਆਗੂ ਗੁਰਬਿੰਦਰ ਕੌਰ ਕਾਲੋਕੇ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਕਾਹਨੇਕੇ, ਰਾਜ ਕੌਰ, ਭਜਨ ਕੌਰ, ਗੁਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਸੰਦੀਪ ਕੌਰ ਆਦਿ ਆਗੂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਜਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਦੇ ਦੋਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜਾ ਦਿਵਾਉਣ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਰਹੱਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਵੱਲੋਂ 18 ਅਗਸਤ ਤੋਂ 20 ਅਗਸਤ ਤੱਕ 75 ਘੰਟੇ ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ 'ਚ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਧਰਨਾ।

ਮੁਤਾਬਕ ਮਿਥਣ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਣ। ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ (ਯੂ ਪੀ) ਕਤਲ ਕਾਂਡ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਅਜੈ ਮਿਸਰਾ ਟੈਣੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਕਰਤਾ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ

ਇਸ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਮੌਨੂੰ ਟੈਣੀ ਦੀ ਜਮਾਨਤ ਤੁਰੰਤ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਮੌਨੂੰ ਦੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਸਰੋਆਮ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸੀ ਵੀ ਤੁਰੰਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਇਹਨਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਿਰ

ਧਨੌਲਾ ਮੰਡੀ- ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਕਾਲੋਕੇ ਵਿਖੇ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਲੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੱਖਣ ਖਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਾਚੇ ਮੁਗਲ ਖਾਨ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਈਸਟ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਲੇਅਰ ਦਾ ਇੱਕ ਮੈਚ ਕਰਵਾਇਆ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫੁੱਟਬਾਲਾਂ ਵੀ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੱਖਣ ਖਾਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਉਪਰਾਲਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਮੌਕੇ ਰਫ਼ਤਾਲ ਸਿੰਘ, ਲਾਭ ਸਿੰਘ, ਹੈਪੀ ਸਿੰਘ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ, ਦਿਆਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਕੋਚ ਬਸ਼ੀਰ ਖਾਨ, ਸਲੀਮ ਖਾਨ, ਗੋਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਲੱਖੀ ਭੱਠਲ ਆਦਿ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਪੈਸੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਹੀ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ, ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ- ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਹੇਅਰ

ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿ ਕੇ ਖੇਡ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਾ ਸਾਡਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ -ਐਸਐਸਪੀ ਸੰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਮਲਿਕ

ਧਨੌਲਾ ਮੰਡੀ / ਸੰਜੀਵ ਗਰਗ ਕਾਲੀ : ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਧਨੌਲਾ (ਲੜਕੇ) ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਚਾਰ ਰੋਜਾ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਲੀਗ ਮੈਚਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਐਸਐਸਪੀ ਬਰਨਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਸੰਦੀਪ ਮਲਿਕ ਜੀ ਦੀ ਯੋਗ ਰਿਹਨੁਮਾਈ ਤੇ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਸ ਬਰਨਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਐਸਪੀ (ਡੀ) ਸ੍ਰੀ ਰਮਨੀਸ਼ ਚੌਧਰੀ ਡੀਐਸਪੀ ਸ. ਸਤਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਡੀਐਸਪੀ ਸ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਡੀਐਸਪੀ ਸ. ਗਮਦੂਰ ਸਿੰਘ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਫਸਰ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੁਰ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਐਸਐਸਪੀ ਬਰਨਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਸੰਦੀਪ ਮਲਿਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮਕਸਦ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖੇਡਾਂ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਖੇਡਾਂ ਵੱਲ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਨਾਂ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਨ। ਸ੍ਰੀ ਮਲਿਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਲੀਗ 2 ਅਗਸਤ ਤੋਂ 5 ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਚੱਲੇਗੀ ਅਤੇ ਕੁੱਲ 16 ਮੈਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੀਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਖੇਡ ਮੰਤਰੀ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਹੇਅਰ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਹੇਅਰ ਖੇਡ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਐਸਐਸਪੀ ਬਰਨਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਸੰਦੀਪ ਮਲਿਕ ਜੀ ਦੇ ਕੀਤੇ ਉਪਰਾਲੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਿਆਂ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਸ਼ਕ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਸ ਦਾ ਕੰਮ ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਉਪਰਾਲੇ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਉੱਠ ਕੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਸੁਨੇਹਾ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਸਐਸਪੀ ਸ੍ਰੀ ਸੰਦੀਪ ਮਲਿਕ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਵਧਾਈ ਦੀ ਪਾਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖੇਡ ਕਿੱਟਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਧਨੌਲਾ ਸ੍ਰੀ ਆਸੂ ਪ੍ਰਭਾਸ ਜੋਸ਼ੀ, ਮਾਸਟਰ ਕੈਲਾਸ਼ ਚੰਦ, ਸਿਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਕੋਚ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਐਸਐਚਓ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਨੌਲਾ, ਐਸਐਚਓ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਠੁੱਲਵਾਲ ਐਸਐਚਓ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਹਿਲਕਲਾਂ, ਇੰਸ. ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਇੰਸ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਾਣ, ਇੰਸ. ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਨਾਰਕੋਟਿਕਸ ਸੈੱਲ) ਰੀਡਰ ਸੰਤੋਖ ਪਾਲ, ਰੀਡਰ ਹਰਮਨਦੀਪ ਕੁਮਾਰ, ਸਹਾਇਕ ਬਾਣੇਦਾਰ ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਗਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਮੀਦੀ, ਕੁਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕਾਲੋਕੇ ਆਦਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਵਰਕਰ ਤੇ ਪਤਵੰਤੇ ਵਿਆਕਤੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਧਨੌਲਾ ਮੰਡੀ / ਸੰਜੀਵ ਗਰਗ ਕਾਲੀ : ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਗਰਾਊਂਡਾਂ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ , ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਹੀ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਹਨਾਂ 'ਚੋਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਬਣਦੇ ਸਨ ਪਰ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਇਹਨਾਂ ਸਬਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਐਸਐਸਪੀ ਬਰਨਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਸੰਦੀਪ ਮਲਿਕ ਜੀ ਦੀ ਯੋਗ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਤੇ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਸ ਬਰਨਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਧਨੌਲਾ 'ਚ ਕਰਵਾਈ ਬਾਸਕਿਟ ਬਾਲ ਲੀਗ ਮੈਚਾਂ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਪੂਰੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਗਰਾਸੀ ਗਰਾਊਂਡ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਣਾ ਕੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਲਈ ਗਰਾਊਂਡ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਦੇਵੇਗੀ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਖਿਡਾਰੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ

ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਇਲਾਕੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਉੱਚਾ ਕਰਨ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਯੋਗ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗ੍ਰੰਟੀਆਂ ਇੱਕ ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਪੈਸਿਆਂ ਤੇ ਗੈਗਸਟਰਾਂ ਤੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਕੰਜਾ ਕਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ, ਜਸਜਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੋਡੀ, ਬਲਾਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਭਿੱਕਰ ਸਿੰਘ, ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮਾਤੀ, ਬੱਬੀ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜਟਾਣਾ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਕਮਲਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਕੋਸਲਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਮੁੰਦਰੀ, ਬਲਭੱਦਰ ਗੋਲਾ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਭਾਨਾ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ, ਗੁਰਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੰਜੀਵ ਕਾਲੀ, ਕੁਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕਾਲੋਕੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ, ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਰਕਰ ਪਤਵੰਤੇ ਵਿਆਕਤੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਲੋਕ ਸਭਾ 'ਚ ਕਿਸਾਨੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਤਿੱਖੀ ਬਹਿਸ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ- ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਅੱਜ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਤਿੱਖੀ ਬਹਿਸ ਹੋਈ। ਸਪੀਕਰ ਓਮ ਬਿਰਲਾ ਨੇ ਇਸ ਤਿੱਖੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਕਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਬਕਾਇਆ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਐਨਸੀਪੀ ਮੈਂਬਰ ਸੁਪ੍ਰੀਆ ਸੁਲੇ ਨੇ ਅੱਜ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ ਕਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ (ਕੇਸੀਸੀ) ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਯੋਜਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ, ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਤੇ ਡੇਅਰੀ ਮਹਿਕਮਾ ਵੇਖਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਪਰਸ਼ੋਤਮ ਰੁਪਾਲਾ ਨੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇੰਨੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕੇਸੀਸੀ ਸਕੀਮ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵਧਾਉਂਦਿਆਂ ਮਛੇਰਿਆਂ ਤੇ ਡੇਅਰੀ ਪਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਕੀਮ ਸਿਰਫ਼ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਸਕੀਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜ਼ਾਮਨੀ ਦੇ 116 ਲੱਖ ਦਾ ਸੰਸਥਾਗਤ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਫ਼ਤੀਆ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸੀ। ਰੁਪਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸਾਨ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਆਜ ਵਿੱਚ 3 ਫੀਸਦ ਤੱਕ ਜਦੋਂਕਿ ਕੁਝ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ 4 ਫੀਸਦ ਤੱਕ ਛੋਟ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਜੇਕਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਆਜ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਇਸ 'ਤੇ ਸੁਲੇ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੇਸੀਸੀ ਕਰਜ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਲੀਕ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਯੋਜਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦਾ ਇੰਨਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਰੁਪਾਲਾ ਭੜਕ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਮੂੰਹ ਹਿਲਾਉਣਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਅਸਲ ਕੰਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ।

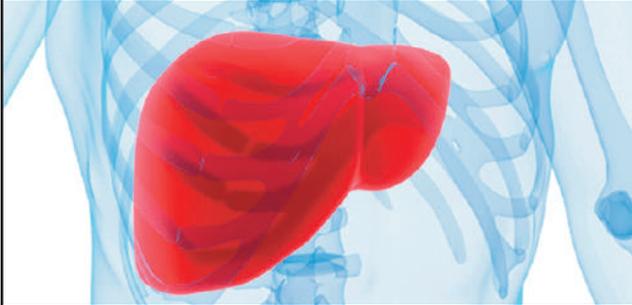

ਸਾਡੀ ਸਿਹਤ

ਲਿਵਰ ਨੂੰ ਫਿੱਟ ਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ

ਲਿਵਰ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਅੰਗ ਹੈ ਜੋ ਚੁੱਪਚਾਪ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜੰਕ ਫੂਡ ਖਾਣ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਮਲਟੀਟਾਸਕਿੰਗ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਗਰ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਅੰਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਇਹ ਛੋਟਾ ਅੰਗ ਕਿੰਨੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬਾਇਲ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਅਤੇ ਕੋਲੇਸਟ੍ਰੋਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਭੋਜਨ, ਅਲਕੋਹਲ, ਦਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਤਕ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਕਾਰਬੋਹਾਈਡਰੇਟ, ਵਿਟਾਮਿਨ ਅਤੇ ਖਣਿਜ ਸਟੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਗਰ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਰੀਰ ਦੇ ਇਸ ਇਕ ਅੰਗ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤਾਂ ਆਉ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਅਜਿਹੇ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਲਿਵਰ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਚਾਹ- ਗਾਂ, ਚਾਹ ਪੀਣ ਨਾਲ ਜਿਗਰ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈੱਲ ਪੁਨਰਜਨਮ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਾਲੀ ਅਤੇ ਹਰੀ ਚਾਹ ਪੀਣ ਨਾਲ ਜਿਗਰ ਦੇ ਐਂਜ਼ਾਈਮਾਂ ਦੇ ਰਿਸਾਅ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਗਰ ਵਿੱਚ ਚਰਬੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅੰਗੂਰ-ਅੰਗੂਰ ਐਂਟੀਆਕਸੀਡੈਂਟਸ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਿਗਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈੱਲਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਅਤੇ ਪੁਨਰਜਨਮ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਐਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅੰਗੂਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਐਂਟੀਆਕਸੀਡੈਂਟ ਹੈਪੈਟਿਕ ਫਾਈਬਰੋਸਿਸ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਜਿਗਰ 'ਤੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਟਿਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਕਾਰਨ ਪੁਰਾਣੀ ਸੋਜਸ਼ ਅਤੇ ਦਰਦ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਚਰਬੀ ਵਾਲੀ ਮੱਛੀ- ਓਮੇਗਾ -3 ਫੈਟੀ ਐਸਿਡ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ, ਫੈਟੀ ਮੱਛੀ ਸੇਜ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਿਗਰ 'ਤੇ ਚਰਬੀ ਦੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਉਪਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਖੋਜ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚਰਬੀ ਵਾਲੀ ਮੱਛੀ ਜਿਗਰ ਦੀ ਚਰਬੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੇਵਨ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਿਗਰ ਨੂੰ ਵੀ ਬੀਮਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

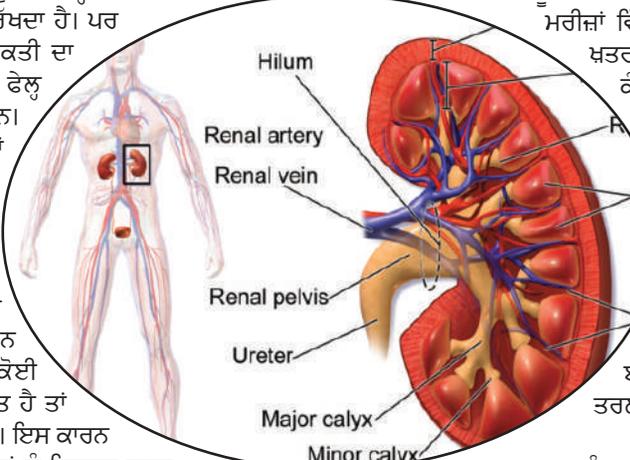
ਚੁਕੰਦਰ ਦਾ ਜੂਸ- ਲਿਵਰ ਦੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਆਸਾਨ ਤਰੀਕਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਚੁਕੰਦਰ ਦਾ ਜੂਸ ਪੀਣਾ ਹੈ। ਨਾਈਟਰੇਟਸ ਅਤੇ ਐਂਟੀਆਕਸੀਡੈਂਟਸ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਬੀਟਾਲੇਨ, ਚੁਕੰਦਰ ਦਾ ਜੂਸ ਜਿਗਰ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਇਹ ਆਕਸੀਟਿਵ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਸੈੱਲ ਪੁਨਰਜਨਮ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਚੁਕੰਦਰ ਦੀ ਚਾਹ ਲਿਵਰ ਦੇ ਫੰਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੇਜ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਫੈਟੀ ਲਿਵਰ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਤਾਜ਼ੇ ਜਾਂ ਸੁੱਕੀਆਂ ਬੇਰੀਆਂ ਐਂਟੀਆਕਸੀਡੈਂਟਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਂਥੋਸਾਇਨਿਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਖੁਰਾਕ ਵਿੱਚ ਬੇਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਰੈਨਬੇਰੀ ਵਰਗੀਆਂ ਬੇਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਇਮਿਊਨ ਸੈੱਲ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਕਸੀਡੇਟਿਵ ਤਣਾਅ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਐਂਟੀਆਕਸੀਡੈਂਟਸ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਬੇਰੀਆਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਟਿਊਮਰ ਜਾਂ ਫਾਈਬਰੋਸਿਸ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਸੁਧਾਰੋ, ਗੁਰਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ ਧੋਖਾ

ਗੁਰਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹਨ। ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਗੁਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਗੁਰਦੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਵੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁਰਦਾ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਗੁਰਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਗੁਰਦਾ ਫੇਲ੍ਹ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਗੁਰਦਾ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਕਾਰਨ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਬੁਰੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਬੁਰੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ੂਗਰ, ਦਿਲ ਦੇ ਰੋਗ ਅਤੇ ਹਾਈ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਵਰਗੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਗੁਰਦੇ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਗੁਰਦਿਆਂ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਗੁਰਦਾ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਟਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਗੁਰਦਾ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਸਰਗਰਮ ਨਾ ਹੋਣਾ
ਸਿਹਤਮੰਦ ਰਹਿਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰਗਰਮ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਗਰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਗੁਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਖ਼ਤਰਾ
ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸ਼ੂਗਰ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਗੁਰਦਿਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਣ ਵੱਲ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਹਨ। ਡਾਇਬੀਟੀਜ਼ ਵਾਲੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਗੁਰਦੇ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ 'ਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਆਪਣੀ ਖੁਰਾਕ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਓ
ਚੰਗੀ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿਹਤਮੰਦ ਭੋਜਨ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਗੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਤਰਲ ਨੂੰ ਫਿਲਟਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰੋ
ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸਦੇ ਲਈ ਇੱਕ ਸਹੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਰੁਟੀਨ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਸਹੀ ਵਜ਼ਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਢਿੱਡ ਅਤੇ ਕਮਰ ਦੀ ਚਰਬੀ ਵਧਣ ਨਾਲ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਵੱਧ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਾਜ਼ਾ ਭੋਜਨ ਖਾਓ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੋਹਾ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਨਾਲ ਕਿਡਨੀ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਿਗਰਟ, ਬੀੜੀਆਂ ਵਰਗੇ ਤੰਬਾਕੂ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਤੋਂ ਬਚੋ, ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਹੀ ਦਵਾਈ ਲਓ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦੀ ਆਦਤ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਵਧੇਰੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰੋ।

ਸਮੱਸਿਆ ਵੀ ਖੜੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਦਿਨ 'ਚ ਝਪਕੀ ਲੈਣ ਦੀ ਆਦਤ

ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਝਪਕੀ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਰੇਤਾਜ਼ਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਝਪਕੀ ਲੈਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਝਪਕੀ ਅਤੇ ਨੀਂਦ ਸਾਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨੀਂਦ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਿਸਰਚ 'ਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਝਪਕੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਸੋਚੋਗੇ। ਹਾਈਪਰਟੈਨਸ਼ਨ ਆਫ ਅਮੈਰੀਕਨ ਹਾਰਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਇੱਕ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੋ ਲੋਕ ਨੀਂਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਟ੍ਰੋਕ ਅਤੇ ਹਾਈਪਰਟੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਜੋਖਮ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੋਜ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਲੋਕ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨੀਂਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਅਤੇ ਸਟ੍ਰੋਕ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਿਚਕਾਰ ਝਪਕੀ ਲੈਣਾ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਿਹਤਮੰਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਕੰਮ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਨੀਂਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਤ ਦੀ ਨੀਂਦ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਇੱਕ ਝਪਕੀ ਇੱਕ ਹਲਕੀ ਅਤੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਟੁੱਟਣ ਵਾਲੀ ਨੀਂਦ ਹੈ। ਕਈ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ

ਬਾਅਦ ਝਪਕੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਨੀਂਦ ਚੰਗੀ ਪਾਚਨ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨੀਂਦ ਲੈਣ ਦੇ ਕਈ ਸਿਹਤ ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਵੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਰਿਸਰਚ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ

ਦੀ ਨੀਂਦ ਨੂੰ ਤਣਾਅ ਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਲੋਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੀਂਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਮੋਟਾਪੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਆਫ ਕਾਰਡੀਓਲਾਜੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਖੋਜ ਅਧਿਐਨ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਲੰਮੀ ਨੀਂਦ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ 34% ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਲੰਮੀ ਝਪਕੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ 60 ਮਿੰਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੋਣਾ।

ਝਪਕੀ ਲੈਣਾ ਕਿਵੇਂ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦੇ
ਝਪਕੀ ਲੈਣ ਦੇ ਵੀ ਕਈ ਫਾਇਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਤਣਾਅ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੀ। ਸਿਹਤ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਘੰਟੇ ਸੌਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਦੀ ਪਾਵਰ ਨੱਪ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਵਰ ਨੈੱਪ ਥਕਾਵਟ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਤਰੱਤਾਜ਼ਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। 30 ਤੋਂ 60 ਮਿੰਟ ਦੀ ਝਪਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਨੀਂਦ ਲੈਣਾ ਸਿਹਤ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਨੀਂਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਝਪਕੀ ਲੈਣ ਦੇ ਖ਼ਤਰੇ
ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਹਨ ਜੋ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੀਂਦ ਲੈਣ ਦੇ ਜੋਖਮਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ। 1996 ਦੇ ਇੱਕ ਅਧਿਐਨ ਨੇ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ

ਜ਼ੁਕਾਮ ਤੇ ਖੰਘ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਤੁਲਸੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ!

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਤੁਲਸੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਪੌਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇਗਾ। ਤੁਲਸੀ ਦੇ ਪੌਦੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਅਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਪੌਰਾਣਿਕ ਮਹੱਤਵ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਤੁਲਸੀ ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਦਵਾਈ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਦੀ-ਖਾਂਸੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਈ ਵੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਲਈ ਤੁਲਸੀ ਇੱਕ ਕਾਰਗਰ ਔਸ਼ਧੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੁਲਸੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪੱਤਾ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਈ ਸਿਹਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਤੁਲਸੀ ਦੇ ਪੌਦੇ ਦਾ ਹਰ ਹਿੱਸਾ

ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਆਉ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਖੰਘ ਅਤੇ ਜ਼ੁਕਾਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤੁਸੀਂ ਤੁਲਸੀ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਰ ਕਿੱਥੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਲਸੀ ਦੀਆਂ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ 4 ਭੁੰਨੇ ਹੋਏ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਚਬਾਉਣ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਖਾਂਸੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਾਹ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ 'ਚ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਤੁਲਸੀ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਨਮਕ ਦੇ ਨਾਲ ਮੂੰਹ 'ਚ ਰੱਖੋ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਰਾਮ ਮਿਲੇਗਾ। ਤੁਲਸੀ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 10 ਤੋਂ 12 ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਚਾਹ ਬਣਾ ਕੇ ਪੀਓ, ਇਸ ਨਾਲ ਖਾਂਸੀ, ਜ਼ੁਕਾਮ ਅਤੇ ਬੁਖਾਰ ਵੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਲਸੀ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਔਂਗ 'ਤੇ ਭੁੰਨ ਕੇ ਨਮਕ ਪਾ ਕੇ ਖਾਓ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਗਲੇ ਦੀ ਖਰਾਬੀ ਵੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਔਰਤਾਂ ਪੀਰੀਅਡਜ਼ ਵਿੱਚ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਤੁਲਸੀ ਬਹੁਤ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਹਵਾਰੀ ਚੱਕਰ ਦੀਆਂ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਠੰਢੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ ਦਾ ਸੇਕ

ਪ੍ਰੋ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ

ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ 19 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਆਮਤ ਕਿਸੇ ਸਾਇੰਸੀ ਕਲਪਨਾ ਲੋਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਹ ਘਟਨਾ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੀ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਗਰਮੀ ਦੇ ਪਸਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਫ਼ੈਸਲਾਕੁਨ ਮੋੜ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਰਮਿੰਗ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਤਾਪ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਣਾ ਜਦੋਂਕਿ ਇਹ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਗਰਮੀ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਪਮਾਨ 19 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ 40 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਦੀ ਸੀਮਾ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ 40.13 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਸਖਤ ਚਿਤਾਵਨੀ (red warning) ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਵਾਧੇ ਦਾ ਖ਼ਬਰਾ ਜਤਾਇਆ ਸੀ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮਨਮਸਤਕ ਵਿਚ 40 ਦਰਜੇ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਨੂੰ ਤੀਜੀ ਦੁਨੀਆ ਜਾਂ ਦੱਖਣੀ ਯੂਰੋਪ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਨਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖ ਕੇ ਜੀ ਆਇਆ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਕਿੰਨੀ ਸੋਹਣੀ ਧੁੱਪ ਚੜ੍ਹੀ ਹੈ' ਪਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਮੁਹਾਵਰਾ ਬਦਲ ਜਾਵੇ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਉਸ ਦਿਨ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹੰਗਾਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ ਨੂੰ ਪੁੱਠਾ ਗੇੜਾ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਹਾਲ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਲੱਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਮੁਲਕ ਅੱਗ ਦੀ ਭੱਠੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਲੰਡਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਯੌਰਕਸ਼ਾਇਰ ਤੱਕ ਬਰਤਾਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਘਾਹ ਪੱਤਿਆਂ ਨਾਲ ਅੱਗਾਂ ਭੜਕ ਕੇ ਜੰਗਲੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਕਈ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਬੋਧਿਆਨੀ ਨਾਲ ਸੁੱਟੀਆਂ ਸਿਗਰਟਾਂ ਅੱਗਾਂ ਭੜਕਾਉਣ ਦਾ ਸਬਬ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਤਰਜਮਾਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਕੱਲੇ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਅੱਗਾਂ ਭੜਕਣ ਨਾਲ 41 ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਨੌਰਫੋਕ ਵਿਚ 14 ਅਤੇ ਲਿੰਕਨਸ਼ਾਇਰ ਵਿਚ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ।

ਅੱਗ ਬੁਝਾਉ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਲਾਚਾਰੀ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਸੀ ਕਿ ਲੰਡਨ ਦੇ ਮੇਅਰ ਸਾਇਕ ਖਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉ ਅਮਲੇ ਲਈ ਦੂਜੀ ਆਲਮੀ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਰੁਝੇਵੇਂ ਭਰੇ ਦਿਨ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਗਏ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕੰਮ 'ਤੇ ਬੁਲਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਨਿਯਮਤ ਸਿਖਲਾਈ

ਅਭਿਆਸ ਰੱਦ ਕਰਨੇ ਪਏ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਫਾਇਰ ਚੀਫਜ਼ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਮਾਰਕ ਹਾਰਡਿੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਯੂਰੋਪ ਵਿਚ ਪੁਰਤਗਾਲ, ਸਪੇਨ ਤੇ ਗ੍ਰੀਸ ਵਿਚ ਲੱਗੀਆਂ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਗਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਤਿ ਦੀ ਗਰਮੀ ਕਰ ਕੇ ਰੇਲਵੇ ਪਟੜੀਆਂ ਪਿਘਲਣ ਤੇ ਖੰਭਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਰੇਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਿਆ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ

ਇੱਕ ਏਅਰਪੋਰਟ ਦੀ ਹਵਾਈ ਪੱਟੀ ਪਿਘਲ ਗਈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਉਤਰਨ ਲਈ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਤੋਂ ਰਿ-ਪੋਰਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਕਿ ਲੂਆ ਲੱਗਣ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੀਆਂ ਕਈ ਹੋਰ ਦਿੱਕਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਗਈ। ਰੋਡੀਓਬੈਰੋਪੀ ਦੀ ਦਰਕਾਰ ਵਾਲੇ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਕੁਝ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮਿਲਣੀ-ਇਕਰਾਰ (appointments) ਰੱਦ ਕਰਨੇ ਪਏ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ (ਆਈਟੀ) ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਠੱਪ ਹੋ ਗਈਆਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੱਕ ਰਸਾਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਈ। ਕੁਝ ਥਾਈ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਜਲਦੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਫਾਰਮਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਦੱਸਣ ਮੁਤਾਬਿਕ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦਾ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਗਰਮੀ ਪੈਣ ਕਰ ਕੇ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਆਉਣ, ਨਦੀਨ ਵਧਣ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਾਸਤ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ। ਗਰਮੀ ਕਰ ਕੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਮੇ ਤੇ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰ ਕੇ ਸਟ੍ਰਾਬੇਰੀਆਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪੱਕ ਗਈਆਂ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ

ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਗਰਮੀ ਦਾ ਕਹਿਰ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ। ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਕ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਦੱਸਣ ਮੁਤਾਬਿਕ ਗਰਮੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਘਾਹ ਦੀ ਕਮੀ ਕਰ ਕੇ ਭੇਡਾਂ ਤੇ ਗਊਆਂ ਲਈ ਹਰੇ ਚਾਰੇ ਦੀ ਦਿੱਕਤ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਗਊਆਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਾਲਤੂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਖਾਸਕਰ ਕੁੱਤਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਵਧਦੀ ਗਰਮੀ ਦੀ ਮਾਰ ਪਈ।

ਅਤਿ ਦੀ ਗਰਮੀ ਦਾ ਚੌਤਰਫ਼ਾ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਪੌਣ ਜ਼ਰੀਏ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਵੀ ਘਟ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਗਰਮੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਪਾਰਾ ਚੜ੍ਹਨ ਕਰ ਕੇ ਹਵਾ ਦਾ ਦਬਾਓ ਘਟ ਗਿਆ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰਮੀ ਕਰ ਕੇ ਸੋਲਰ ਪਲਾਂਟਾਂ ਦੀ ਕਾਰਜ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵੀ ਘਟ ਗਈ। ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸੋਲਰ ਪੈਨਲ ਲਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਉਥੇ ਗਰਮੀ 25 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਚਲੀ ਜਾਣ 'ਤੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੋਟੋਵੋਲਟਿਕ ਪੈਨਲਾਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਨ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਿਚ 10-25 ਫ਼ੀਸਦ ਤੱਕ ਕਮੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਉੱਝ, ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਅਹਿਮ ਹੈ ਕਿ ਸੌਰ ਊਰਜਾ ਹੋਰਨਾਂ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਸ਼ਲ ਹੈ। ਬਹੁਰਹਾਲ, ਸੌਰ ਊਰਜਾ ਵੀ ਆਲਮੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੋਲਰ ਪੈਨਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਊਰਜਾ ਖਰਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸੋਲਰ ਪੈਨਲ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਗਰਮੀ ਪੈਣ ਕਰ ਕੇ ਪਣ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ 'ਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਲ ਭੰਡਾਰ ਸੁੱਕ ਗਏ।

ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਪਥਰਾਟੀ ਈਧਣ (ਤੇਲ, ਕੋਲਾ ਤੇ ਗੈਸ) ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਪਤ ਕ-ਚੱਕਰ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਦੋ ਮਿਸਾਲਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਹੈ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਲਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਰ (ਏਸੀਜ਼) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਹੈ ਕਾਰਬਨ ਗੈਸਾਂ ਦੀ ਨਿਕਾਸੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਜੰਗਲਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰ। ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਚੌਗਿਰਦੇ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਖਤਰਨਾਕ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਵੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਮੁਤੱਲਕ ਬੇਵਸੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਕੁੱਲ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਵੀਹ ਫ਼ੀਸਦ ਹਿੱਸਾ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਰ ਖਪਤ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬਿਜਲੀ ਤਾਪ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਥਰਾਟੀ ਈਧਣ ਬਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਤਾਪ ਵਧਾਉ ਗੈਸ ਦੀ ਨਿਕਾਸੀ ਵਿਚ ਹੋਰ

ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਨਿਕਾਸੀ ਕਰ ਕੇ ਔਸਤਨ ਆਲਮੀ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਲਮੀ ਤਾਪਮਾਨ ਵਧਣ ਕਰ ਕੇ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਰਾਂ 'ਤੇ ਟੇਕ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਬਨ ਗੈਸਾਂ ਦੀ ਨਿਕਾਸੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਵਧੀਕੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਲਈ ਜੰਗਲ ਅਤੇ ਦਰੱਖਤ ਹੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਅਹਿਮ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ। ਉੱਝ, ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੋਝੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਪੌਦੇ ਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ 'ਤੇ ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੌਦੇ ਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜੰਗਲ ਜੈਵ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਦੇ ਬੇਸ਼ਕਮਤੀ ਸਰੋਤ ਹਨ ਪਰ ਪੌਦੇ ਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਵਾਇਦਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਾਹ ਪੱਟੀਆਂ ਤੇ ਕਾਰਬਨ ਡਾਇ-ਆਕਸਾਈਡ ਗੈਸਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਜਲ-ਗਾਹਾਂ ਲਈ ਖਤਰਾ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜੰਗਲ ਸੁੱਕਣ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਮਾਮੂਲੀ ਚੰਗਿਆਤੀ ਤੋਂ ਹੀ ਭੜਕੀਆਂ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਗਾਂ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣਾ ਲਗਭਗ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਇਸ ਨਾਲ ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਆਮਤ ਦੇ ਆਸਾਰ ਵਧਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕੱਲੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦਕਿ ਭਾਰਤ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਚੀਨ ਤੋਂ ਵੀ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਗਰਮੀ ਪੈਣ ਕਰ ਕੇ ਉਥੇ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਸੋਕੇ ਤੇ ਹੜ੍ਹ ਆਉਣ ਅਤੇ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਕੁਝ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੈਣ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਕੋਲੇ, ਤੇਲ ਅਤੇ ਗੈਸ ਜਿਹੇ ਈਧਣ ਦੇ ਪਥਰਾਟੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਭਰਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਘਟਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜਿਸ ਦੀ ਖੱਫ਼ਨਾਕ ਝਲਕ ਅਸੀਂ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਕਈ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਦੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ।

ਸਾਮਰਾਜੀ ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੀ ਹੇਠ ਪਿਸਦੇ ਲੋਕ

ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ (ਡਾ)

ਸਾਮਰਾਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ 2007-08 ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚੋਂ ਅਜੇ ਉਭਰ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਇੱਕ ਹੋਰ ਭਿਆਨਕ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੀ ਦੇ ਬੱਦਲ ਢਾਢੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉੱਝ, ਹੁਣ ਵਾਲਾ ਸੰਕਟ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗੇ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟਾਂ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ। 2007-08 ਦੀ ਮੰਦੀ ਵੇਲੇ ਅਮਰੀਕਾ ਅੰਦਰ ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਤੇ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਘੱਟ ਸਨ, ਖਾਧ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਸੰਕਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਹੁਣ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਖਾਧ ਸੰਕਟ, ਜਲਵਾਯੂ ਸੰਕਟ, ਕੋਵਿਡ-19 ਦੀ ਮਹਾਮਾਰੀ ਆਦਿ ਗੰਭੀਰ ਵਰਤਾਰੇ ਦਰਪੇਸ਼ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੂਸ ਚੀਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਮਰੀਕਾ ਯੂਰੋਪ ਵਿਚਕਾਰ ਤੰਜ ਵਿਰੋਧਤਾਈ ਹੈ। ਵਾਤਾਵਰਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪੈਰਿਸ ਵਾਰਤਾ ਫੋਲੋ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਪਾਰ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਬੈਠਕ ਬਿਨਾ ਨਤੀਜੇ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਦੀਆਂ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਾਤਾਰਵਨ ਅੰਦਰ ਝੱਖੜ, ਮੀਂਹ, ਹਨੇਰੀਆਂ, ਤੂਫ਼ਾਨ, ਤਪਸ਼, ਠੰਢ, ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ, ਹੜ੍ਹ, ਗਲੋਬਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਪਿਘਲਣ ਆਦਿ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮੌਸਮੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਸੰਤੁਲਤ ਸਿਸਟਮ 'ਚ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਵਾਤਾਵਰਨ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਵੀ ਜੰਗਲੀ ਅੱਗਾਂ ਲੱਗ ਰਹੀਆਂ ਹਨ; 50 ਦਰਜੇ ਤੱਕ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

2007-08 ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਾਧਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਕੌਮੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਦੌੜ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਦੇ ਵਧਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਫ਼ਸਲੀ ਉਪਜਾਊ ਜ਼ਮੀਨ ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦੀ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਲਈ ਹਵਸ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਲੁੱਟ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਯੂਕਰੇਨ ਜੰਗ, ਹਿੰਦਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਸਾਗਰ ਅਤੇ ਤਾਈਵਾਨ ਵਿਚ ਸਾਮਰਾਜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਧ ਰਹੇ ਤਣਾਅ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਭਿਆਨਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ,

ਅਮਰੀਕੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਿਮਾਹੀ ਦੀ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਪੈਦਾਵਾਰ ਮਨਫੀ 114 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਸੁੰਗੜ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਪਿਛਲੇ 40 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ। ਮਹਿੰਗਾਈ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਵਧਾਉਣੀਆਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਹੋਰ ਘਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਧਰ ਜਾਪਾਨ ਉਪਰ ਕਰਜ਼ਾ ਜੀਡੀਪੀ ਦੇ ਨਿਸਬਤ 250 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 7 ਟ੍ਰਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਪਾਨ ਦੇ ਯੈਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਡਾਲਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 12 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਡਿਗ ਗਈ ਹੈ। ਫਰਾਂਸ ਦਾ ਅਰਥਚਾਰਾ ਵੀ 2022 ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਿਮਾਹੀ ਵਿਚ ਮਨਫੀ 0.11 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਗਿਰਾਵਟ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਯੂਕਰੇਨ ਜੰਗ ਕਾਰਨ ਪੱਛਮੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਰਥਿਕ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਰੂਸ ਡਿਫਾਲਟਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। 2007-08 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਮੰਦੀ ਵਿਚ ਫਸ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਧੜਵੈਲ ਬਹੁ-ਕੌਮੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਲਹਿਮਨ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਵਰਗੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਬੈਂਕਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ 23 ਟ੍ਰਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਨੇਪਾਲ, ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ, ਵੈਨੇਜ਼ੁਵੇਲਾ, ਤੁਰਕੀ, ਬੇਲਾਰੂਸ, ਇਥੋਪੀਆ ਆਦਿ ਪਛੜੇ ਦੇਸ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸ ਮੰਦੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਝਟਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਭੋਜਨ, ਪੈਟਰੋਲ ਅਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਕਾਰਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਧਰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਰੁਪਈਆ ਵੀ ਦਮ ਤੋੜ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਰ ਕੇ 80 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਡਾਲਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪੈਟਰੋਲ ਡੀਜ਼ਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧਾ ਕੇ ਅਤੇ ਆਟੇ, ਦਾਲ, ਦੁੱਧ, ਦਹੀਂ, ਪਨੀਰ ਵਰਗੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਉਪਰ ਜੀਐੱਸਟੀ ਹੋਰ ਵਧਾ ਕੇ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਦਾ ਭਾਰ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਰਹੀ ਹੈ; ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜੋਟੀਦਾਰ ਧਨਾਢ ਨੂੰ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬੰਦਰਗਾਹ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਾ ਕੇ ਮਾਲੋਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਈ ਯੂ ਯੂ ਆਈ (ਇੰਡੀਆ, ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਅਰਬ ਅਮੀਰਾਤ ਅਤੇ

ਯੂਐੱਸ, ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਗੱਠਜੋੜ ਬਣਾ ਕੇ) ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਸੰਕਟ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਅਮੀਰਾਤ ਨੂੰ ਅੰਨ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਯੂਕਰੇਨ-ਰੂਸ ਜੰਗ ਲਮਕਣ ਕਾਰਨ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਮੁਲਕ ਇਸ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲਝ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਅੰਦਰ ਕਤਾਰਬੰਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਰੂਸ ਉਪਰ ਆਰਥਿਕ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਰੂਸ ਦੇ ਮੋੜਵੇਂ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗੈਸ-ਪੈਟਰੋਲ ਦੀ ਸਪਲਾਈ 'ਤੇ ਕਟੌਤੀ ਨਾਲ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਬਰਲਿਨ ਦੀਵਾਰ ਢਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੂਰੋਪ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਆਰਥਿਕਤਾ, ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਮਨਫੀ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਮਹਿੰਗਾਈ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਧਾਈਆਂ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਕਾਰਨ ਡਾਲਰ ਦਾ ਵਹਾਅ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਭੰਡਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖੋਰਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਅੰਦਰ ਸੌ ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ; ਫਲਸਰੂਪ, ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਸ਼ੇਅਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਗੋਤਾ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਵਧਣ ਨਾਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਘਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥ ਮਹਿੰਗੇ ਹੋਣ ਨਾਲ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜਿਊਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਭਾਰਤੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦਾ ਸੰਕਟ ਹੋਰ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੈਟਰੋਲ, ਡੀਜ਼ਲ, ਗੈਸ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਮਹਿੰਗੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਪਛੜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਧੀ ਹੈ। ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਧਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਅੰਦੋਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਪਾਕਿ-ਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਚਾਹ ਘੱਟ ਪੀਣ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਥੋਪੀਆ ਅੰਦਰ ਪੈਟਰੋਲ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧਣ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਅੰਦਰ ਗੈਸੋਲੀਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਗੈਲਨ ਰੇਟ ਵਧ ਗਏ ਸਨ; ਹੁਣ ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੋਆ ਬਾਈਡਨ 'ਤੇ ਰੇਟ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਹੈ। ਨਾਈਜੀਰੀਆ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਕਾਰਨ ਸੈਲੂਨਾਂ ਅੰਦਰ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਦੀ ਲਾਈਟ ਨਾਲ ਵਾਲ ਕੱਟਣੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੰਗਰੀ ਨੇ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ

50 ਲਿਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੈਸ ਪਾਉਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਘਾਨਾ ਵਿਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਠੱਲ੍ਹਣ ਲਈ ਹੜ੍ਹ ਗੈਸ ਵਰਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਉਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੀ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਗਾਤਾਰ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਇਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਸਮੁੱਚੇ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਕਲੂ ਯੂਕਰੇਨ ਭਾਵੇਂ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਮੁਲਕ ਹੈ ਪਰ ਉਥੇ ਲੱਗੀ ਜੰਗ ਦੁਨੀਆ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਫਸੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਵੱਲ ਧੱਕ ਰਹੀ ਹੈ।

ਯੂਐੱਨਓ, ਐੱਫਏਓ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਸਿਹਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਲਵਾਯੂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨਾਲ ਅਣਕਿਆਸੀਆਂ ਸੁਨਾਮੀਆਂ, ਹੜ੍ਹ, ਸੋਕੇ ਅਤੇ ਬੇਮੌਸਮੇ ਮੀਂਹਾਂ ਕਾਰਨ ਖਾਧ ਸੰਕਟ ਬਾਰੇ ਚਿਤਾਵਨੀਆਂ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸਮੁੰਦਰ ਅੰਦਰ ਪਲਾਸਟਿਕ, ਗੰਦਗੀ ਅਤੇ ਕੂੜਾ ਸੁੱਟਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਫੈਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮੱਛੀਆਂ ਮਰਨ ਨਾਲ ਭੋਜਨ ਸੰਕਟ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤਣਾਅ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਊਰਜਾ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਊਰਜਾ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਧੇਰੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਏਸ਼ੀਆ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਨੌਂ ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ। ਮਹਿੰਗੀ ਊਰਜਾ ਅਤੇ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਰਕਮ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੰਤ ਇਸ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੀ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਝੱਲਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ।

ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਵਿਚ ਨਵ-ਬਸਤੀਵਾਦ ਅਤੇ ਭਾਰਤ

(ਸਫਾ 10 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਉਹ ਕਰਜ਼ਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਪੁਨਰਗਠਨ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਲਚਸਪੀ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਰਹੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਭਵਿੱਖੀ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ (ਲਗਭਗ 80 ਫੀਸਦ) ਤਜਾਰਤੀ ਕਰਜ਼ਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਪਰਤੀ ਵਿੱਤੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ।

ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੂ-ਰਾਜਸੀ ਚਾਲਬਾਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਸੰਦ ਵਜੋਂ ਆਲਮੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਛੋਟੇ ਸਮੂਹ ਘੜਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਕੋਲੰਬੋ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀਆਂ 'ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਲ ਅਪਣਾਈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਚੀਨ ਖਿਲਾਫ ਆਪਣੇ ਫ਼ੌਜੀ ਰਣਨੀਤਕ ਹੱਲੇ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਵੱਡੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ

ਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਠੋਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਗੋਟਾਬਾਯਾ ਰਾਜਪਕਸੇ ਇਮਦਾਦ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਵਫ਼ਦ ਮਾਸਕੋ ਭੇਜਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਦ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਰੂਸੀ ਸਮਾਚਾਰ ਏਜੰਸੀ ਤਾਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਰੂਸੀ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਵਫ਼ਦ ਨਾਲ ਹਫ਼ਤਾ ਭਰ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦਾ ਖਾਕਾ ਉਲੀਕ ਲਿਆ ਸੀ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੋਲੰਬੋ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ੀ ਰਾਜਦੂਤਾਂ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਈਸਾਈ ਚਰਚ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ!

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ੀ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਜੋੜ ਤੋੜ ਵਿਚ ਵੀ ਖਾਸੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ। ਵਿਕਰਮਸਿੰਘੇ ਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕਾ, ਬਰਤਾਨੀਆ, ਕੈਨੇਡਾ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਅਤੇ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ (ਫਾਈਵ ਆਈਜ਼) ਦੇ

ਰਾਜਦੂਤਾਂ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਪੀਕਰ ਅਭੈਵਰਧਨੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਬਹੁਗਲ, ਵਿਕਰਮਸਿੰਘੇ ਦੀ ਚੋਣ ਹੋ ਗਈ। ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਵਲੋਂ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਕੋਲੰਬੋ ਦੇ ਮੁੱਖ ਚੌਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਖਾਲੀ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਜਦੂਤ ਨੇ ਵਿਕਰਮਸਿੰਘੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਬੋਲੋਤੀ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਪ੍ਰੋਸ਼ਾਨਕੁਨ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਜਤਾਈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਕਰਮਸਿੰਘੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਸੰਪੰਨ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਹਨ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਆਕੜਥੋਰ ਰਵੱਈਏ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਸੱਤਾ ਬਦਲੀ' ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਯੂਸੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਕੁਲੀਨ ਵਰਗ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਮੁਤੱਲਕ ਆਈਐੱਮਐੱਫ਼ ਸੇਧਤ ਆਰਥਿਕ ਰਣਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਮੁਗ਼ਾਲਤਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਰਣਨੀਤੀ ਬਰਬਾਦੀ ਦਾ ਸਬੱਬ ਸਾਬਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਨਾ ਹੀ

ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਹਿੰਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਸਾਗਰੀ ਰਣਨੀਤੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਦੱਖਣ ਏ-ਸ਼ਿਆਈ ਚੁਲ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਕਰਮਸਿੰਘੇ-ਗੁਨਾਵਰਧਨੇ ਜੋੜੀ ਰਣਨੀਤਕ ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਾਰੀ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸੌਂਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸ਼ਾਸਕੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਲਈ ਚੀਨ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ੀ ਜਿਨਪਿੰਗ ਵਲੋਂ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦਿੱਤ ਗਈ ਹਮਾਇਤ ਨੂੰ ਇਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੇੜਲੇ ਗੁਆਂਢ ਵਿਚ ਪੱਕ ਰਹੀ ਨਵ-ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਐਂਗਲੋ-ਸੈਕਸਨ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਬਾਰੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਹੱਥ ਧਰ ਕੇ ਬੈਠੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਸੰਕਟ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਗਵਾਰ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸ਼ੁੱਠਿਕ ਕਰਨ ਨਾਲ ਰਾਹਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ। ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਨਵੀਂ ਰਣਨੀਤੀ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੌਮੀ ਹਾਲਤਾਂ ਲਈ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਹੋਵੇ।

ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ

(ਸਫਾ 9 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਬੱਚਾ ਗੋਦ ਲੈ ਲਵੇਗੀ ਤੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਵਿਚ ਲਗਾ ਦੇਵੇਗੀ ਪਰ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਔਰਤ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦਾ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਵਰਤਾਰੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਨਣ ਇੰਦਰੀਆਂ ਉਪਰ ਹਰ ਸ਼ਖ਼ਸ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਗਰਭਪਾਤ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਔਰਤ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਔਰਤਾਂ ਉਪਰ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਕਰਨ।

ਜਣੇਪੇ ਦੌਰਾਨ ਮੌਤਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਗ਼ੈਰ-ਸੰਸਥਾਈ ਗਰਭਪਾਤ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਗੜਦੇ ਕੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਔਰਤਾਂ

ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੈਮਿਲੀ ਹੈਲਥ ਸਰਵੇ-5 (2019-20) ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਗਰਭਪਾਤ ਦੇ 53% ਕੇਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹੈਲਥ ਸੈਂਟਰਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। 28-29% ਕੇਸ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਘਰੋਂ ਹੀ ਦਵਾਈਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ 18-19% ਕੇਸ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੀ ਫੀਸ ਨਹੀਂ ਭਰ ਸਕਦੇ।

ਗਰਭਪਾਤ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ ਕਿ 'ਇਹ ਅਚਾਨਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਮੇਰੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ'। 10-11% ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਚਾ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਔਰਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀਆਂ ਵੀ ਸਨ ਕਿ ਹੁਣ ਹੋਰ ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ ਪਰ ਗਰਭਪਾਤ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਦਾ ਕਈ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਗਲਤ ਅਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਫ਼ਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਲਿੰਗ ਆਧਾਰਿਤ (ਮਾਦਾ)

ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਜਾਮ ਘਟਦੇ ਲਿੰਗ ਅਨੁਪਾਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੱਗ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੁੜੀਆਂ ਘੱਟ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਵਧ ਰਹੀ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਵੀ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ।

ਹਰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਰੀਤ-ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਾਜਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਚੱਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨ ਉਥੇ ਬੇਅਰਥ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਵਿਆਹ ਦੀ ਉਮਰ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ, ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਆਕਾਰ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਸਭ ਔਰਤ ਦੇ ਅਖਤਿਆਰ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਸਰੀਰਕ ਅੰਗਾਂ, ਜਨਣ ਇੰਦਰੀਆਂ ਆਦਿ ਉਪਰ ਔਰਤ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਗਰਭਪਾਤ ਕਰਵਾਉਣਾ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਵਾਉਣਾ ਔਰਤ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਤੇ ਸਿਆਣਪ ਉਪਰ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਸੋਂ ਦੇ ਵਧੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਹਨ ਕਿ 2023 ਤੱਕ

ਭਾਰਤ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਸੋਂ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ; ਇਸ ਵਾਸਤੇ 'ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ, ਇੱਕ ਬੱਚਾ' ਦੀ ਸਕੀਮ ਇੱਥੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਚਾਹਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬਲ ਕਰੇਗੀ।

ਜੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਂਗ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਗਰਭਪਾਤ ਉਪਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਨਾਹੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਨਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿਚ ਹੋਣਗੇ। ਸੋ ਇਹੀ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਰਕਾਰੀ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਵੱਲ ਤਵੱਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਸੂਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਮੈਡੀਕਲ ਸਟਾਫ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਮਾਨ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਗਰਭਪਾਤ ਉਪਰ ਰੋਕਾਂ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਸਹਿਤ ਗਰਭਪਾਤ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਚੰਗੀ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਦੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੌਨਸੂਨ ਦੀ ਬਹਾਰ-ਜਲ-ਥਲ ਹੁੰਦੇ ਨਗਰ-ਮਹਾਨਗਰ

(ਸਫਾ 8 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਪਿਆਸ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਖੂਹ ਪੁੱਟਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਹੈ। ਕਦਰਤੀ ਮੁਸੀਬਤ ਨੂੰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੇ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਅਤੇ ਮੁੜ-ਵਸੋਬੇ 'ਤੇ ਖ਼ਰਚ ਕਰਨ ਵੱਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੜ੍ਹ ਆਉਣ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਫਟਾਫਟ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਲਈ ਦੋ-ਚਾਰ ਪੰਪ ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਛਪਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਾਰਿਸਾਂ ਨੂੰ

ਇਕ-ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੇ ਮਕਾਨ ਢਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੋ-ਦੋ ਲੱਖ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਹੜ੍ਹ ਆਉਣ ਹੀ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਰਾਬਬੰਦੀ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਬਿਹਾਰ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕ ਨਕਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਰਾਬ ਆ ਕਿੱਥੋਂ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ 'ਚ ਸ਼ਹਿਰੀ

ਹੜ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਫਿਲਹਾਲ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁਸੀਬਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਸਦਾ ਲਈ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਹਰ ਸਾਲ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਇਸ ਵੱਲ ਖ਼ਾਸ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਬਿੱਲੀ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀ ਬੈਠੇ ਕਬੂਤਰ ਵਰਗਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਹੀਨੇ-ਡੇਢ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ

ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਂਡ ਵੱਲ ਲਗਾ ਹੀ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਫਿਕਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕੋਠੀਆਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕਦੇ ਵੀ ਹੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਡੁੱਬ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਉਥੇ ਵੀ ਹੜ੍ਹ ਆਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਆਤਮਘਾਤ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਾਂਗਰਸ ਖਾਰਟੀ

(ਸਫਾ 6 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉਦੈਪੁਰ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਅੰਤਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਵੀਡੀਓ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੱਤਿਆ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ? ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਤਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾ ਕੇ ਜਹਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਅੰਤਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁਸਲਿਮ ਵੋਟ ਉਸ ਵੱਲ ਆ ਸਕਣ? ਇਹ ਬੇਹੱਦ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਦਾਅਵਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਇਹ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਭਾਜਪਾ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਤੋਂ ਅੰਤਵਾਦ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣੇ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਇਹ

ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਗ਼ਾਲਤਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਯੂਪੀਏ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਅੰਤਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅੰਤਵਾਦੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤਕ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ। ਤਤਕਾਲੀ ਗ੍ਰਾਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਵਾਦ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਹੀ।

ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਵੱਈਏ ਨਾਲ ਜਨਤਾ ਦੇ ਫੱਟਾਂ 'ਤੇ ਲੂਣ ਹੀ ਛਿੜਕਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ

ਨਤੀਜੇ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣਗੇ ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ 2014 ਅਤੇ ਫਿਰ 2019 ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਭੁੱਲ ਗਈ ਕਿ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਅਸਾਮ ਤਕ ਵੱਖਵਾਦ, ਅੰਤਵਾਦ, ਉਗਰਵਾਦ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਤਮਾਮ ਲੋਕ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਦੀ ਕਰੀਬੀ ਰਹੇ। ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਅੰਤਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਕਰਵਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਜਹਾਦੀ ਅੰਤਵਾਦ ਦੇ ਖ਼ਤਰੇ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝ ਕੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਨਿਆਣ ਮੱਤੀ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੋਵੇਗੀ।

ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇਕਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਕੰਧ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਕਰੇ। ਫਿਰਕੂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਢਾਲ ਕੇ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਾਲ ਖੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਲਈ ਤਾਂ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਖਰ ਇਹ ਸਮਾਜ ਦੇ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਤਾਰ-ਤਾਰ ਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਿਹਤਮੰਦ ਸਮਾਜ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਤਿਲਾਜਲੀ ਦੇਣੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤਾਂ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਹਰ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਰੋਟੀਆਂ ਸੇਕਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗਰਮੀ ਦੀ ਮਾਰ ਅਤੇ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਮੌਸਮੀ ਚੱਕਰ

(ਸਫਾ 2 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਡੂੰਘੀ ਖਾਈ ਕੰਢੇ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਮਾਰੂ ਆਰਥਿਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਆਰਥਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦਾ।

ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਗਰਮੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝਟਕਾ ਇਲਾਜ ਵਿਧੀ (ਸਹੋਚਕ ਟਰੋਪਰਾਪੇ) ਵਜੋਂ ਆਈ ਹੈ, ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਹਲੂਣਾ ਦੇ ਕੇ ਜਗਾਉਣ ਲਈ; ਇਉਂ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਢਾਂਚਾਗਤ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਖ਼ਿਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੂਜੀ ਧਰਤੀ ਨਹੀਂ

ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਇਥੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਗੈਸਾਂ ਦੇ ਨਿਕਾਸ, ਮੌਸਮੀ ਤਬਦੀਲੀ ਅਤੇ ਦੌਲਤ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਵੀ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਦਰ ਜਿੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਾਰਬਨ ਨਿਕਾਸ ਓਨਾ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜੀਡੀਪੀ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਹੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਤਪਸ਼ ਵਧਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਮੋਹਰੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀ ਡਾ। ਹਰਮਨ ਡੇਲੀ (ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਐਮਿਰਟਸ, ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਸਕੂਲ ਆਫ ਪਬਲਿਕ ਪਾਲਿਸੀ) ਨੇ 'ਨਿਊਯਾਰਕ ਟਾਈਮਜ਼' ਨਾਲ

ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪੱਖੀ ਅਰਥਚਾਰੇ (ਸਟੇਏਏ-ਸਟੇਏਏ ਏਚੋਨੋਮੋ) ਭਾਵ ਅਜਿਹਾ ਅਰਥਚਾਰਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਕਾਸ ਉੱਤੇ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਤੇ ਤਵਾਜ਼ਨ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ) ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਹਰ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਹੀ ਪੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ', ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸੌਖ ਨਾਲ ਉਹ ਅਸਲੀ ਸਵਾਲ ਟਾਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ: 'ਕੀ ਵਿਕਾਸ ਕਦੇ ਗ਼ੈਰ-ਲਾਹੇਵੰਦ ਤੇ ਖ਼ਰਚੀਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?' ਉਹ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡਾ

ਵਿਕਾਸ ਸਾਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸੱਚਮੁੱਚ ਅਮੀਰ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲਾਗਤਾਂ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਦੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ। ਭਾਰੂ ਆਰਥਿਕ ਸੋਚ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਵੀ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਖ਼ਪਤ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

MISSION PEAK BROCKERS, INC

CALL A PROFESSIONAL AND GET THE BEST POSSIBLE PRICES AND HIGHEST PROFITS

I am a top rated Business and Commercial Real Estate broker with vast experience in Sales.

For the best possible price and highest profit, call a Business Professional.

As the **President of Mission Peak Brokers, Inc.** and also a **Commercial Real Estate Broker**, I offer you guidance that is based on extensive experience in Sales. Acquisition and Financing of Commercial Real Estate and the purchase of businesses.

Mission Peak Brokers, Inc. is a leading **Business Brokerage** firm based in the San Francisco Bay Area providing the services required for the sale and acquisition of main street retail business opportunities and commercial real estate as well as an all-inclusive assistance with the business and commercial loan process.

We are here to secure your objectives through a standard of aggressive diligence, measurable integrity and the highest standard of excellence **knowing our client's satisfactions is our ultimate goal.**

**Acquisition and Financing
of Commercial Real Estate.**

**GET TOP
DOLLAR\$**

FOR YOUR COMMERCIAL PROPERTY

**CALL
TODAY**

(510) 490-9705

hssidhu@gmail.com
www.missionpeakbrokers.com

**Harpreet "Harry" Sidhu, CBB
Broker/president**

**BRE Lic #1433114
Broker Lic # 01792260**

